

RAPORT

PRIVIND

EVOLUȚIA CONCURENȚEI

ÎN

SECTOARE CHEIE

- 2023 -

Raportul privind evoluția concurenței în sectoare cheie

– 2023 –

- elaborat în cadrul Direcției Cercetare -

- aprobat de Plenul Consiliului Concurenței în cadrul ședinței din data de 2 noiembrie 2023 -

Cuprins

Cuvânt înainte	4
Capitolul 1 - Evoluția economiei naționale în context regional.....	8
Creștere economică	9
Evoluțiile pe latura ofertei	10
Evoluțiile macroeconomice pe latura cererii	16
Concluzii	22
Capitolul 2 - Analiza diagnoză a capitalizării întreprinderilor din România	23
Sumar	24
Structura și numărul întreprinderilor	25
Analiza profitabilității întreprinderilor	26
Capitalizarea întreprinderilor	29
Solvabilitate și lichiditate.....	33
Analiza gradului de concentrare economică în funcție de CAEN.....	35
Sectorul bancar	38
Sectorul carburanți	43
Concluzii	49
Capitolul 3 - Analiza evoluției presiunii concurențiale în domeniile cheie ale economiei românești	51
Sumar	52
Metodologie	52
Rezultate.....	54
Concluzii	58
Capitolul 4 - Analiză privind simetria evoluției prețurilor pe piața bunurilor alimentare	59
Sumar	60
Evoluția prețurilor la alimente în România și factori care au determinat creșterea prețurilor finale ..	60
Analiza comparativă cu media Uniunii Europene.....	63
Evoluția cotațiilor materiilor prime alimentare la nivel global.....	65
Implicațiile creșterii cotațiilor materiilor prime asupra prețurilor bunurilor alimentare finale în România	66
Concluzii	72
Capitolul 5 - Rolul autorităților de concurență în contextul inflaționist	77
Sumar	78
Intervenții în economie - context	78
Energie electrică și gaze naturale	79
Lemnul pentru foc.....	86
Carburanți	89
Alimente.....	96
Concluzii	107
Considerații finale	109

Cuvânt înainte

Anul 2023 a reprezentat o perioadă de recalibrare a economiilor globale, într-un context încă dominat de rate ridicate ale inflației și conflicte militare regionale deschise. Din acest punct de vedere, economia românească și-a dovedit reziliența, înregistrând, și în acest an, una dintre cele mai ridicate rate de creștere economică, de 2,7%, bazate nu doar pe creșterea consumului, dar și a investițiilor. La finalul acestei perioade complicate putem observa faptul că, prin comparație cu perioada prepandemică, economia României a crescut în termeni reali cu 6,5% (de la 197 miliarde euro în 2019 la 209 miliarde euro în 2022), în timp ce economia europeană a crescut cu 3,4% în aceeași perioadă.

Factorii destabilizatori ce au dominat contextul din anul anterior, și-au atenuat impactul în acest an, însă urmările se resimt într-un nivel mai mare al prețurilor, majorarea ratelor dobânzilor și creditarea mai dificilă, pe fondul înăsprii condițiilor de pe piața monetară, cu efect de descurajare a investițiilor și a cheltuielilor, precum și de temperare a activității economice.

Este important de menționat, în acest context, faptul că o contribuție importantă la creșterea PIB-ului României a fost reprezentată de investițiile, care au crescut cu 11,2%, dar și de nivelul exporturilor nete, care a avut, în premieră în ultimii ani, o contribuție pozitivă la creșterea PIB, pe fondul creșterii exporturilor cu 0,3% și scăderii importurilor de bunuri și servicii, cu 1,7%.

Avem multe fonduri alocate în cadrul noilor instrumente ale Uniunii care vor sprijini, în continuare, investițiile în economie. Planul Național de Redresare și Reziliență este un instrument foarte util, cu sume foarte mari, comparabile cu fondurile de coeziune, cu alocări inteligente care urmăresc anumite ținte și rezultate și cu termene scurte de implementare. Noi ne-am străduit în 2022, și ne păstrăm acest angajament în continuare, să nu apară întârzieri în absorbția fondurilor europene și am aprobat scheme de ajutor de stat în valoare totală de 30 miliarde euro.

În ceea ce privește mediul de afaceri din România, am actualizat analiza publicată anul anterior, privind evoluția firmelor românești în perioada 2017-2022 constatând menținerea unui trend pozitiv pe principalii indicatori urmăriți. Am observat, pentru anul 2022, o menținere a ritmului de creștere a numărului de companii și o creștere a procentului de companii profitabile, la 61%. Pentru aceste companii profitabile, nivelul profitului net mediu pe angajat a avut o creștere reală semnificativă, de 10,2% în 2022, față de 2021.

După ce în perioada 2017-2021 ponderea firmelor stabile financiar (care au o rata a autonomiei financiare globale de peste 33%) a crescut continuu, în 2022 acest indicator s-a stabilizat, înregistrând chiar o ușoară scădere, de 0,1%. Această tendință de ușoară scădere a ponderii întreprinderilor ce dețin suficiente garanții pentru accesarea de împrumuturi bancare este confirmată și la nivelul indicatorilor de solvabilitate, în timp ce ponderea companiilor cu lichiditatea generală supraunitară și-a menținut trendul crescător și în anul 2022. Trebuie luat în considerare că o eventuală înrăutățire a climatului economic sub influența unor potențiali factori destabilizatori (ex. evoluția prețului la energie), ar putea vulnerabiliza stabilitatea financiară a acestor companii, pe fondul ratelor deja ridicate ale dobânzilor.

Din perspectiva creșterii prețurilor și modului în care aceste evoluții s-ar putea reflecta în creșterea profitabilității companiilor, ne-am uitat, în mod specific, pe două sectoare: bancar și carburanți (piața vânzării cu amănuntul a combustibililor).

În ceea ce privește sectorul bancar, analizele noastre au indicat, într-adevăr, o creștere a profiturilor, în corelație cu rata medie a dobânzilor anuale pentru credite în lei. În același timp, în perioada 2016-2022, numărul mediu de angajați a scăzut (cu excepția anului 2022 când a înregistrat o creștere ușoară de 1%), pe fondul automatizării operațiunilor și a altor investiții de eficientizare.

În sectorul carburanților, rata profitului a scăzut în 2021 și 2022, marcând, astfel, o evoluție inversă celei înregistrate de prețuri. Acest lucru poate fi pus și în contextul Ordonanței 106/2022, pentru susținerea acordării de reduceri ale prețurilor la benzină și motorină, care a avut un impact privind temperarea creșterii prețurilor, dar și a creșterii cifrei de afaceri obținute de principalii jucători.

La o privire de ansamblu asupra principalelor sectoare economice – monitorizare pe care o facem anual, prin intermediul unui instrument pe care l-am dezvoltat pentru măsurarea presiunii concurențiale (Indicele agregat de presiune concurențială), peste o treime din cele 44 de industrii pe care le-am urmărit au înregistrat o evoluție negativă, însemnând o scădere a presiunii concurențiale (inclusiv piețele de asigurare auto, de materiale de construcții, energie și gaze).

Pe piața asigurărilor auto (RCA și CASCO) scăderea presiunii concurențiale față de anul anterior, poate fi explicată prin prisma transformările majore ale industriei asigurărilor din ultimii trei ani, ce au indus dezechilibre majore între cerere și ofertă. Până la sfârșitul anului 2023, ca urmare a retragerii, în luna martie, autorizației de către ASF a liderului de piață pe RCA - Euroins România Asigurare Reasigurare SA, un număr extrem de ridicat de asigurați, în special de RCA, vor solicita încheierea unor noi contracte, ce vor trebui preluate de către asiguratorii activi rămași pe piață. Astfel, dezechilibrul pieței se va menține și în anul 2024, ceea ce ar putea conduce fie la o creștere a tarifelor practice, fie la o scădere a cererii, în contextul economic actual caracterizat de o inflație încă ridicată.

Pe piața furnizării de energie electrică în regim concurențial, în contextul perpetuării crizei energetice și a continuării măsurilor de plafonare/compensare a prețurilor, este de așteptat să existe o anumită reticiență a clienților de schimbare a furnizorului și, implicit, motivația furnizorilor de a se concura va fi scăzută.

În schimb, pe piața producerii și comercializării energiei electrice am observat o creștere a presiunii concurențiale. Cel mai probabil, profitabilitatea producătorilor s-a redus considerabil în prima jumătate

a anului, atât pe fondul reducerii generale a prețurilor energiei electrice, precum și ca urmare a implementării în România a Mecanismului de achiziție centralizată de energie electrică.

Scăderea presiunii concurențiale pe piața producerii gazelor naturale poate fi explicată prin acțiunea a mai multor factori, cum ar fi creșterea cotelor de piață cumulate a primilor doi concurenți, plafonarea prețurilor de vânzare către furnizori și supraimpozitarea veniturilor suplimentare realizate de companiile din sector și scăderea profitabilității companiilor din sector.

Pe piețele materialelor de construcții pe care le monitorizăm au existat, în ultimii ani, fluctuații atipice ale cererii, cu o scădere în anul 2022, urmată de o creștere masivă în anul 2023 (în special pe piața bitumului cu aplicații rutiere). Pe piața cimentului este de estimat o creștere a rentabilității, iar pe piața blocurilor ceramice, în ultimii ani au existat mai multe tranzacții importante, gradului de concentrare crescând ușor. De altfel, sectorul construcțiilor a înregistrat o creștere a volumului de activitate cu 6,8% în primul semestru al anului 2023.

În anul 2023 evoluția prețurilor a generat, în continuare, un climat de nesiguranță ce a afectat optimismul și puterea de cumpărare a consumatorilor. Pentru atenuarea impactului acestor creșteri, începând chiar din anul 2022, Guvernul a fost nevoit să adopte unele măsuri de plafonare a prețurilor, de exemplu pe piața lemnului, a gazelor, a energiei electrice și pe piața bunurilor alimentare.

România nu este un exemplu singular din acest punct de vedere. Au existat măsuri similare care au vizat, în special, domeniul energiei electrice, gazelor și bunurilor alimentare, în toate țările europene pe care le-am analizat. Am constatat și abordări greșite – de la aplicarea pripită și menținerea măsurii pentru o perioadă extinsă de timp (cum a fost cazul Ungariei pentru combustibili), la stabilirea unui plafon al prețului mai mic decât costurile de producție, fără asigurarea de compensări (în cazul României, pe piața lemnului, în contextul plafonării prețurilor și în lipsa unor măsuri compensatorii, problematica exploatărilor forestiere ilegale s-a accentuat).

Începând cu finalul anului 2022 și pe parcursul anului 2023 am putut constata faptul că printr-un dialog bine gestionat între autorități și operatorii economici pot fi identificate soluții raționale și obținute efecte semnificative chiar și prin instrumente mai puțin restrictive, precum acordurile voluntare, cum a fost cazul pe piața laptelui, unde retailerii și procesatorii nu aveau o obligație legală de a participa, însă au aderat în număr mare la inițiativa Guvernului, iar reducerile la prețul laptelui proaspăt românesc au ajuns până la 34% în cazul unor sortimente disponibile în magazine.

În cazul Ordonanței 67/2023 privind combaterea creșterii excesive a prețurilor privind anumite produse alimentare, s-a optat pentru o plafonare a adaosurilor practicate pe întregul lanț de procesare, distribuție și retail. Noi ne-am implicat într-un amplu dialog la nivelul pieței, cu reprezentanți ai procesatorilor, distribuitorilor, retailerilor, dar și ai Ministerului Agriculturii și Agenției Naționale de Administrare Fiscală, cu scopul de a aduce un plus de claritate și predictibilitate în aplicarea acelor prevederi. Chiar dacă au existat multe frământări la nivelul operatorilor, analizele noastre au indicat că au existat scăderi de prețuri pentru produsele și categoriile de produse care au fost vizate de Ordonanță, fără o destabilizare, la nivel agregat, a situației financiare a retailerilor.

Este important ca astfel de măsuri să aibă o fundamentare solidă din punct de vedere economic, predictibilă și transparentă prin prisma modului de funcționare și a perioadei de aplicare, prin soluții

proporționale, dar nu excesive și cu durate de aplicare scurte, pentru evitarea unui eventual impact destabilizator la nivelul piețelor, ceea ce ar avea o influență negativă pe termen lung, inclusiv prin prisma prețurilor.

Trebuie să menționez faptul că scopul autorității de concurență este ca, pe termen lung, să avem piețe funcționale, pe care prețurile să se formeze liber, pe baza unor mecanisme concurențiale, desigur, în interesul consumatorului. Contextul ultimilor ani a fost marcat de o serie de provocări care ne-au determinat și pe noi să avem o atitudine flexibilă și rezilientă, în limita competențelor noastre. Am colaborat împreună cu Guvernul pentru ca măsurile de plafonare a prețurilor să aducă beneficii fără a destabiliza piețele și am monitorizat cu vigilență evoluțiile din sectoarele cheie, inclusiv prin instrumente dezvoltate de noi, precum Indicele agregat de presiune concurențială, ori, în ceea ce privește prețurile – platforma Monitorul prețurilor pe care am lansat-o tocmai în acest sens.

Capitolul 1 - Evoluția economiei naționale în context regional

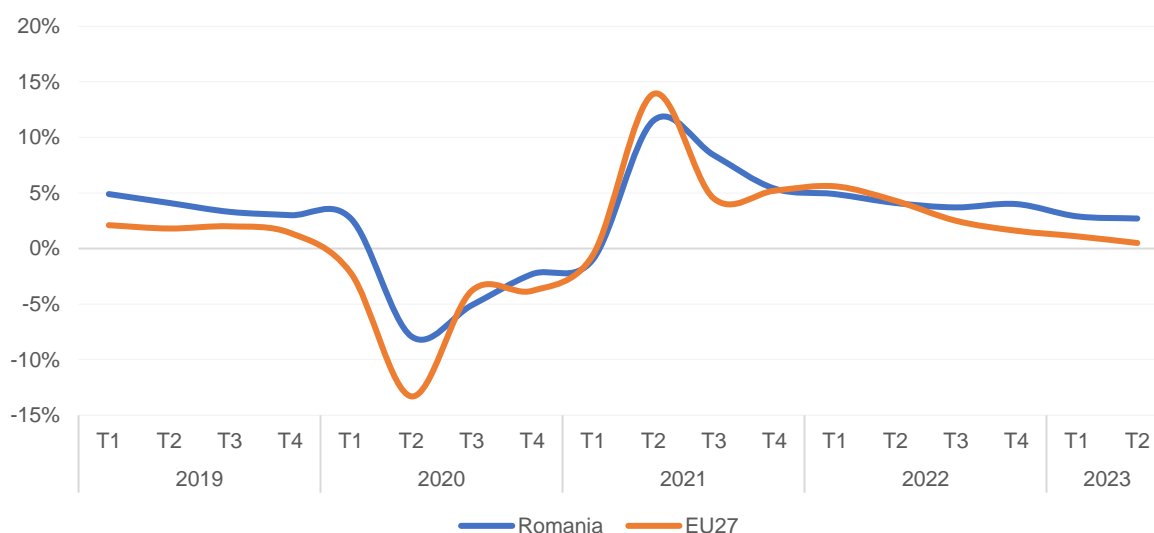
- o radiografie a contextului economic și a evoluției principalilor
indicatori macroeconomici –

Creștere economică

Dacă în anul 2022 economia României a înregistrat o creștere semnificativă, stimulată de consumul și de investițiile ridicate, datele din primele două trimestre ale anului 2023 conturează o perspectivă mai rezervată în ceea ce privește evoluția economiei în 2023 și în anii următori. Conform datelor semnal ale INS, ritmul de creștere a economiei s-a ridicat la 2,7% (pe seria ajustată sezonier) în trimestrul 2 din anul 2023 față de aceeași perioadă din anul anterior.

Unul dintre principalii factori ce au exercitat o presiune negativă asupra economiei reale a fost constituit de inflația ridicată ce a afectat optimismul și puterea de cumpărare a consumatorilor, dar care a contribuit și la majorarea ratelor dobânzilor și la îngreunarea acordării de noi credite în economie, efectul generat fiind descurajarea investițiilor și a cheltuielilor, precum și temperarea activității economice. În ciuda reducerii ritmului de creștere economică în România, acesta s-a plasat peste media Uniunii Europene în ultimele patru trimestre. Comparativ cu perioada prepandemică, economia României a crescut în termeni reali cu 6,5% (de la 197 miliarde euro în 2019 la 209 miliarde euro în 2022), în timp ce economia europeană a crescut cu 3,4% în aceeași perioadă.

Figura 1.1. Evoluția ratei de creștere economică (modificarea anuală)

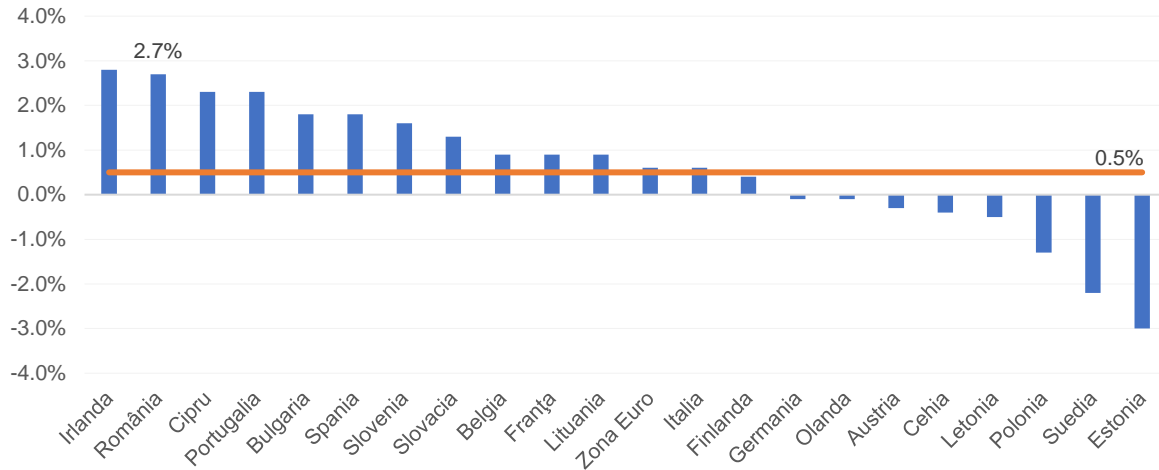

Sursa: Eurostat

În ceea ce privește economia Uniunii Europene, aceasta a reușit până în prezent să evite recesiunea în ciuda tulburărilor economice cauzate de războiul din Ucraina, de criza energetică și de faptul că Banca Centrală Europeană și alte autorități monetare din întreaga lume au înăspriț semnificativ condițiile de pe piața monetară. Astfel, deși prognozele din toamna anului 2022 prevedeau o contractare a economiei UE la finalul anului 2022 și la începutul anului 2023, cele mai recente date ale Eurostat indică o creștere a economiei europene cu 1,1% în trimestrul 1 și cu 0,5% în trimestrul 2 din anul curent. Creșterea moderată a fost susținută de reducerea prețurilor la energie, de revenirea ofertei, dar și de reziliența pieței forței de muncă (rata șomajului în UE se află la cel mai redus nivel din 2008 și până în prezent).

Conform celor mai recente date disponibile, Irlanda și România au raportat cel mai semnificativ avans din rândul statelor membre UE (2,8%, respectiv 2,7%). La polul opus se află Estonia (- 3%), Suedia (- 2,4%), Ungaria (-2,3%) și Polonia (-1,3%).

Figura 1.2. Rata de creștere economică în rândul Statelor Membre UE în trimestrul 2 din 2023 (față de T2/2022)

Sursa: Eurostat

Evoluțiile pe latura ofertei

Pe **latura ofertei**, în trimestrul 2 din anul 2023, Produsul Intern Brut a fost generat în cea mai mare parte de sectorul serviciilor (în principal comerțul), respectiv de industrie.

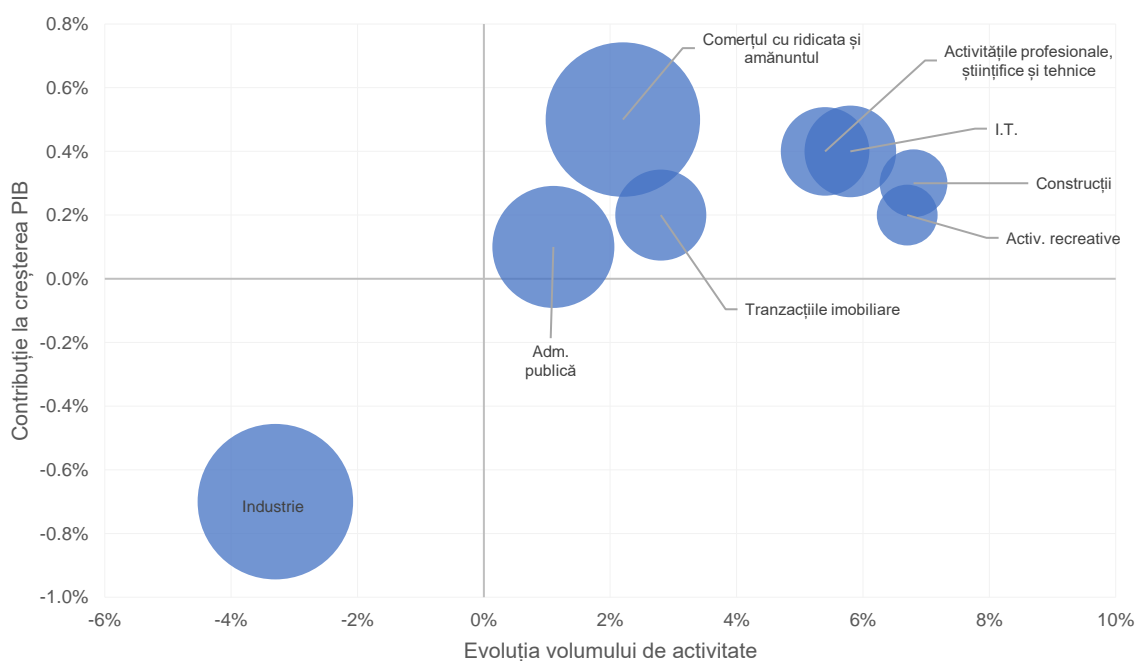
Tabel 1.1. Ponderea sectoarelor economice în PIB în trimestrul 2 din 2023

Domeniul economic	Sectorul economic	Ponderea în PIB (%)
Agricol (2,4%)	Agricultură, silvicultură și pescuit	2,4
Industrie (20,9%)	Industrie	20,9
Construcții (4,5%)	Construcții	4,5
Servicii (63,5%)	Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor și motocicletelor; transport și depozitare; hoteluri și restaurante	20,5
	Informații și comunicații	7,0
	Intermedieri financiare și asigurări	2,6
	Tranzacții imobiliare	7,5
	Activități profesionale, științifice și tehnice; activități de servicii administrative și activități de servicii suport	8,6
	Administrație publică și apărare; asigurări sociale din sistemul public; învățământ; sănătate și asistență socială	13,1
	Activități de spectacole, culturale și recreative; reparații de produse de uz casnic și alte servicii	4,2

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

Contribuțiile pozitive la creșterea ratei de creștere a PIB în prima jumătate a anului 2023 (comparativ cu aceeași perioadă din 2022) s-au înregistrat în special în cazul **comerțului și activităților de tip HORECA** (contribuție de +0,5 puncte procentuale la rata de creștere economică, pe fondul creșterii volumului de activitate în domeniu cu 2,2% față de anul precedent), **serviciilor IT** (+0,4 puncte procentuale; creștere a volumului de activitate cu 5,8%) și **activităților profesionale** (+0,4 puncte procentuale; creștere a volumului de activitate cu 5,4%) și a sectorului construcțiilor (+0,3 puncte procentuale; creștere a volumului de activitate cu 6,8%). Evoluția contribuției celorlalte domenii economice sunt rezumate în figura de mai jos.

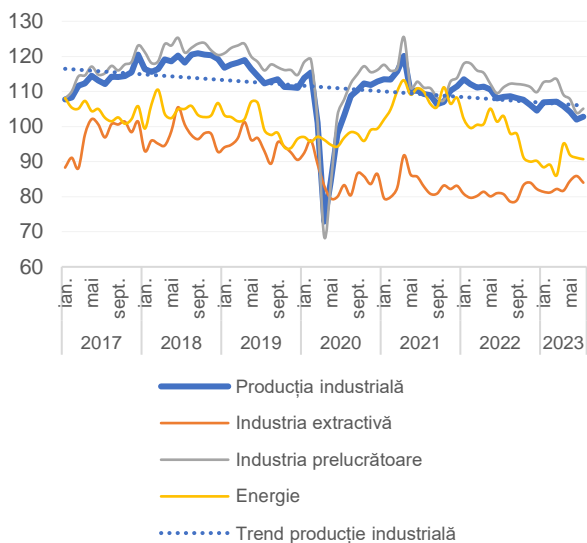
Figura 1.3. Contribuția sectoarelor economice la creșterea economică în semestrul 1 din 2023 (față de semestrul 1 din 2022)

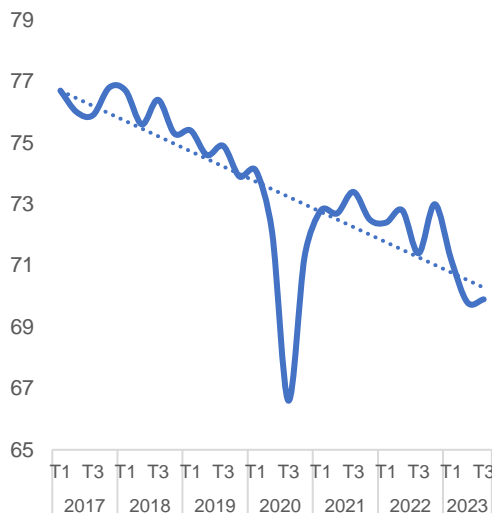
Sursa: Institutul Național de Statistică. Notă: dimensiunea punctelor corespunde cu ponderea în PIB a sectorului economic

Singura contribuție negativă asupra ratei de creștere economică s-a înregistrat în cazul **activităților industriale**. Cu o pondere de 21,6% la formarea PIB, acesta a determinat o scădere cu -0,7 puncte procentuale a ritmului de modificare a PIB pe fondul reducerii volumului de activitate cu -3,3%. De altfel, datele pe termen lung referitoare la evoluția producției industriei autohtone indică un trend descrescător după revenirea post-pandemică și utilizarea din ce în ce mai redusă a capacității de producție.

Conform seriei ajustate în funcție de numărul de zile lucrătoare și de sezonabilitate, în perioada ianuarie-iulie 2023, indicele producției industriale a fost mai mic cu 5,1% față de aceeași perioadă din 2022, ca urmare a scăderilor de activitate din domeniul energiei (-11,2%) și din domeniul industriei prelucrătoare (-4,4%). Această scădere a fost compensată parțial de creșterea producției în industria extractivă (3%, de la an la an).

Figura 1.4. Evoluția lunară a indicelui producției industriale (2015=100)

Sursa: Institutul Național de Statistică

Figura 1.5. Utilizarea capacității în industria prelucrătoare (% din total)

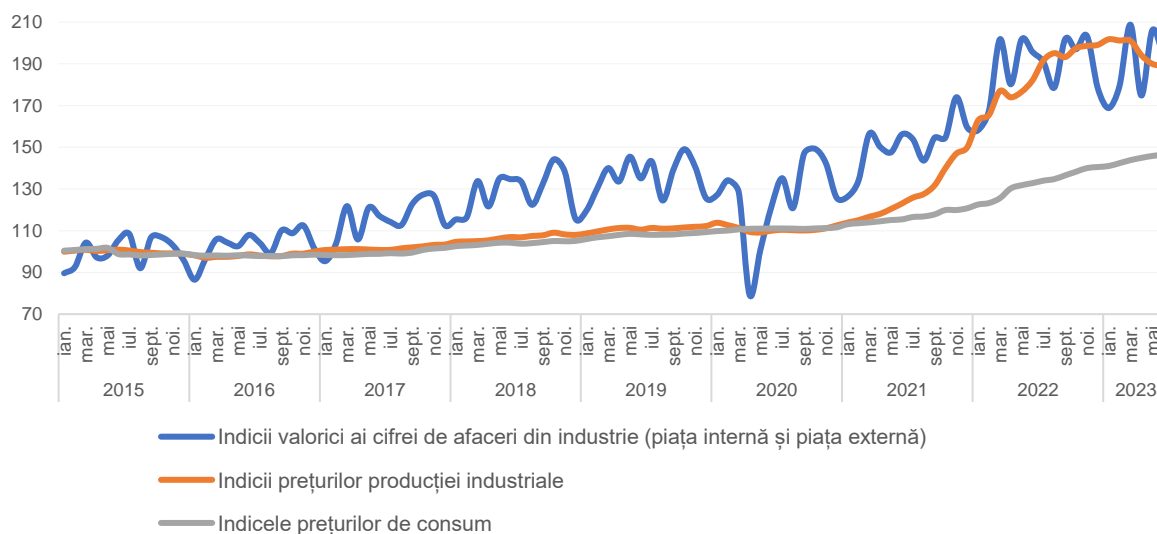
Sursa: Comisia Europeană (DG ECFIN)

La nivelul subdomeniilor industriale de activitate cele mai mari scăderi înregistrate în perioada menționată au fost înregistrate în industria prelucrării lemnului (-26%), industria metalurgică (-21,4%), industria textilă (-17,6%) precum și extracția minereurilor metalifere (-15%). Singurele creșteri ale producției înregistrate au avut loc în industria fabricării calculatoarelor și a produselor electronice și optice (11,9%), industria auto (7,4%), extracția petrolului brut și a gazelor naturale (4,5%), Fabricarea de mașini, utilaje și echipamente n.c.a. (2,2%) respectiv fabricarea produselor farmaceutice de bază și a preparatelor farmaceutice (0,6%).

În ceea ce privește prețurile producției industriale, datele INS indică scăderea acestora în prima parte a anului 2023, după scumpirile record din 2022. Conform celor mai recente date ale INS, prețurile produsele industriale au înregistrat o scădere cu 0,9% în luna iulie 2023 comparativ cu luna iulie 2022 (creștere de 0,4% pentru produsele adresate piețelor interne, respectiv scădere de 3,9% pentru produsele destinate exportului). Cele mai importante reduceri ale prețurilor produselor industriale au fost consemnate în cadrul sectorului extractiv (-39,4%; între iulie 2023 și iulie 2022), în ceea ce privește fabricarea substanțelor și a produselor chimice (-18,5%), respectiv în industria metalurgică (-16,9%).

La polul opus se află fabricarea băuturilor, respectiv utilitățile publice (distribuția apei; salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare) ale căror tarife/prețuri de producție au crescut cu 20,2%, respectiv 20,1% în intervalul menționat. Datele pe termen mediu relevă impactul evoluției prețurilor produselor industriale asupra indicelui cifrei de afaceri, dar și asupra prețurilor bunurilor de consum.

Figura 1.6. Evoluția lunară indicelui prețurilor produselor industriale, prețurilor bunurilor de consum și a indicelui cifrei de afaceri din industrie pe termen mediu (2015=100)

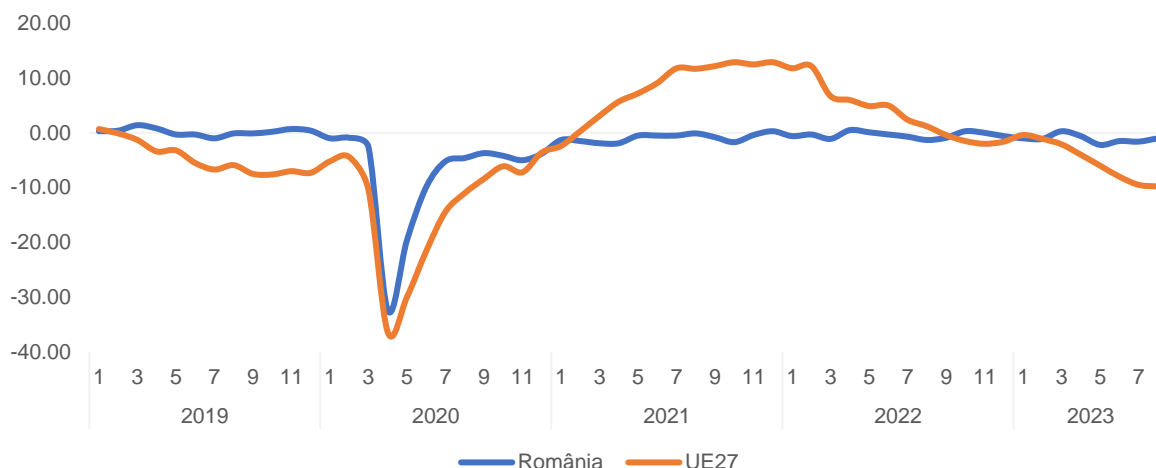
Sursa: Institutul Național de Statistică

În ciuda trendului pe termen mediu de scădere a producției industriale și a unui cumul de factori ce au afectat puternic economiile europene din anii anteriori (efectele pandemiei și cele ale războiului din Ucraina; creșterea costurilor cu materiile prime; criza energetică; creșterea ratelor dobânzilor și a costurilor de finanțare etc.) încrederea agenților economici¹ din industria manufacturieră națională și-a revenit începând cu anul 2021 și a rămas constantă în jurul valorii de 0 până în prezent, semnalizând așteptări mai degrabă prudente în rândul managerilor chestionați.

Deși aflate în zona negativă pe tot parcursul anului 2023, așteptările producătorilor industriali români sunt ridicate în anul 2023 față de cele ale omologilor europeni, pe fondul unor perspective mai optimiste în ceea ce privește *capacitatea de producție curentă, perioada asigurată de producție prin comenzile curente* (aproximativ 5,1 luni conform răspunsurilor din trimestrul 3), *așteptările privind exporturile și producția pentru lunile următoare* dar și în ceea ce privește *nivelul prețurilor produselor vândute*. Printre factorii care limitează producția industrială, cei mai mulți agenți economici români au invocat *cererea insuficientă* (17% în trimestrul 3 din 2023), *lipsa forței de muncă disponibile* (11,4%), *constrângerile financiare* (3,7%) sau *lipsa echipamentelor* (3,7%). În același timp, 64,9% dintre respondenți au susținut că nu există factori care le limitează capacitatea de producție.

¹ Încrederea agenților economici este cuantificată pe bază de sondaj și arată percepția managerilor din sectoarele economice (servicii, industrie, construcții, comerț dar și în rândul gospodăriilor) privind starea actuală a economiei, precum și așteptările pentru evoluția viitoare. Indicatorul este calculat de Comisia Europeană (DG ECFIN) și are un nivel ridicat de corelare cu evoluția PIB și cu ceilalți indicatori macroeconomic. O valoare pozitivă a indicatorului reflectă o îmbunătățire a perspectivei de viitor ale agenților economici chestionați (și invers). Conform literaturii de specialitate, încrederea managerilor în economie este esențială, deoarece influențează pozitiv investițiile, inovația și dezvoltarea capacității de producție, determinând astfel un proces de creștere economică, crearea de locuri de muncă, stimularea consumului și cheltuielilor, contribuind astfel la dezvoltarea economiei.

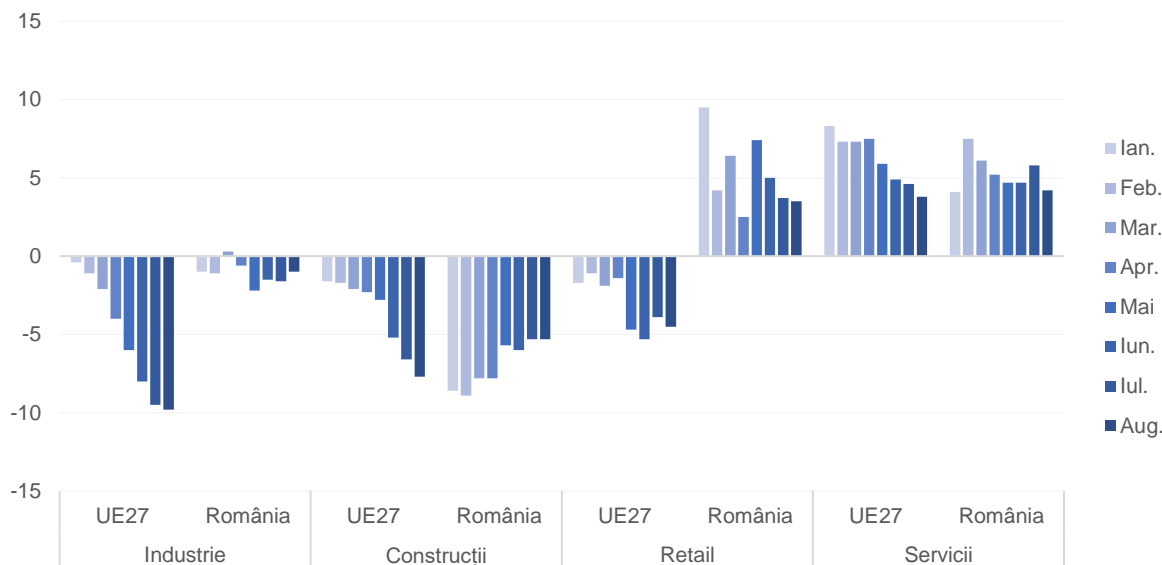
Figura 1.7. Evoluția lunară a indicelui sentimentului economic în industrie

Sursa: Comisia Europeană (DG ECFIN)

În cadrul celorlalte domenii de activitate, un grad de optimism mai mare se observă în rândul agenților economici din retail și servicii, însă nu și în zona de construcții. Aceste evoluții sunt strâns legate atât de evoluția producției și vânzărilor din anul 2023, dar și de anticipările producătorilor cu privire la evoluțiile sectoriale viitoare, dar și ale mediului de afaceri în general (ex: modificările de ordin fiscal).

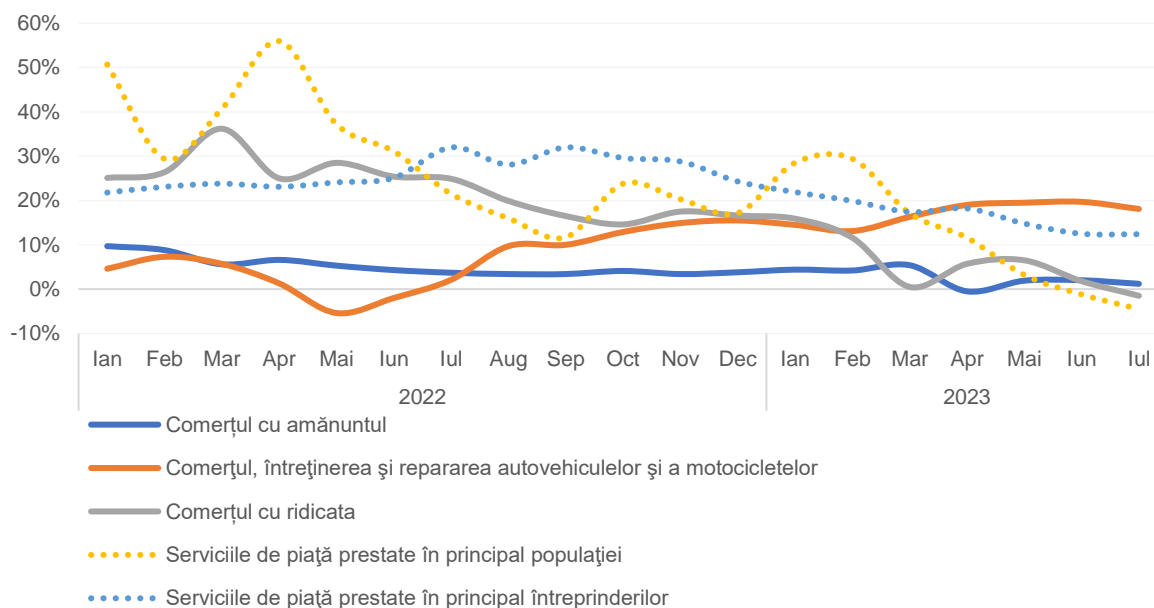
Figura 1.8. Evoluția indicelui sentimentului economic pe domenii de activitate în 2023

Sursa: Comisia Europeană (DG ECFIN)

În cadrul serviciilor, evoluția datelor lunare indică o încetinire semnificativă a ratei de creștere a vânzărilor în cadrul serviciilor de piață adresate populației față de anii anteriori începând cu trimestrul 2 din 2023. Încetini s-au remarcat și în rândul comerțului cu ridicată pe parcursul anului 2023, în timp ce rata de creștere a vânzărilor în comerțul cu amănuntul s-a menținut constantă față de anul anterior. Singurul domeniu în care vânzările au crescut mai rapid decât în anii precedenți reprezintă comerțul cu autovehicule.

Figura 1.9. Evoluția lunară a indicilor cifrei de afaceri în sectorul serviciilor (modificarea față de luna corespunzătoare din anul anterior)

Sursa: Institutul Național de Statistică

La nivelul subdomeniilor de activitate din zona serviciilor, scăderi notabile ale vânzărilor în perioada ianuarie-iulie 2023 față de aceeași perioadă din 2022 au avut loc în cadrul *comerțului cu amănuntul în magazine nespecializate* (-11,8%), *comerțul cu motociclete* (-7,9%), dar și în ceea ce privește *comerțul online* (-2,7%). La capitolul creșteri ale vânzărilor, cele mai notabile evoluții se remarcă în ceea ce privește *comerțul cu autovehicule* (28%); *activitățile de tip HORECA* (15,4%); dar și *produsele farmaceutice, cosmetice și de parfumerie* (14,3%).

Figura 1.10. Evoluția indicilor lucrărilor și costurilor de construcții (2015=100)

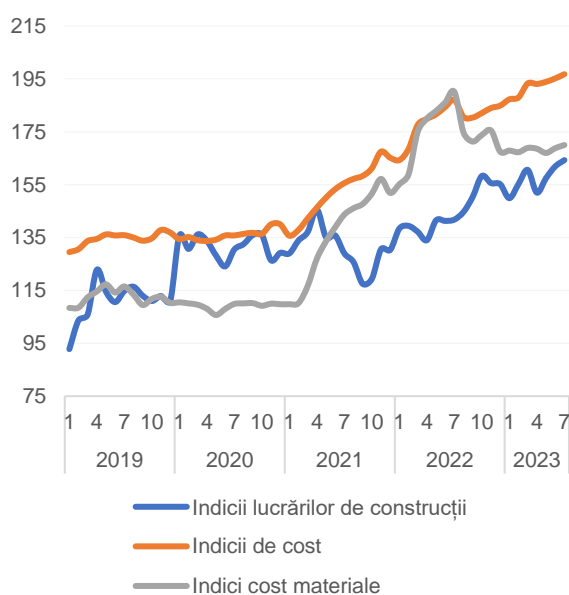
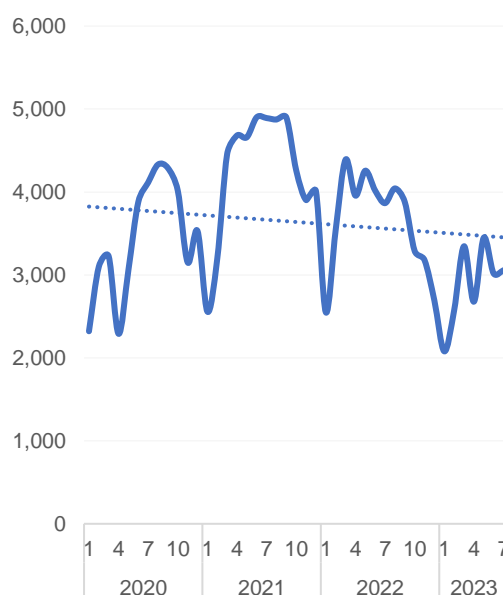

Figura 1.11. Numărul autorizațiilor de construcții rezidențiale emise anual

Sursa: Institutul Național de Statistică

În ceea ce privește sectorului construcțiilor, pesimismul companiilor din domeniu este transpus și în evoluția indicilor de construcții și a costurilor aferente. Deși volumul noilor construcții a înregistrat o creștere față de anii anteriori (fiind inclusiv unul dintre principalii poli de creștere economică în perioada de pandemie), costurile de construire și costurile materiilor prime au crescut și mai mult începând cu anul 2021. De altfel, reducerea ritmului sectorului construcțiilor se observă și în trendul descrescător al emiterii noilor autorizații de construcții rezidențiale: comparativ cu perioada ianuarie-iulie 2022, în aceeași perioadă din anul curent au fost emise cu 24% mai puțin autorizații de construcții pentru clădirile rezidențiale.

Evoluțiile macroeconomice pe latura cererii

Pe **latura cererii**, creșterea PIB s-a datorat în principal *cheltuielilor de consum ale populației* (acestea au crescut ca volum cu 3,9%, contribuind cu 2,9% la creșterea PIB) și *formării brute de capital fix* (investițiilor au crescut cu 11,2%, contribuind cu 2,5% la creșterea PIB). De asemenea, în premieră față de anii anteriori, o contribuție pozitivă la creșterea PIB a avut-o exportul net (1,0%), consecință a creșterii cu 0,3% a volumului exporturilor și reducerea volumului importurilor de bunuri și servicii cu 1,7%.

Figura 1.12. Contribuția pe categorii de utilizări la creșterea PIB în S1 2023

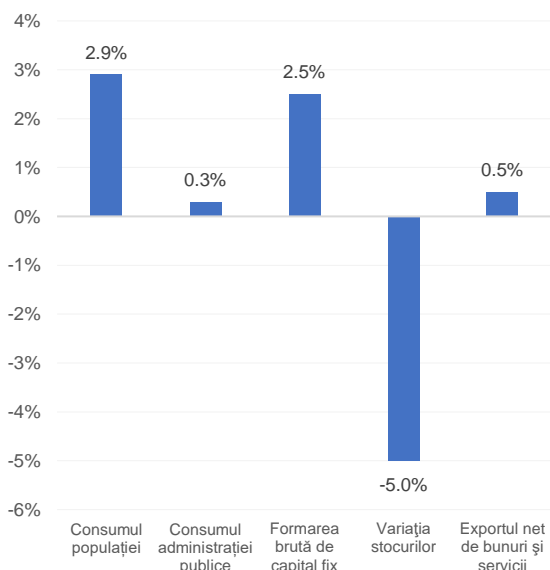
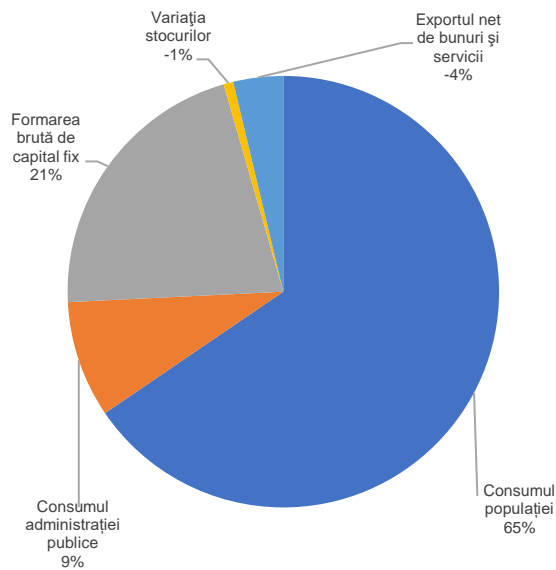

Figura 1.13. Contribuția la formarea PIB în S1 2023

Sursa: Institutul Național de Statistică

Susținerea cererii în prima parte a anului a fost posibilă inclusiv datorită evoluțiilor de pe piața muncii, atât din perspectiva ocupării forței de muncă, dar și din perspectiva creșterii salariului mediu, respectiv a veniturilor totale medii pe o gospodărie. Conform datelor ajustate sezonier de la Eurostat, rata șomajului a scăzut la 5,5% în luna iulie 2023 (comparativ cu 5,9% în Uniunea Europeană), în timp ce câștigurile salariale medii nete lunare au crescut la 4.565 de lei (creștere procentuală de 14,8% comparativ cu anul precedent). Aceste evoluții au permis creșterea veniturilor totale medii pe

gospodărie la 6.978 de lei în trimestrul 1 din 2023, în timp ce cheltuielilor totale medii au crescut la 5.971 lei în aceeași perioadă de timp.

Figura 1.14. Evoluția ratei șomajului lunare în România și UE (%)

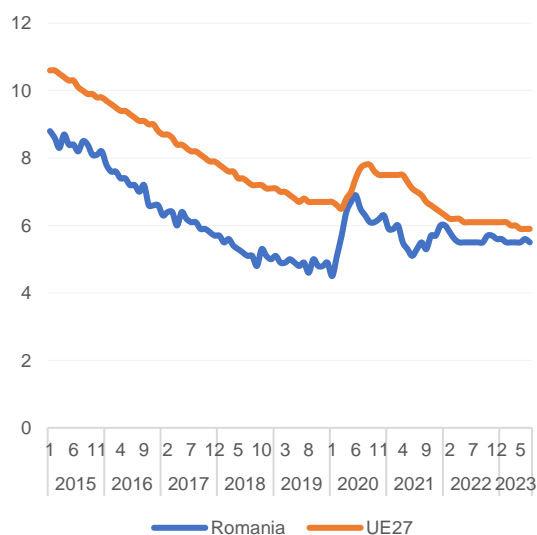
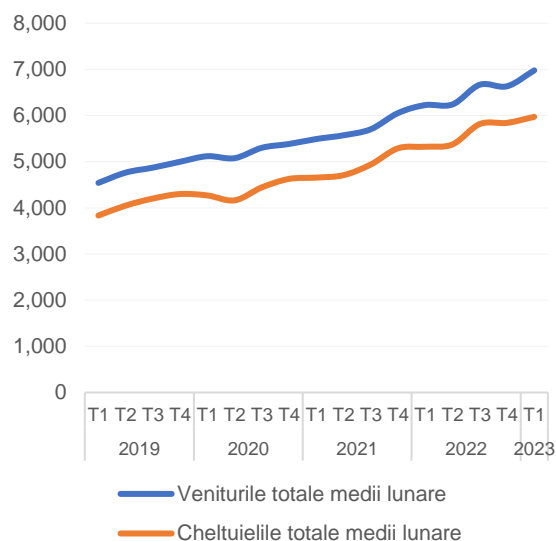

Figura 1.15. Evoluția veniturilor și cheltuielilor totale medii pe o gospodărie

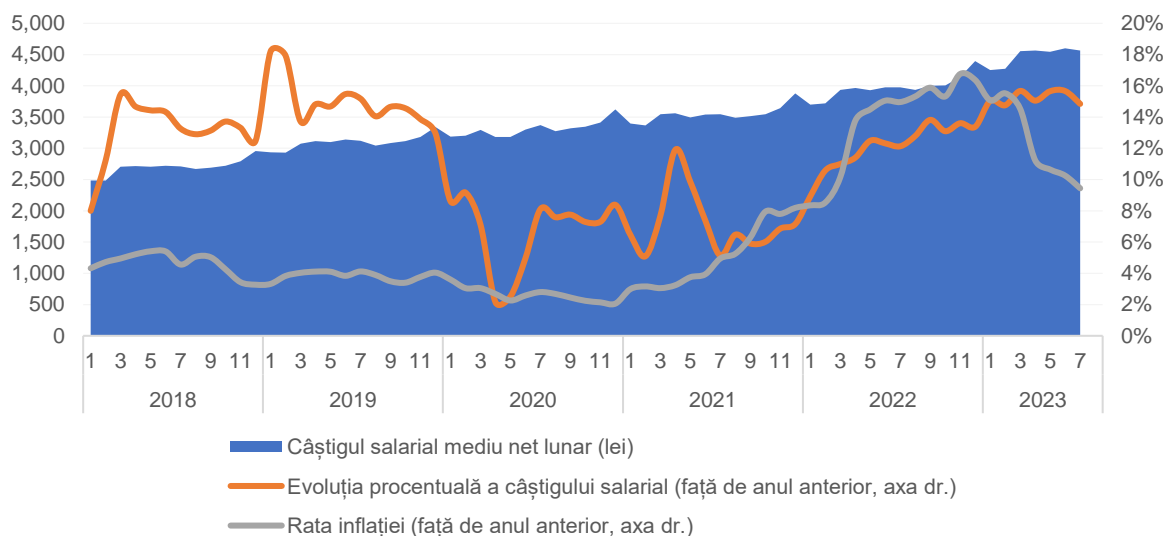
Sursa: Institutul Național de Statistică

Unul dintre principalii factori care a influențat semnificativ evoluția cheltuielilor consumatorilor în anul 2023 a constat în continuarea trendului de creștere accelerată a prețurilor, început la începutul anului 2021, pe fondul crizelor economice internaționale suprapuse (efectele întârziate ale blocajelor lanțurilor internaționale de producție și îngreunarea fluxului de mărfuri în contextul pandemic; efectele economice ale războiului din Ucraina; respectiv impactul în prețurile bunurilor de consum ale crizei energetice). Conform datelor INS, în ciuda trendului dezinflaționist, prețurile au continuat să crească față de anul precedent cu valori cuprinse între 9,4% și 15,5%, cele mai mari creșteri de prețuri înregistrându-se în rândul produselor alimentare (evoluția prețurilor bunurilor de consum va fi analizată în detaliu în capitolul 4 al acestui Raport).

Evoluția cererii din partea gospodăriilor pe parcursul anului 2023 a fost influențată inclusiv de evoluțiile de pe piața financiară-bancară. Dacă în anii precedenți consumatorii români au avut tendința de a cheltui din economiile făcute în timpul pandemiei (lucru reflectat de creșterea consumului și de stagnarea volumului depozitelor overnight în perioada ianuarie 2020 - decembrie 2021²), creșterea ratelor dobânzii în contextul inflației rapide, începând cu anul 2022, a schimbat preferințele consumatorilor, determinând accelerarea constituirii de noi depozite și creșterea gradului de economisire în detrimentul consumului. Conform datelor Băncii Naționale a României, în perioada ianuarie-august 2023, volumul depozitelor totale a crescut cu echivalentul a 14,3 miliarde de lei (de la 303 la 318 miliarde lei).

² Închiderea temporară a anumitor domenii din economie în timpul pandemiei a permis un nivel al economisirii susținut în rândul consumatorilor români. Conform datelor BNR, depozitele la vedere (overnight) și cele la termen au crescut cu 60 miliarde lei în perioada ianuarie 2020-ianuarie 2021, de la aproximativ 223 miliarde lei la 283 de miliarde lei în decembrie 2021.

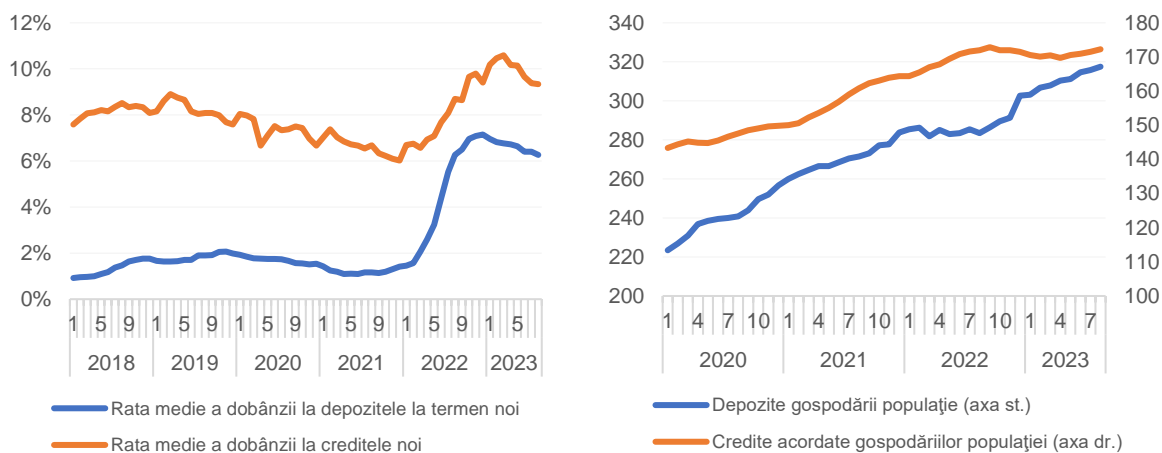
Figura 1.16. Evoluția câștigului salarial net lunar și a ratei inflației față de luna corespondentă din anul anterior

Sursa: Institutul Național de Statistică

În ceea ce privește **activitatea de creditare a gospodăriilor**, aceasta a fost de asemenea afectată de nivelul ridicat al dobânzilor comparativ cu anii precedenți. Datele BNR arată faptul că volumul total al creditelor în rândul gospodăriilor a revenit la nivelul înregistrat în septembrie 2022 (la aproximativ 172 de miliarde de lei), pe fondul scăderii ratei dobânzii la creditele noi pe parcursul anului 2023. Astfel, în perioada ianuarie-august 2023, volumul creditelor totale acordate gospodăriilor a fost mai mare cu aproximativ 1,7 miliarde de lei, creșterea fiind datorată la nivelul creditelor destinate consumului (+2,2 miliarde de lei în perioada menționată). Datele mai indică și faptul că volumul creditelor destinate achiziției de locuințe a scăzut atât față de începutul anului 2023 (-0,9% sau cu aproximativ 1 miliard de lei), dar și față de luna corespondentă din 2022 (volumul a scăzut cu -0,8 miliarde de lei între august 2023 și august 2022).

Figura 1.17. Evoluția ratelor dobânzii în economie și efectele asupra volumului creditării și economisirii în rândul populației (miliarde lei)

Sursa: Banca Națională a României

În ceea ce privește evoluția investițiilor nete în economia românească, datele INS indică o creștere a acestora în trimestrul 2 din anul 2023 cu 13,5% mai mare față de anul anterior, cele mai multe fiind concentrate în sectorul construcțiilor, urmate de cele din industrie și servicii.

Figura 1.18. Evoluția investițiilor nete față de perioada corespunzătoare din anul precedent

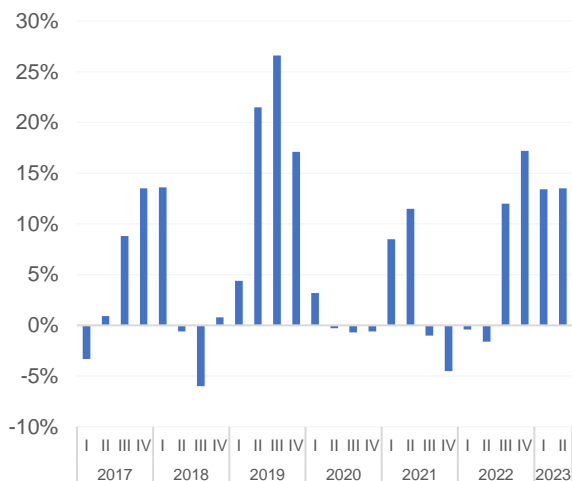
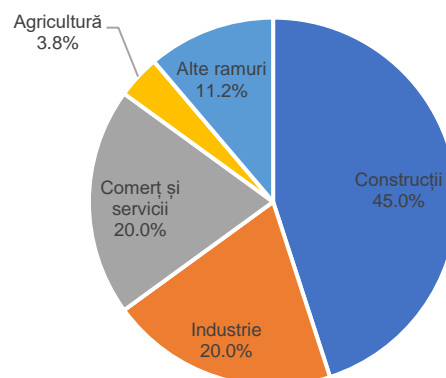

Figura 1.19. Structura investițiilor nete pe activități ale economiei naționale în semestrul 1 din 2023

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

Rata de creștere a PIB pe parcursul primului semestru din 2023 s-a datorat inclusiv evoluției cheltuielilor publice. Conform datelor Ministerului Finanțelor, cheltuielile publice cumulate până în luna august 2023 au crescut ca valoare absolută cu aproximativ 45,8 miliarde de lei față de aceeași perioadă din 2022, contribuind astfel la creșterea consumului.

Figura 1.20. Evoluția lunară cumulată a cheltuielilor publice în 2023 (miliarde lei)

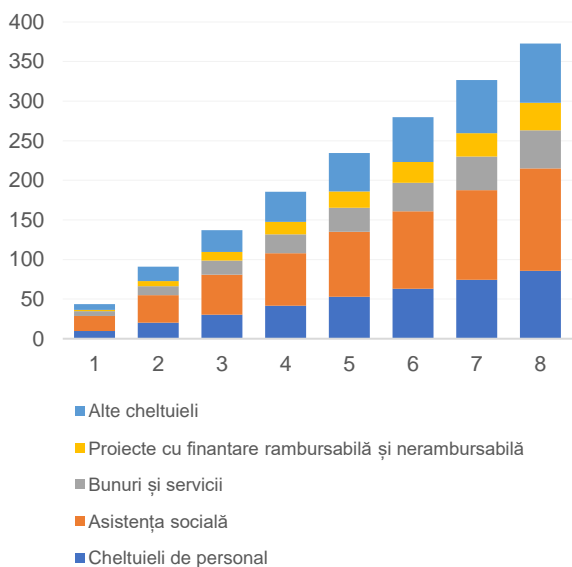
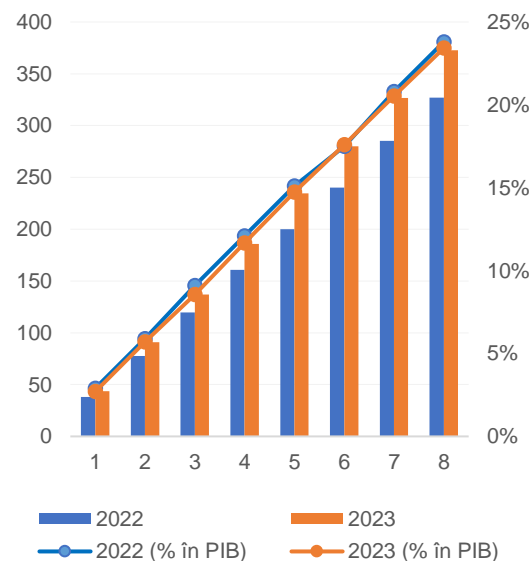

Figura 1.21. Evoluția lunară comparativă a cheltuielilor publice în 2022 și 2023

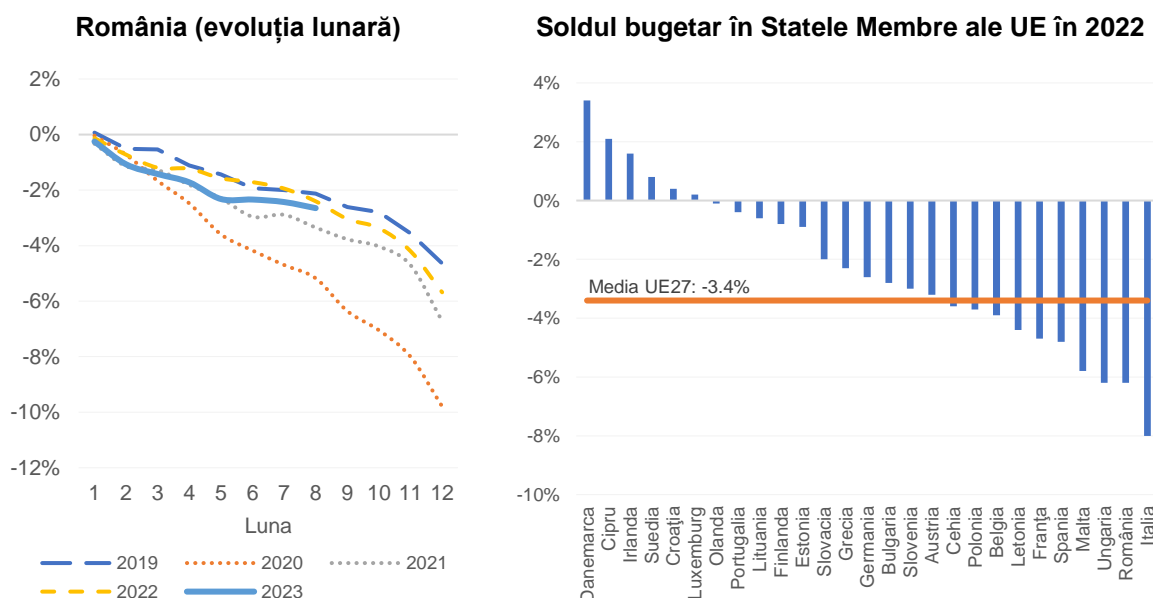

Sursa datelor: Ministerul Finanțelor

Notă: În categoria *alte cheltuieli* intră cheltuielile cu subvenții, dobânzi, transferurile între unități ale administrației publice, în timp ce în categoria *Proiecte cu finanțare rambursabilă și nerambursabilă* sunt incluse proiectele cu finanțare din fonduri externe, din fonduri externe nerambursabile aferente cadrului financiar 2014-2020, respectiv proiectele cu finanțare din sumele reprezentând asistența financiară nerambursabilă aferentă PNRR și a din sumelor aferente componentei de împrumut a PNRR.

Deși nivelul cheltuielilor publice a crescut în valoare absolută față de anul anterior, ponderea în PIB a consumului administrației publice a scăzut pe fondul creșterii producției agregate pe parcursul anului 2023 (de la 23,8% în august 2023 la 23,4% în august 2022). Această evoluție a determinat reducerea deficitului bugetar față de anii anteriori, iar pachetul de măsuri de reducere a cheltuielilor publice adoptat în luna octombrie 2023 are rolul de a reduce suplimentar deficitul. Conform angajamentelor față de Comisia Europeană acesta ar trebui să reprezinte maxim 4,4% din PIB la finalul anului 2023. Conform celor mai recente date anuale (2022), România (-6,2% din PIB) se află alături de Italia (-8%) și Ungaria (-6,2% în rândul statelor membre cu cele mai mari deficite din Uniunea Europeană.

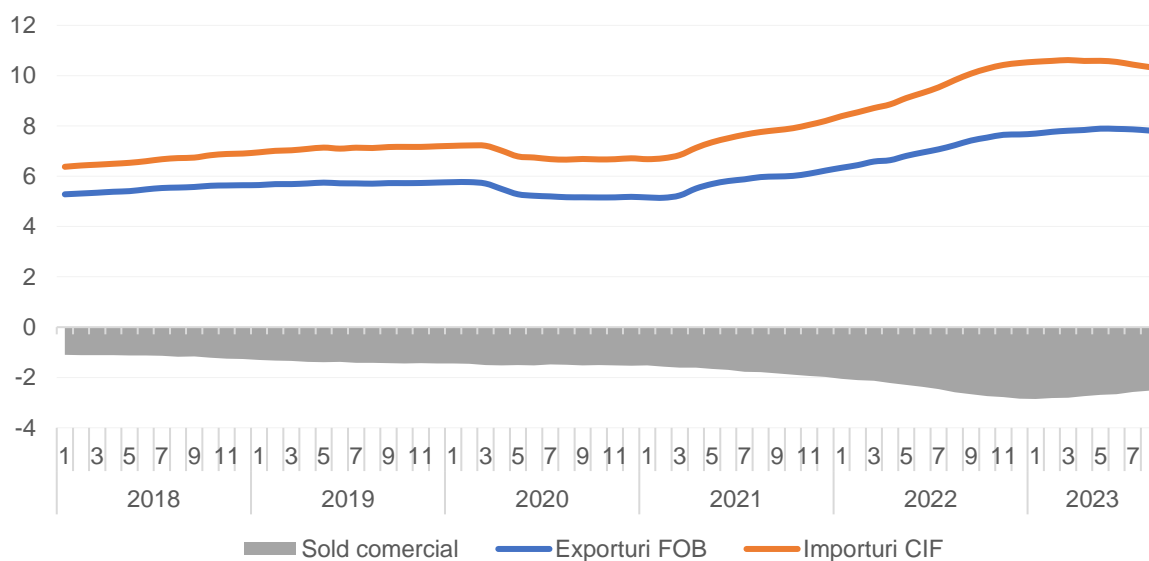
Figura 1.22. Soldul bugetar lunar (% din PIB)

Sursa datelor: Ministerul Finanțelor, Eurostat

În ceea ce privește comerțul exterior, pe parcursul anului 2023 s-a manifestat tendința de reducere a deficitului comercial, pe fondul reducerii ritmului de creștere a importurilor și creșterea ritmului de creștere a exporturilor³. Conform INS, în ianuarie-august 2023, exporturile au însumat 62,1 miliarde de euro, iar importurile au însumat 80,3 miliarde de euro, rezultând într-un deficit de 18,2 miliarde de euro (mai mic cu 3,7 miliarde de euro, -17,2%) decât cel înregistrat în aceeași perioadă din 2022.

³ În perioada ianuarie-august 2023, exporturile au crescut cu 3,1%, iar importurile au scăzut cu 2,3%, comparativ cu aceeași perioadă din 2022.

Figura 1.23. Evoluția lunară a comerțului exterior (medie mobilă la 6 luni, miliarde euro)

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

Având în vedere evoluțiile macroeconomice actuale, instituțiile financiare internaționale au înrăutățit prognozele cu privire la evoluția economiei românești în 2023 și 2024. Conform celui mai nou raport World Economic Outlook, publicat de Fondul Monetar Internațional, creșterea estimată a economiei românești va fi de 2,2% în 2023, previziune mai pesimistă față de estimările FMI din luna aprilie (2,4%), pentru ca în anul 2024 aceasta să înregistreze un avans de 3,7%. În ceea ce privește rata inflației, FMI estimează că prețurile vor înregistra o creștere medie anuală de 10,7% în 2023 și de 5,8% în 2024, pe fondul reducerii presiunilor inflaționiste. De asemenea, Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD) a oferit estimări mai pesimiste cu privire la evoluția economiei românești: creșterea reală a PIB cu 1,8% în 2023 și 3,5% în 2024.

De asemenea, Comisia Europeană estimează că în următorii ani inflația rămâne ridicată în România, condițiile de finanțare vor fi relativ stricte iar creșterea economică redusă din rândul partenerilor comerciali vor genera o încetinire a ritmului de creștere economică.

Tabel 1.2. Prognozele Comisiei Europene cu privire la indicatorii macroeconomici în România

	2022	2023	2024
Creșterea PIB (% de la un an la altul)	4,7	3,2	3,5
Rata inflației (% de la un an la altul)	12,0	9,7	4,6
Rata șomajului (%)	5,6	5,4	5,1
Soldul bugetar (% din PIB)	-6,2	-4,7	-4,4
Datoria publică (% din PIB)	47,3	45,6	46,1
Balanța contului curent (% din PIB)	-8,8	-7,6	-7,4

Sursa datelor: Comisia Europeană (Spring 2023 Economic Forecast)

În ciuda acestor evoluții, dinamica consumului privat va rămâne pozitivă pe fondul așteptărilor de creștere a veniturilor, a prelungirii plafonării prețului energiei până în 2025 și a schemelor de sprijin

guvernamentale. De altfel, Comisia Europeană estimează că exporturile nete nu vor contribui la creșterea PIB-ului, dată fiind cererea internă puternică ce va menține balanța comercială negativă. În ansamblu, se estimează că PIB-ul real va crește cu 3,2% în 2023 și cu 3,5% în 2024. Riscurile cu privire la modificarea previziunilor macroeconomice sunt înclinare spre scădere, principalul element de risc fiind întârzierile în implementarea PNRR al României.

Concluzii

Evoluțiile indicatorilor macroeconomici din prima jumătate a anului 2023 reflectă impactul crizelor succesive ce s-au suprapus între anii 2020 și 2022 asupra economiei naționale. Acestea au avut ca principal efect reducerea ritmului de creștere a economiei, creșterea ratei inflației și a ratelor dobânzii, afectând încrederea agenților economici în economie și implicit deciziile acestora.

În ciuda acestor evoluții, economia autohtonă s-a menținut rezilientă pe parcursul anului, înregistrând o rată de creștere economică superioară mediei europene, pe fondul creșterii consumului privat și a investițiilor. La nivelul domeniilor de activitate, comerțul și serviciile IT au înregistrat cele mai substanțiale contribuții la procesul de creștere a economiei, la polul opus regăsindu-se domeniul industrial.

The background of the slide features a blurred financial chart with blue and yellow candlesticks and a yellow trend line. The chart is set against a dark background with bokeh light effects.

Capitolul 2 - Analiza diagnoză a capitalizării întreprinderilor din România

- analiza indicatorilor economico-financiari la nivelul a peste 700.000 de întreprinderi și verificarea corelațiilor între creșterea prețurilor și profitabilitate în cazul celor mai importanți jucători din sectorul bancar și al carburanților –

Sumar

Stabilitatea economico-financiară a firmelor are o influență semnificativă asupra comportamentului lor, asupra deciziilor lor de afaceri. În acest capitol este prezentată evoluția economico-financiară a întreprinderilor din România în anul 2022, în contextul evoluțiilor înregistrate în perioada precedentă, 2017-2021. Au fost analizați indicatori ce țin de structura întreprinderilor, profitabilitate, nivel de capitalizare, solvabilitate, lichiditate, capacitate de autofinanțare ș.a. pentru a surprinde diverse perspective de evoluție. Analiza a fost realizată pe cei 6 ani, 2017-2022, pornind de la totalitatea întreprinderilor existente la fiecare final de an în baza de date a ANAF (Agenția Națională de Administrare Fiscală).

Au fost selectate două sectoare cheie, cel bancar și cel al comerțului cu amănuntul pe piața carburanților din România, pentru a evalua, pe baza unui set limitat de indicatori, în ce măsură variația prețurilor este corelată cu principalii indicatori bilanțieri. În alegerea sectoarelor economice s-a avut în vedere faptul că acestea sunt considerate sectoare cheie și au o influență considerabilă asupra susținerii dezvoltării economice, ca de exemplu prin asigurarea de credite pentru investițiile agenților economici publici și privați, prin asigurarea instrumentelor de intermediere a plăților, prin asigurarea mobilității persoanelor și mărfurilor prin furnizarea de combustibili ș.a. Variațiile prețurilor/dobânzilor practicate de cele două sectoare au o influență majoră și asupra variației ratei inflației⁴.

Evoluțiile înregistrate în anul 2022 de indicatorii economico-financiar ai întreprinderilor active din România, confirmă continuitatea trendurilor manifestate pe perioada anterioară, 2017-2021, excepție făcând:

- numărul întreprinderilor cu probleme de lichiditate (indicatorul de lichiditate generală<1) care înregistrează o ușoară creștere în anul 2022, după ce a înregistrat scăderi continue în perioada 2017-2021; situații similare au mai înregistrat: numărul întreprinderilor cu o solvabilitate sensibilă (indicatorul de solvabilitate $\leq 1,5$) și numărul întreprinderilor cu RAFG <33% deși numărul întreprinderilor ce nu respectă condiția de capital propriu a scăzut în continuare și în anul 2022. Aceste ușoare inversări de trend indică o stagnare îmbunătățirii situațiilor economico-financiare a companiilor la nivel general din perspectiva lichidității și din cea a îndeplinirii condițiilor optime pentru acces la creditare în anul 2022.
- numărul mediu total de angajați care, după creșterea din anul 2021 ce reprezenta o revenire parțială în urma scăderii accentuate din anul 2020, a rămas în anul 2022 relativ constant, departe încă de nivelul înregistrat în anul pre-pandemic 2019.

Pentru cele două sectoare economice analizate, **cel bancar și cel al comerțului cu amănuntul pe piața carburanților din România**, au fost identificate corelații între rata medie a dobânzii creditelor bancare accesate de agenții economici, respectiv prețul combustibililor și rezultatul net cumulat al jucătorilor de pe cele două piețe pe perioada 2016-2022, ce indică reflectarea în rezultat a variațiilor de dobândă/preț. Simultan cu creșterea de profit cumulat pe perioada 2017-2022, cu excepția anului 2020 de criză în sistemul de sănătate, ambele sectoare înregistrează o creștere generală a activelor corporale și necorporale și un trend general descrescător al numărului de angajați pe perioada

⁴ <https://www.bnr.ro/PublicationDocuments.aspx?icid=3922>

menționată, ceea ce indică eficientizarea activității întreprinderilor din domeniu prin reduceri de personal și/sau investiții în tehnologizare.

Structura și numărul întreprinderilor

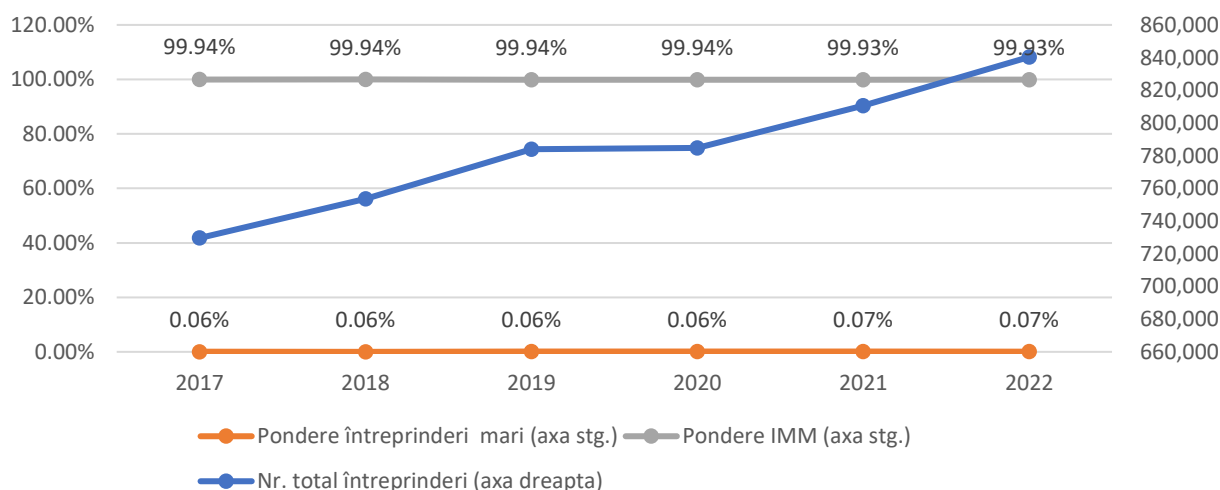
Numărul întreprinderilor existente la nivel național, în baza de date a ANAF, la sfârșitul anului 2022, indică o continuitate a creșterii acestui indicator, care ajunge la final de an să depășească ușor valoarea de 840 de mii de entități. Creșterea sa, cu 3,7% comparativ cu numărul întreprinderilor din anul anterior, fiind peste creșterea înregistrată în anul 2021 comparativ cu 2020, de 3,3%.

Creșterea numărului de întreprinderi nu a modificat structura⁵ întreprinderilor. Criteriile considerate pentru stabilirea structurii au fost:

- întreprindere mare: Numărul de angajați începând cu 250 și cifra de afaceri de la 50 milioane de euro;
- întreprindere mijlocie: Numărul de angajați începând cu 50 și până la 250 și cifra de afaceri sub 50 milioane de euro;
- întreprindere mică: Numărul de angajați începând cu 10 și până la 50 și cifra de afaceri sub 10 milioane de euro;
- microîntreprindere: Numărul de angajați sub 10 și cifra de afaceri sub 2 milioane de euro.

În funcție de acestea s-a constatat că la finalul anului 2022, 99,93% sunt IMM-uri iar restul de 0,07% sunt întreprinderi mari, valori similare celor obținute pentru anul 2021 și extrem de apropiate de cele ale anilor precedenți.

Figura 2.1. Evoluția structurii întreprinderilor comparativ cu cea a numărului de întreprinderi

Sursa: prelucrări proprii pe baza datelor ANAF

Cu toate că la nivelul ponderilor pe cele două grupe mari: întreprinderi mari și IMM nu sunt modificări notabile, totuși, pe categorii detaliate s-a înregistrat o creștere ușoară a numărului de întreprinderi mari cu 0,01%, și al microîntreprinderilor cu 0,35%, și a scăzut numărul întreprinderilor mici cu 0,41% și

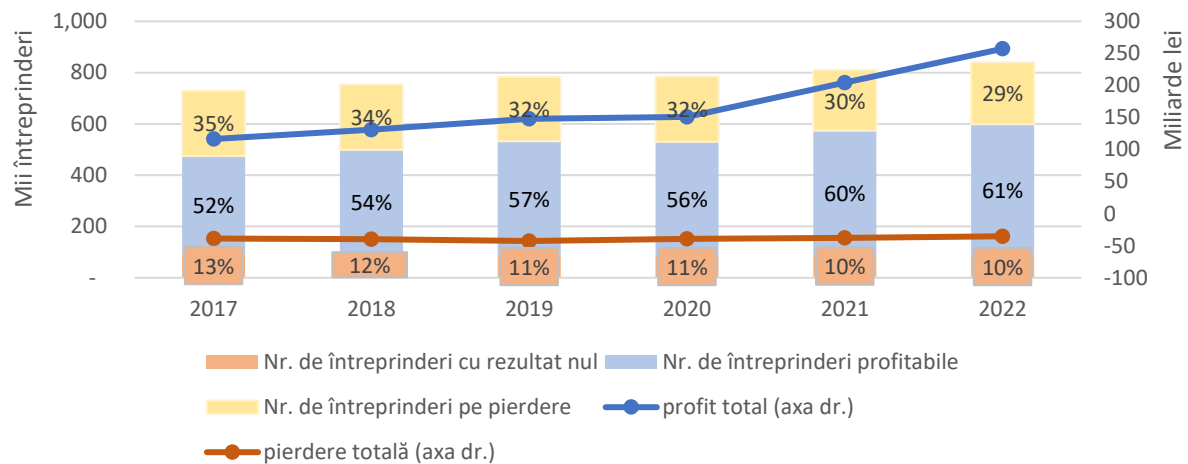
⁵ Fiind o bază de aplicare foarte vastă, din criteriile privind structura întreprinderilor au fost omise cele referitoare la legăturile dintre întreprinderi, fiecare întreprindere fiind considerată autonomă, fiind menținute criteriile referitoare la număr de angajați și cifră de afaceri.

mijlocii cu 0,05%, diferențele reprezentând variația față de ponderile tipurilor de întreprinderi în total număr întreprinderi din anul precedent. Cea mai mare variație este înregistrată la nivelul numărului de microîntreprinderi, care reprezintă aproximativ 91% din totalul întreprinderilor și care a înregistrat în anul 2022 o creștere în valori absolute de 30 de mii de entități.

Analiza profitabilității întreprinderilor

Profitabilitatea întreprinderilor și-a păstrat trendul crescător, în anul 2022, atât raportat la ponderea numărului de întreprinderi profitabile în totalul numărului de întreprinderi cât și la nivelul profitului total net în valori absolute, în timp ce pierderea netă nu înregistrează variații semnificative, fiind pe un trend descrescător pe toată perioada de analiză din perspectiva ponderii numărului întreprinderilor pe pierdere în numărul total de întreprinderi și înregistrând o ușoară scădere și în valori absolute ale pierderii totale, comparativ cu anul precedent, pe perioada 2020-2022.

Figura 2.2. Evoluția ponderii numărului de întreprinderi în funcție de rezultatul net în total nr. întreprinderi, comparativ cu evoluția profitului total și a pierderii totale

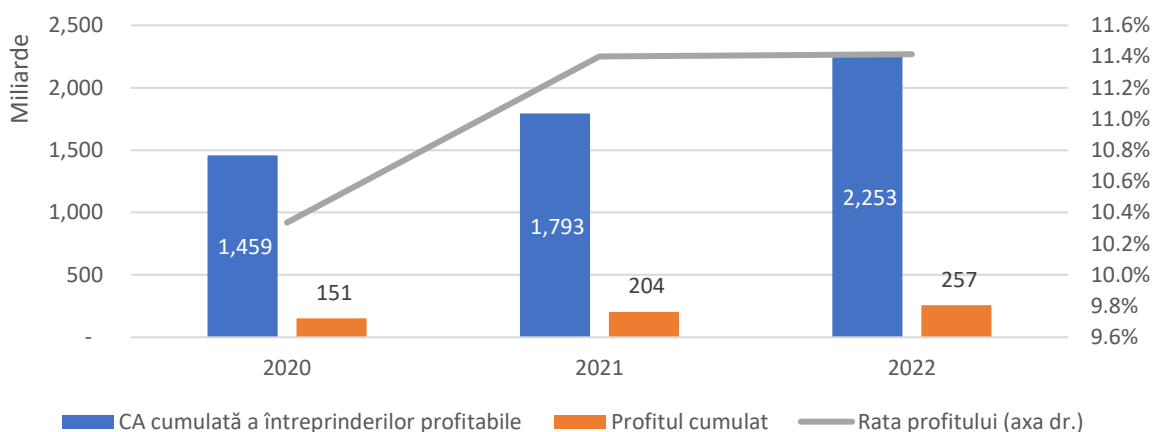

Sursa: prelucrări proprii pe baza datelor ANAF

Cele mai mari creșteri ale profitului total, comparativ cu anul precedent, din cadrul perioadei 2017-2022, s-au înregistrat în anii 2021 și 2022 și au fost de valori absolute apropiate, respectiv de 53,7 mld. lei în anul 2021 și 52,8 mld. lei în anul 2022, ceea ce reprezintă creșteri procentuale de față de anul precedent de 36% în anul 2021, respectiv 26% în anul 2022. În termeni absoluți creșterea pe întreaga perioadă analizată, 2017-2022, a fost de la 116 miliarde lei în 2017 la 257 miliarde lei în anul 2022, echivalent în termeni relativi cu o creștere cu 121% în anul 2022 comparativ cu 2017.

Calculând suma cifrelor de afaceri nete ale întreprinderilor profitabile și calculând rata cumulată a profitului⁶ se observă că în anul 2021 rata profitului a crescut comparativ cu anul precedent cu 1,0%, în timp ce în anul 2022 comparativ cu 2021, rata profitului s-a menținut relativ constantă, la 11,4%.

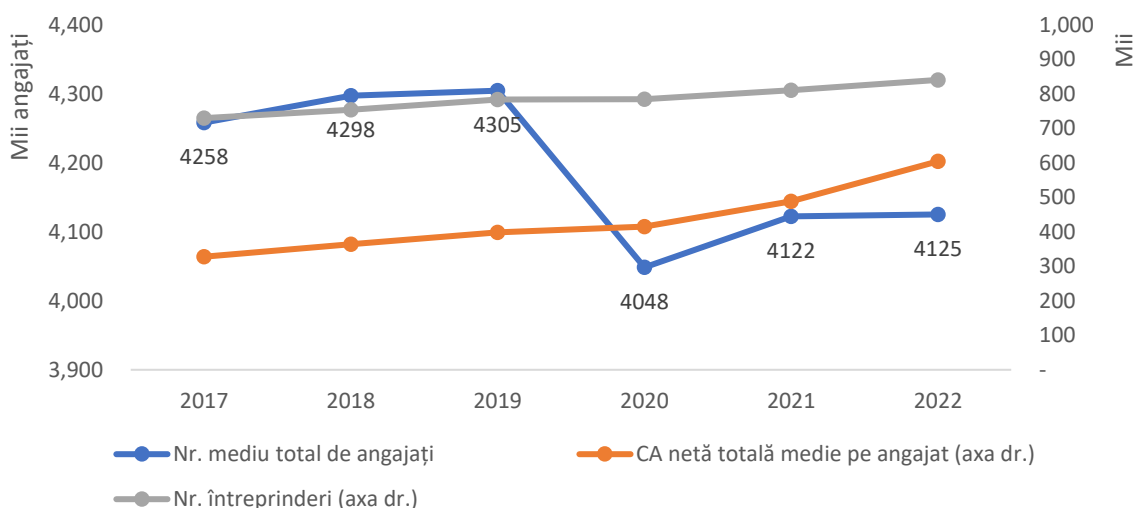
⁶ Profit net total/CA netă totală

Figura 2.3. Evoluția ratei profitului pe ultimii 3 ani și a componentelor sale

Sursa: prelucrări proprii pe baza datelor ANAF

Pentru o analiză a persistenței pierderii au fost selectate întreprinderile care au înregistrat pierdere brută în anul 2019, în număr de 237,8 mii și a fost analizată evoluția lor pe perioada 2019-2022. S-a constatat că 40% dintre acestea au fost închise până la finele anului 2022, numărul acestora dublându-se în cursul ultimului an de analiză, 21% au înregistrat pierdere persistentă iar restul 39% au oscilat între rezultate anuale pe profit sau pierdere în perioada de analiză, 2019-2022.

Creșterea numărului de întreprinderi se corelează, în general, cu o creștere a numărului de angajați. Au fost analizate evoluțiile numărului mediu total de angajați comparativ cu numărul total de întreprinderi și s-a remarcat creșterea foarte ușoară a numărului **mediu** de angajați, de 0,07% (2.750 de persoane în valoare absolută), comparativ cu o creștere de aproximativ 30.000 a numărului de întreprinderi, în marea lor majoritate microîntreprinderi (99,75%).

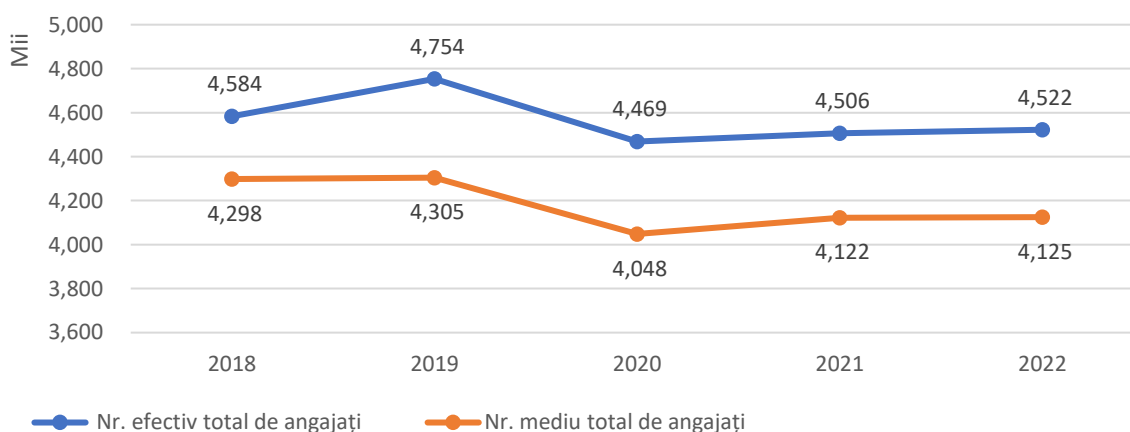
Figura 2.4. Evoluția numărului mediu total de angajați comparativ cu evoluția cifrei de afaceri nete totale medii pe angajat și a numărului total de întreprinderi

Sursa: prelucrări proprii pe baza datelor ANAF

Cum legislația impune de la 1 ianuarie 2023 existența cel puțin a unui angajat pe fiecare microîntreprindere, existent la sfârșitul anului 2022⁷, era așteptată o creștere semnificativă a numărului de angajați. Mai exact, 300.000⁸ de contracte noi de muncă înregistrate până în ianuarie 2023, comparativ cu ianuarie 2022, conform datelor de la Inspekția Muncii preluate de Ziarul Financiar. Pentru verificarea acestei creșteri se impune o analiză a evoluției numărului **efectiv** total de angajați, acest indicator reprezentând numărul de angajați la sfârșitul lunii decembrie.

Graficul de mai jos indică faptul că cei doi indicatori considerați, număr mediu total și număr efectiv total de angajați au evoluții similare. Nu a fost înregistrată creșterea așteptată de număr de salariați, de aproximativ 300.000, pe indicatorul număr efectiv de salariați. Acesta indică o creștere cu 15.400 a numărului efectiv total de angajați la 31 decembrie 2022 comparativ cu 31 decembrie 2021. Astfel, cele 300.000 de contracte noi anunțate au reprezentat în marea lor majoritate migrarea angajaților/contractelor de muncă de la o întreprindere la alta.

Figura 2.5. Evoluția numărului efectiv total de angajați comparativ cu numărul mediu total de angajați

Sursa⁹: prelucrări proprii pe baza datelor ANAF

O analiză mai detaliată, raportată la **numărul efectiv total de angajați ai microîntreprinderilor** arată că acesta a crescut în anul 2022 comparativ cu 2021 cu 5%, adică aproximativ cu 51,9 de mii de angajați în valori absolute, în timp ce numărul efectiv de angajați cumulat pe toate celelalte tipuri de întreprinderi a scăzut cu 1%, reprezentând 36,5 de mii de angajați.

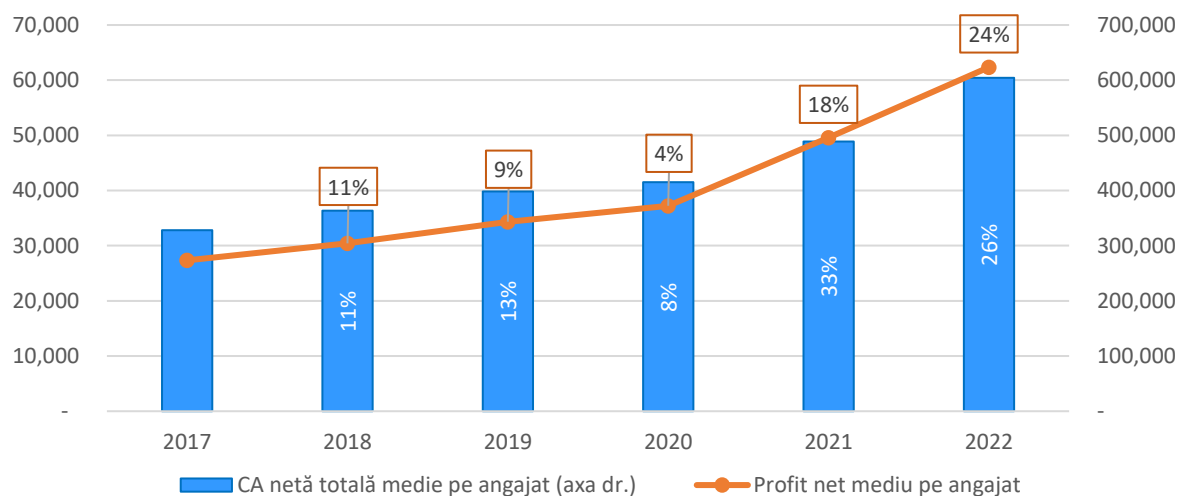
Analiza cifrei de afaceri nete medii pe angajat calculată la nivelul cumulat al întreprinderilor indică o creștere pe toată perioada 2017-2022 în termeni absoluți și relativi ceea ce ar indica un efect cumulat al automatizării activităților, creșterii inflației, eficientizării muncii, și, posibil, al creșterii volumului de forță de muncă utilizată la negru.

⁷ pentru a menține impozitul de 3% pe venituri în anul 2023 pentru microîntreprinderi, comparativ cu 16% pe profituri în cazul celorlalte categorii de întreprinderi.

⁸ <https://www.zf.ro/profesii/300-000-angajati-plus-ianuarie-2023-conditionarea-taxarii-1-cifra-21583198>

⁹ Numărul efectiv de angajați înregistrat pentru anul 2017 prezenta erori, totalul lor fiind nereprezentativ pentru acest indicator. Am ales să îl ometem. Perioada de interes fiind evoluția de la 2021 la 2022, această omitere nu are impact în verificarea ipotezei considerate.

Figura 2.6. Evoluția cifrei de afaceri nete medii pe angajat comparativ cu evoluția profitului net mediu pe angajat

Sursa: prelucrări proprii pe baza datelor ANAF

Și nivelul profitului net mediu pe angajat a crescut anual, anii de după pandemia COVID-19, 2021 și 2022, înregistrând cele mai accentuate creșteri, de 18% în anul 2021, respectiv 24% în anul 2022¹⁰, creșterile de profit net mediu pe angajat menținându-se sub creșterile înregistrate de indicatorul cifra de afaceri netă medie pe angajat, așa cum se poate observa în graficul anterior.

S-a calculat numărul mediu al angajaților întreprinderilor profitabile pe ultimii 3 ani și s-a constatat că, dacă în anul 2020 acestea dețineau 78,7% din numărul mediu total al angajaților, ponderea acestora a crescut la 81,7% în anul 2021 și la 83,7% în anul 2022, variație determinată atât de faptul că numărul întreprinderilor profitabile a crescut precum și ponderea acestora în numărul total de întreprinderi, cât și de migrația angajaților în căutarea unor angajatori cu o situație economico-financiară cât mai stabilă.

Capitalizarea întreprinderilor

Nivelul de capitalizare al întreprinderilor a fost analizat prin raportare la *capitalul propriu*¹¹ al întreprinderilor și la *rata autonomiei financiare globale*¹²(RAFG).

Un nivel redus de capital propriu indică un grad crescut de îndatorare al societății, ceea ce poate duce la limitarea accesului la finanțare prin creditare. Pentru capitalul propriu a fost impusă condiția¹³ de a atinge cel puțin pragul de jumătate din capitalul social. Pe întreg intervalul de analiză, 2017-2022, ponderea întreprinderilor care au respectat condiția de capital propriu a fost crescătoare, evoluând de la 59% din totalul întreprinderilor în anul 2017 la 69% din totalul întreprinderilor în anul 2022, în condițiile în care numărul total de întreprinderi a înregistrat creșteri anuale, așa cum reiese din graficul următor. Astfel, numărul total de întreprinderi care au respectat condiția de capital propriu a crescut de la 432 de mii în anul 2017 la 583 de mii în anul 2022.

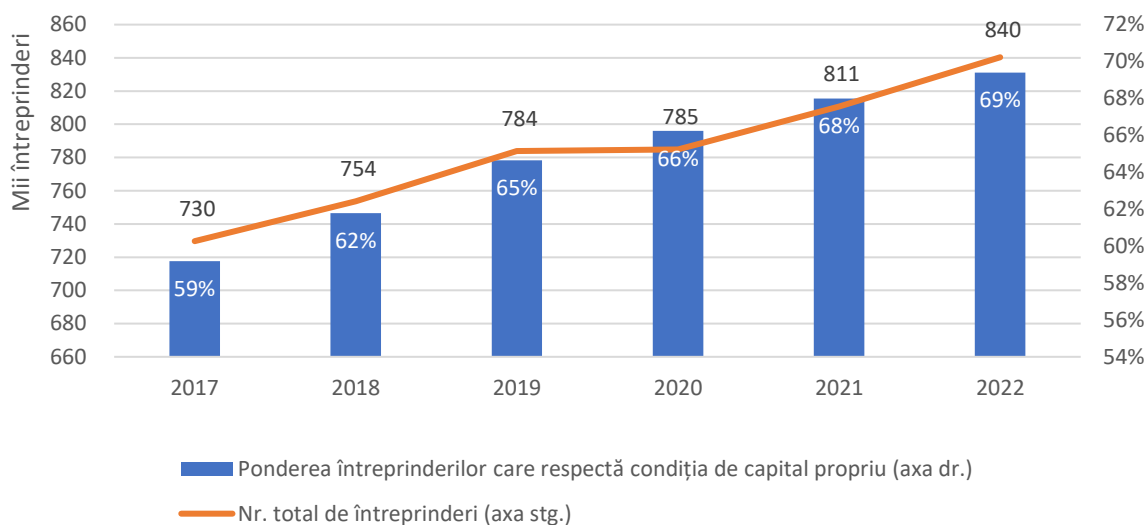
¹⁰ Creșterile procentuale sunt calculate prin raportare la indicatorul similar din anul precedent.

¹¹ Capitalul propriu = Total activ – Total datorii.

¹² RAFG reprezintă raportul dintre capitalul propriu și pasivul total.

¹³ În conformitate cu Legea Societăților nr. 31/1990 modificată.

Figura 2.7. Evoluția numărului total de întreprinderi comparativ cu evoluția celor care respectă condiția de capital propriu

Sursa: prelucrări proprii pe baza datelor ANAF

Complementar, cele 257 de mii de întreprinderi, reprezentând 31% din totalul întreprinderilor la 31.12.2022, care nu îndeplinesc condiția de capital propriu, dețin un număr mediu de 503 de mii de angajați, reprezentând 12% din totalul numărului mediu de angajați ai întreprinderilor la nivel național conform informațiilor bilanțiere raportate la ANAF, și au înregistrat 6% din profitul total al întreprinderilor și 7% din cifra de afaceri totală netă a acestora și, totodată, dețin 61% din totalul pierderilor înregistrate de întreprinderi. Dintre aceste întreprinderi subcapitalizate s-a constatat că 81%, reprezentând 209 mii întreprinderi, înregistrează și dificultăți privind lichiditatea, având indicatorul de lichiditate generală subunitar. Aceste întreprinderi cu dificultăți de creditare și de lichiditate dețin un număr mediu de 369 de mii de angajați, reprezentând 9% din numărul mediu total de angajați raportat de întreprinderi în cadrul bilanțului anual.

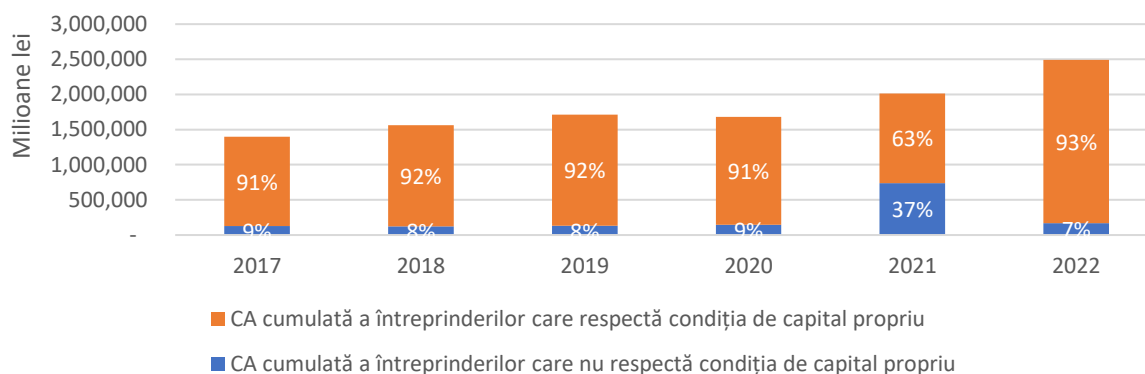
S-a constatat că a crescut ponderea întreprinderilor care respectă condiția de capital propriu indiferent de rezultatul anual înregistrat de către întreprinderi:

- În cazul întreprinderilor profitabile, ponderea întreprinderilor care respectau condiția de capital propriu a crescut de la an la an, ajungând de la 86% în anul 2017 la 91% în anul 2022, în condițiile în care și numărul întreprinderilor care înregistrau profit a crescut de la 380 de mii în anul 2017 la 511 mii în anul 2022;
- Și ponderea întreprinderilor care respectau condiția de capital în total întreprinderi care înregistrau pierdere a crescut de la 28% în anul 2017 la 33% în anul 2022, cu un maxim de 36% înregistrat în anul 2020, în condițiile în care numărul anual al întreprinderilor care înregistrau pierdere a avut un trend general descrescător, ajungând de la 254 mii în anul 2017 la 241 mii în anul 2022;
- Ponderea întreprinderilor cu rezultat nul care respectă condiția de capital propriu a crescut de la 37% în anul 2017 la 45% în anul 2022, numărul întreprinderilor cu rezultat nul scăzând de la 95 de mii în anul 2017 la 87 de mii în anul 2022.

Întreprinderile care respectă condiția de capital propriu au fost analizate și din perspectiva datoriilor acumulate comparativ cu cifra de afaceri anuală realizată.

Analizând următoarele două grafice (fig. nr. 2.8. și fig. nr. 2.9), se observă faptul că excepțiile au caracterizat anii 2020 și 2021, ani a căror activitate a fost puternic influențată de criza COVID19, până în anul 2022 ambele evoluții - ale distribuției cifrei de afaceri și, respectiv, a datoriilor pe categorii de întreprinderi care respectă și care nu respectă condiția de capital propriu - revenind la structura ce a caracterizat perioada precedentă 2017-2019/2020.

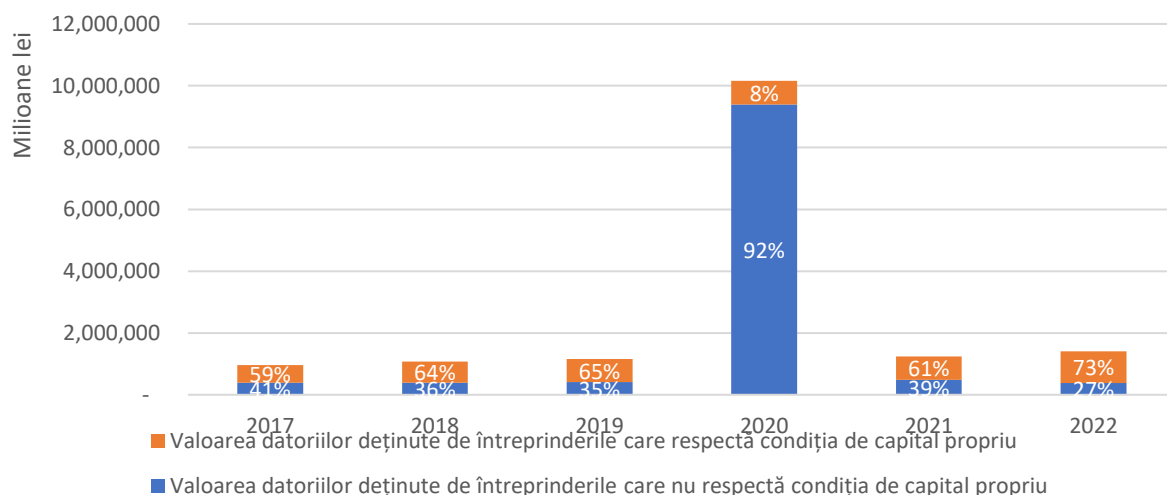
Figura 2.8. Evoluția distribuției cifrei de afaceri (CA) anuale totale realizată de întreprinderi pe categorii, care respectă, respectiv nu respectă condiția de capital propriu

Sursa: prelucrări proprii pe baza datelor ANAF

Având în vedere că numărul întreprinderilor care respectă condiția de capital propriu a ajuns la 583 de mii în anul 2022, reprezentând 69% din totalul de întreprinderi nu este o surpriză că acestea dețin și cea mai mare parte a datoriilor, respectiv 73% din totalul datoriilor la nivelul anului 2022.

Figura 2.9. Evoluția distribuției datoriilor totale înregistrate anual de întreprinderi pe categorii de întreprinderi care respectă, respectiv nu respectă¹⁴ condiția de capital propriu

Sursa: prelucrări proprii pe baza datelor ANAF

¹⁴ Creșterea bruscă a datoriilor în anul 2020 (an de criză în sistemul sanitar), de aproximativ 9 ori comparativ cu anul precedent, a avut ca și cauze principale acceptarea reeșalonării creditelor de către bănci cu neplata ratelor/unor rate în anul 2020, facilitățile fiscale oferite de stat prin acceptarea amânării la plată a taxelor pe o perioadă mai mare fără a impune penalități, ș.a. Aceste datorii s-au reglat până la finalul anului următor.

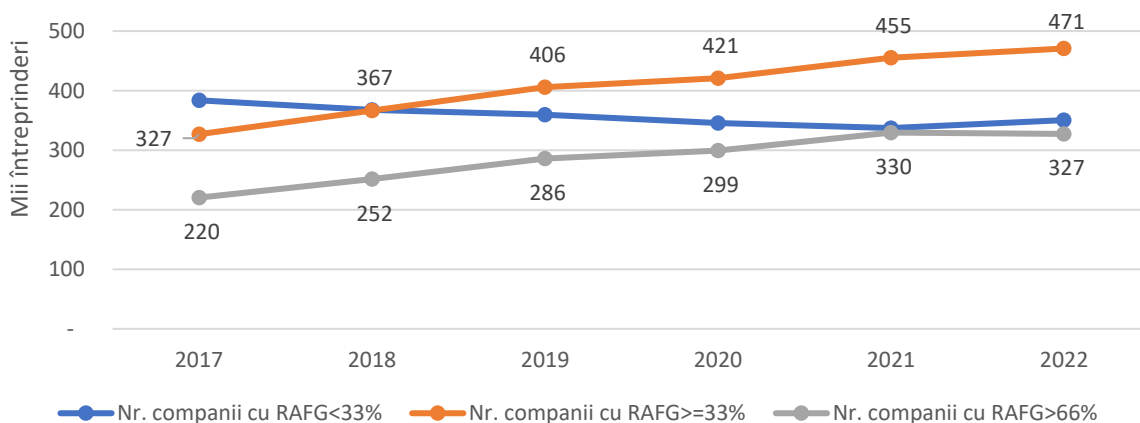
Din perspectiva analizei privind persistența decapitalizării s-a pornit de la întreprinderile care au înregistrat decapitalizare în anul 2019 și a fost analizată evoluția lor de-a lungul următorilor patru ani. S-a constatat că din cele 277 de mii de întreprinderi care au înregistrat decapitalizare în anul 2019 aproximativ 60% au continuat activitatea în aceleași condiții, în timp ce 29% dintre ele s-au închis până la 31 decembrie 2022, cele mai multe fiind închise la sfârșitul anului 2021 și doar 497 întreprinderi, reprezentând 0,18% închizându-se în cursul anului 2022. Restul de 11% dintre întreprinderi au variat în perioada de analiză între situațiile de a îndeplini condiția de capital propriu cel puțin egal cu jumătate din capitalul social și a nu o îndeplini.

Pentru analiza **ratei autonomiei financiare globale (RAFG)** se consideră că un prag de confort este o valoare de 33%, valorile sub acest nivel limitând accesul la noi credite, în timp ce o rată a autonomiei financiare globale superioară valorii de 66% prezintă o garanție solidă pentru creditori.

Conform evoluțiilor prezentate în graficul următor, au fost înregistrată creșterea numărului de întreprinderi atât pentru categoria de întreprinderi cu RAFG de cel puțin 33% cât și pentru cei cu RAFG mai mic de 33%. Din perspectiva ponderilor, acestea s-au menținut relativ constante, la aproximativ 56% din total pentru întreprinderile care îndeplinesc condiția de RAFG de cel puțin 33%, deci care au acces facil la creditare, respectiv 42% din total reprezentând întreprinderile care au RAFG sub 33%, având posibilități de creditare limitate.

Întreprinderile a căror situație economico-financiară reprezintă o garanție solidă pentru creditori, cu RAFG mai mare de 66%, au scăzut de la 41% din total întreprinderi în anul 2021 la 39% din total întreprinderi în anul 2022, în valori absolute numărul celor care îndeplinesc această condiție scăzând cu 2.134 întreprinderi. Rezumând, acești indicatori arată că din totalul întreprinderilor românești 39% (cu $RAFG > 66\%$) dintre companii dețin garanții foarte solide, ceea ce le acordă acces facil la creditare, 17% dețin garanții suficiente pentru creditare (având $33\% < RAFG < 66\%$) iar 42% dintre întreprinderi nu dețin garanții solide pentru creditori (cele cu $RAFG < 33\%$).

Figura 2.10. Evoluția numărului de întreprinderi în funcție de nivelul ratei autonomiei financiare globale

Sursa: prelucrări proprii pe baza datelor ANAF

Evoluțiile înregistrate în anul 2022 indică faptul că situația întreprinderilor din perspectiva capitalizării este similară cu cea a anului 2021, nefiind înregistrată o îmbunătățire semnificativă.

Solvabilitate și lichiditate

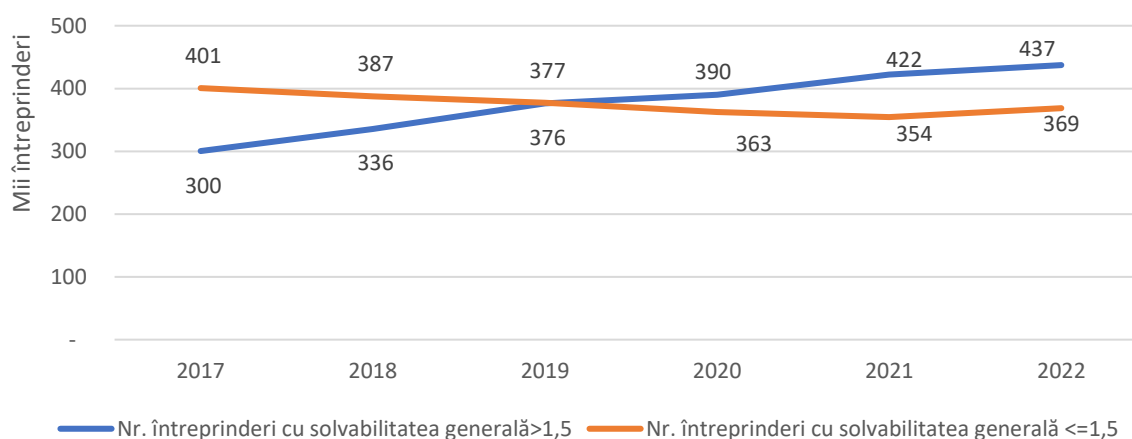
Analiza de solvabilitate și lichiditate are rolul de a completa și a fundamenta suplimentar concluziile analizei capitalizării întreprinderilor. Indicele solvabilității generale¹⁵ al unei întreprinderi arată măsura în care activele totale ale firmei pot acoperi totalul datoriilor acesteia. Solvabilitatea indică așadar capacitatea întreprinderii de a asigura sursele bănești pentru a susține continuitatea activității pe termen mediu și lung. Un nivel confortabil al indicelui solvabilității generale ar fi de peste 1,5.

Graficul de mai jos arată faptul că, la nivelul general al tuturor întreprinderilor, în anul 2022 comparativ cu 2021, situația solvabilității s-a îmbunătățit ușor, în sensul creșterii numărului de întreprinderi cu indicele solvabilității generale de peste 1,5 cu aproximativ 15 mii de întreprinderi. Situația este echilibrată prin faptul că și numărul întreprinderilor cu indicele solvabilității de cel mult 1,5 a crescut cu aproximativ 14 mii de întreprinderi, astfel încât, coroborat cu creșterea numărului total de întreprinderi se obține că ponderea întreprinderilor cu indicele solvabilității generale peste 1,5 rămâne constantă, la nivelul de 52%, situație similară cu a grupei complementare a cărei pondere se menține la 44%¹⁶.

Din perspectiva întreprinderilor cu un risc de insolvență ridicat (indicele solvabilității generale egal cu cel mult 1) s-a observat că ponderea acestora în total întreprinderi scade cu un punct procentual în anul 2022 comparativ cu anul 2021, de la 31% la 30%, indicând o evoluție pozitivă a situației la nivelul tuturor întreprinderilor, care este echivalentă, în fapt, cu un număr aproximativ constant de întreprinderi în această situație la nivelul anului 2022 comparativ cu 2021.

Evoluția solvabilității întreprinderilor în anul 2022 indică o aplatizare a trendului de evoluție din perioada 2017-2021 din perspectiva creșterii numărului de întreprinderi cu o solvabilitate solidă, contrabalansată de o inversare a direcției de evoluție a numărului întreprinderilor cu solvabilitatea de cel mult 1,5, ponderile acestora în total întreprinderi rămânând constante în anul 2022 comparativ cu nivelul înregistrat în anul 2021.

Figura 2.11. Evoluția numărului de întreprinderi în funcție de nivelul indicelui solvabilității generale

Sursa: prelucrări proprii pe baza datelor ANAF

¹⁵ Indicele solvabilității generale se calculează ca raport între total activ și total datorii

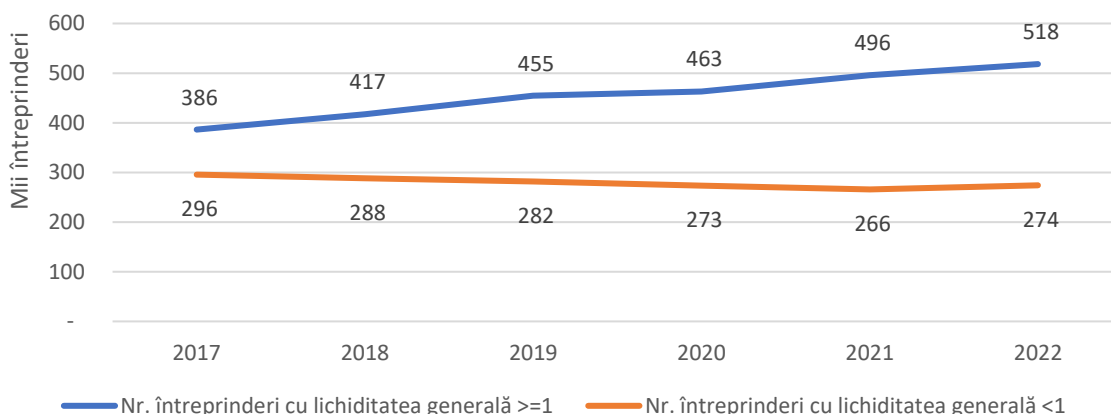
¹⁶ Diferența de 4% este reprezentată de întreprinderi cu nivelul datoriilor nul, pentru care calculul acestui indicator nu are sens

Pentru întreprinderile cu o solvabilitate ridicată lichiditatea poate fi asigurată relativ repede, aceste întreprinderi putând accesa diferite tipuri de împrumuturi bancare, în funcție de nevoi. Dacă situația este inversă, adică lichiditatea unei întreprinderi este ridicată atunci există un risc substanțial ca solvabilitatea să nu fie asigurată rapid. Pentru evaluarea lichidității întreprinderilor a fost calculat indicatorul de lichiditate generală¹⁷, care măsoară capacitatea întreprinderii la un moment dat, de a-și acoperi datoriile pe termen scurt prin valorificarea tuturor activelor sale curente. Într-o abordare generală, pentru ca o întreprindere să aibă un confort din perspectiva lichidității sale, acest indicator trebuie să fie cel puțin egal cu 1. Însă, în funcție de domeniul de activitate al întreprinderii, această limită poate fi reconsiderată.

Din graficul următor reiese că, din perspectiva indicelui lichidității generale în anul 2022, comparativ cu anul 2021, a crescut cu 22 de mii numărul întreprinderilor cu indicatorul de lichiditate de cel puțin 1 și a crescut cu 8 mii numărul celor cu deficiențe în ceea ce privește lichiditatea (indicatorul de lichiditate mai mic decât 1).

Din perspectiva evoluției ponderilor celor două categorii de întreprinderi reprezentate grafic în total număr întreprinderi s-a constatat că a crescut ușor ponderea întreprinderilor cu o lichiditate confortabilă (mai mare decât 1), de la 61,1% în 2021 la 61,7% în 2022 și a scăzut ușor ponderea întreprinderilor cu lichiditatea sub 1, de la 32,8 la 32,6%.

Figura 2.12. Evoluția numărului de întreprinderi în funcție de nivelul indicelui lichidității generale

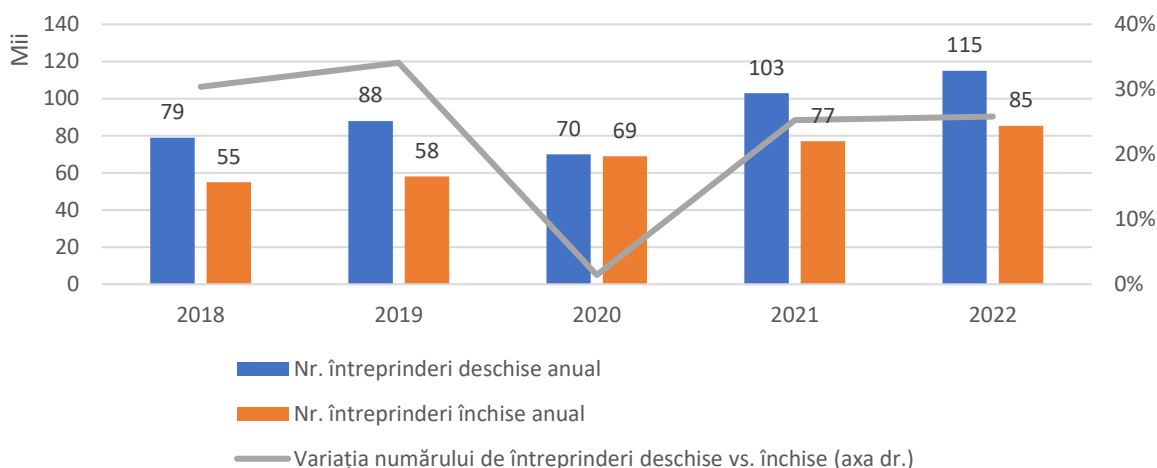
Sursa: prelucrări proprii pe baza datelor ANAF

Evoluția indicatorilor de solvabilitate și lichiditate în anul 2022 indică o menținere a trendului crescător al perioadei precedente 2017-2021, pentru întreprinderile cu o situație economico-fianciară stabilă, iar pentru întreprinderile cu dificultăți de solvabilitate sau lichiditate se observă o aplatizare a tendințelor de evoluție din perioada 2017-2021, în ceea ce privește ponderile acestora în total întreprinderi și o schimbare de direcție de evoluție în ceea ce privește variația numărului lor, deci o înrăutățire a situației din această perspectivă.

¹⁷ Lichiditatea generală = active curente/datorii curente

Evoluția numărului de întreprinderi deschise comparativ cu evoluția numărului de întreprinderi închise anual este reprezentată mai jos și arată că în anul 2022 s-a păstrat ecartul procentual stabilit în anul 2021, între întreprinderile nou deschise și cele închise, de aproximativ 25%.

Figura 2.13. Evoluția numărului de întreprinderi închise comparativ cu cele deschise anual și variația procentuală anuală a diferenței dintre acestea

Sursa: prelucrări proprii pe baza datelor ANAF

Pe perioada 2018-2022 se observă o creștere accentuată a numărului de întreprinderi deschise și închise anual, întreruptă de anul 2020 care a fost marcat de pandemia COVID 19.

Analiza gradului de concentrare economică în funcție de CAEN

Au fost selectate primele 5 CAEN-uri principale, din aproximativ 600 în cadrul cărora întreprinderile își desfășoară activitatea în anul 2022, în ordine descrescătoare a cifrei de afaceri nete cumulate pe tip de CAEN. Spre deosebire de perioada precedentă analizată 2017-2021, în anul 2022 a fost inclus în top 5 și CAEN-ul 4621 "Comerț cu ridicata al cerealelor, semințelor, furajelor și tutunului neprelucrat", care la nivelul anului 2021 ocupa poziția 6. De data aceasta poziția 6 a fost preluată de CAEN 610 "Extracția petrolului brut", care la nivelul anului 2021 se afla pe poziția 18 în topul CAEN în ordine descrescătoare a CA nete cumulate la nivel de CAEN, o creștere așadar semnificativă. Îl vom include și pe acesta în analiză datorită numărului mic de companii din acest sector și creșterii semnificative înregistrate pe indicatorul cifră de afaceri (CA) netă.

Ordinea primelor 7 CAEN cu cele mai mari CA nete cumulate, **la nivelul anului 2022**, este prezentată mai jos. Am inclus și CA înregistrată în anul 2021, corespunzătoare fiecărui CAEN, în scop comparativ.

Tabel 2.1. Cele mai mari sectoare CAEN în ordinea CA nete totale la nivelul anului 2022

Simbol CAEN	Denumire CAEN	CA 2021	Suma cifrelor de afaceri nete pe sector 2022	Variația CA nete 2022 vs 2021
4711	Comerț cu amănuntul în magazine nespecializate, cu vânzare predominantă de produse alimentare, băuturi și tutun	92.222.763.861	126.317.529.881	37%

Simbol CAEN	Denumire CAEN	CA 2021	Suma cifrelor de afaceri nete pe sector 2022	Variația CA nete 2022 vs 2021
4730	Comerț cu amănuntul al carburanților pentru autovehicule în magazine specializate	59.096.451.964	84.663.206.304	43%
4120	Lucrari de construcții a clădirilor rezidențiale și nerezidențiale	59.306.883.308	71.262.046.840	20%
4621	<i>Comerț cu ridicata al cerealelor, semințelor, furajelor și tutunului neprelucrat</i>	<i>43.323.353.235</i>	<i>67.851.790.711</i>	<i>57%</i>
4941	Transporturi rutiere de mărfuri	57.558.145.966	67.794.019.535	18%
610	<i>Extracția petrolului brut</i>	<i>23.999.136.404</i>	<i>56.426.791.216</i>	<i>135%</i>
4646	Comerț cu ridicata al produselor farmaceutice	46.690.587.905	54.786.747.710	17%

Sursa: prelucrări proprii pe baza datelor ANAF

Cele mai semnificative creșteri de CA netă în anul 2022 comparativ cu anul 2021 au fost înregistrate pe sectoarele CAEN 610 "Extracția petrolului brut", de 135% și CAEN 4621 "Comerț cu ridicata al cerealelor, semințelor, furajelor și tutunului neprelucrat", de 57%. Nu departe de acestea sunt și creșterile înregistrate de grupa CAEN 4730 "Comerț cu amănuntul al carburanților pentru autovehicule în magazine specializate", de 43%, și respectiv de grupa CAEN 4711 "Comerț cu amănuntul în magazine nespecializate, cu vânzare predominantă de produse alimentare, băuturi și tutun", cu o vaoare de 37%. În ciuda acestor creșteri, pe aceste sectoare nu se manifestă riscuri concurențiale în general la nivel cumulat, ponderile CA maxime și CR3 în CA netă totală la nivel de sector înregistrând valori ce nu semnaleză riscuri din perspectivă concurențială, așa cum se poate observa în tabelul următor, excepție făcând sectoarele de interes din anii trecuți 4730 și 2910, care înregistrau valori similare 2022 și pe perioada 2019-2021, la care se adaugă 610 "Extracția petrolului brut", cu valori semnificative pe indicatorii de concentrare.

Tabel 2.2. Indicatori privind concentrarea sectoarelor analizate

Denumire CAEN	SIMBOL	%CA maximă în total CA cumulată 2022	%CR3 în total CA cumulată 2022	%CR4 în total CA cumulată 2022
Comerț cu amănuntul în magazine nespecializate, cu vânzare predominantă de produse alimentare, băuturi și tutun	4711	14,6%	36,6%	44,8%
Lucrari de construcții a clădirilor rezidențiale și nerezidențiale	4120	2,2%	5,4%	6,6%
Transporturi rutiere de mărfuri	4941	0,9%	2,5%	3,1%
<i>Comerț cu amănuntul al carburanților pentru autovehicule în magazine specializate</i>	<i>4730</i>	<i>31,9%</i>	<i>67,3%</i>	<i>78,3%</i>
Comerț cu ridicata al produselor farmaceutice	4646	10,8%	29,6%	35,9%
Comerț cu ridicata al cerealelor, semințelor, furajelor și tutunului neprelucrat	4621	12,6%	32,1%	39,3%
<i>Extracția petrolului brut</i>	<i>610</i>	<i>99,1%</i>	<i>99,8%</i>	<i>99,9%</i>

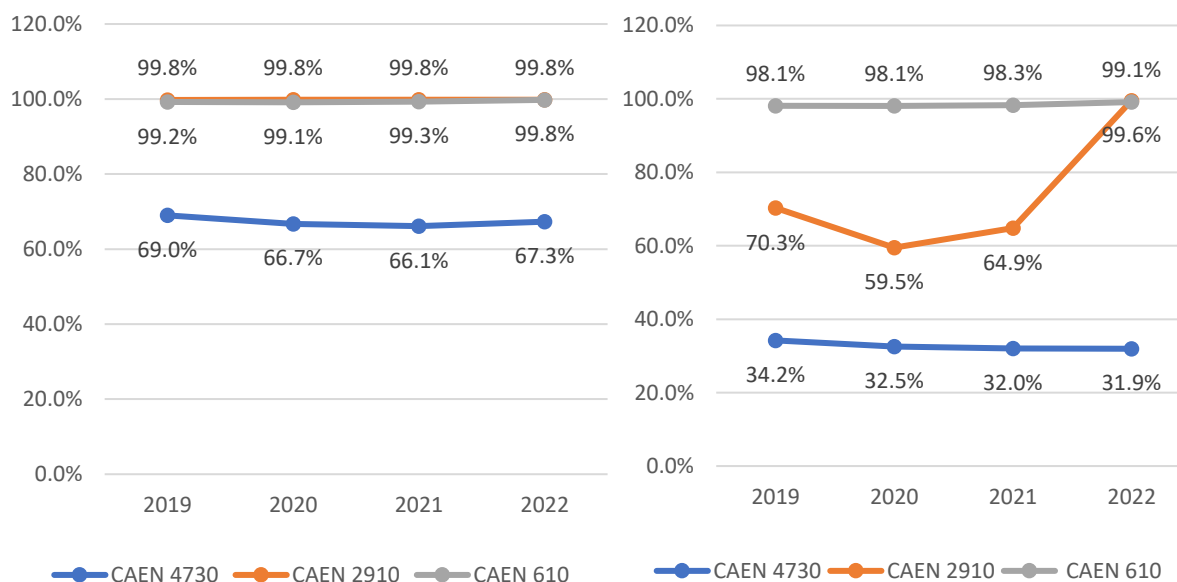
Denumire CAEN	SIMBOL	%CA maximă în total CA cumulată 2022	%CR3 în total CA cumulată 2022	%CR4 în total CA cumulată 2022
Fabricarea autovehiculelor de transport rutier	2910	99,6%	99,8%	99,9%

Sursa: prelucrări proprii pe baza datelor ANAF

Valorile prezentate în evoluție pe perioada de analiză 2019-2022 în graficele următoare, pentru cele trei sectoare analizate în detaliu, indică faptul că:

- Sectorul CAEN 610 "Extractia petrolului brut" reprezintă un monopol structural al OMV Petrom S.A., acesta dominând clasamentul CA nete anuale pe toată perioada analizată. Și a doua cea mai mare întreprindere, ca nivel al CA nete înregistrate, își menține poziția pe perioada analizată, în timp ce următoarele două se inversează de la un al la altul cu cele de pe locurile următoare.
- Pentru sectorul CAEN 2910 "Fabricarea autovehiculelor de transport rutier" întreprinderea Automobile Dacia S.A. își menține poziția dominantă pe perioada analizată, **pentru ca în anul 2022 să dețină monopolul domeniului**. Similar grupei precedente, și a doua cea mai mare întreprindere, ca nivel al CA, își menține poziția în clasament pe perioada analizată, în timp ce companiile de pe locurile 3 și 4 se modifică de la un an la altul.
- Pentru sectorul CAEN 4370 "Comerț cu amănuntul al carburanților pentru autovehicule în magazine specializate", OMV Petrom Marketing SRL își menține poziția de top ca nivel al CA nete înregistrate în perioada analizată, fără variații semnificative din perspectiva ponderilor în total CA netă înregistrată la nivel de sector, următoarele două locuri în funcție de nivelul înregistrat al CA nete menținându-și ocupanții neschimbați pe toată perioada de analiză.

Figura 2.14. Evoluția ponderilor CR3 (stânga) și a CA maxime (dreapta) în total cifră de afaceri cumulată la nivel de grupă CAEN

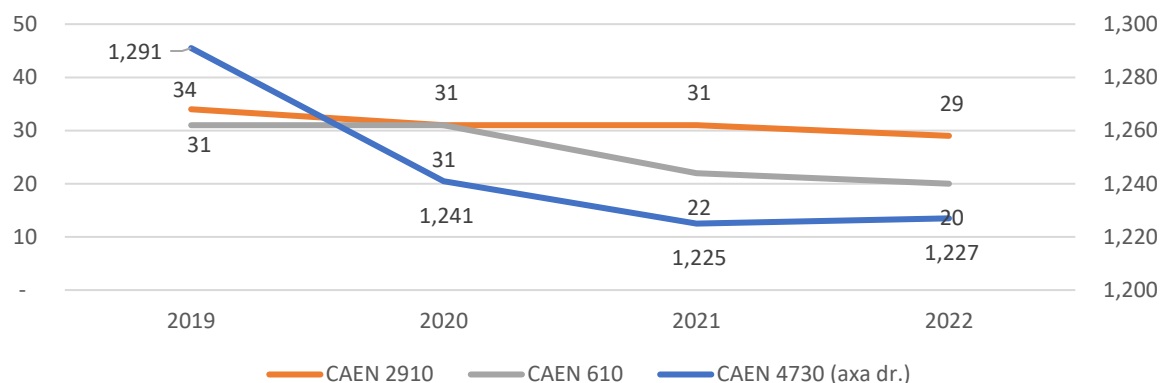

Sursa: prelucrări proprii pe baza datelor ANAF

În graficul următor se observă că numărul întreprinderilor ce își desfășoară activitatea pe cele două sectoare monopoliste, CAEN 610 "Extractia petrolului brut" și CAEN 2910 "Fabricarea autovehiculelor de transport rutier", au variații foarte mici de la un an la altul, ambele domenii necesitând investiții

semnificative pentru acces în branșă. Similar, sectorul CAEN 4370 "Comerț cu amănuntul al carburanților pentru autovehicule în magazine specializate" înregistrează variații ne semnificative ale numărului de întreprinderi raportat la numărul total de întreprinderi din sector, pe perioada de analiză.

Figura 2.15. Evoluția numărului de întreprinderi la nivelul celor 3 grupe CAEN analizate:

Sursa: prelucrări proprii pe baza datelor ANAF

A fost realizată și o verificare pentru nivelul CR4 pentru primele șapte CAEN-uri în ordine descrescătoare a cifrei de afaceri nete cumulate, ca și pentru CAEN-ul 2910. Calculul a evidențiat un CR4 în intervalul 40%-47% și pentru CAEN 4711 "Comerț cu amănuntul în magazine nespecializate, cu vânzare predominantă de produse alimentare, băuturi și tutun" și CAEN 4621 „Comerț cu ridicata al cerealelor, semințelor, furajelor și tutunului neprelucrat”, în plus față de CAEN 4730, CAEN 2910 și CAEN 610 analizate anterior.

Cum însă atât pentru CAEN 4711 cât și pentru CAEN 4621, ponderea cifrei maxime de afaceri în total CA a sectorului este în intervalul 13%-15% iar ocupantul locului 1 ca nivel al CA a variat în ultimii doi ani, 2021-2022, relativa concentrare a sectoarelor nu ridică riscuri concurențiale.

Sectorul bancar

Dacă în secțiunea precedentă am realizat o analiză a întreprinderilor din perspectiva accesului la creditare prin prisma situației economico-financiare a acestora, în cadrul prezentei secțiuni explorăm o altă perspectivă, pentru a detalia situația instituțiilor de creditare prezente în România.

Din rapoartele anuale ale principalelor bănci comerciale, disponibile pe site-urile acestora, se observă că cele mai consistente venituri anuale provin din dobânzile încasate pentru creditele acordate, în general 65%-75%. În vederea identificării de corelații între indicatorii economico-financiar ai sectorului bancar/jucătorilor activi și creșterile de dobânzi aplicate de aceștia, au fost selectate din baza de date ANAF informațiile bilanțiere raportate de instituțiile care se regăsesc în evidențele BNR¹⁸ în Registrul Instituțiilor de credit. Toate acestea au ca și CAEN 6419 "Alte activități de intermediari monetare".

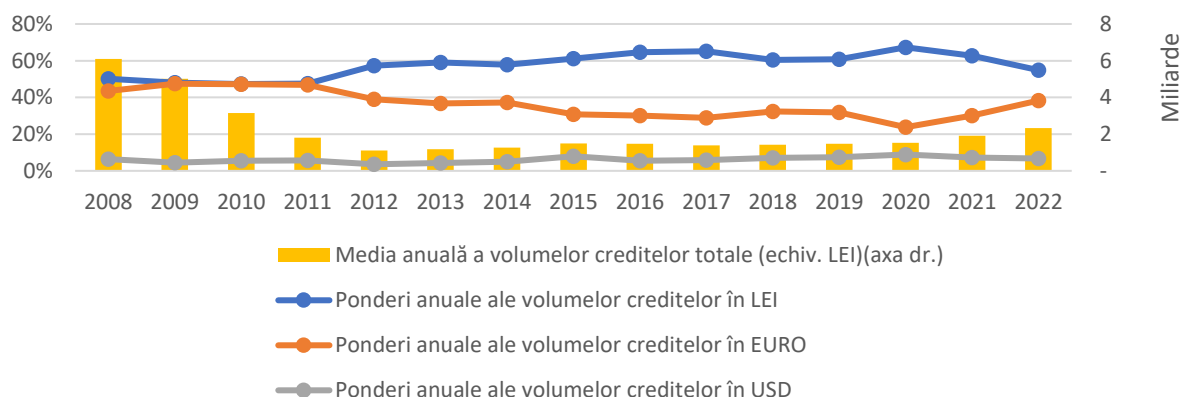
¹⁸ <https://www.bnr.ro/Registre-si-Liste-717-Mobile.aspx>

Sunt incluse aici:

- Instituțiile de credit persoane juridice române, care se pot constitui și funcționa numai pe baza autorizației emise de BNR și sunt supravegheate prudențial de către aceasta, în baza unor reglementări specifice (bănci, bănci de economisire și creditare în domeniul locativ, Bănci de credit ipotecar și Organizații cooperatiste de credit (Case centrale și Cooperative de credit)).
- Sucursalele instituțiilor de credit persoane juridice străine ce includ:
 - Sucursale ale instituțiilor de credit din state terț- care se pot constitui și funcționa numai pe baza autorizației emise de BNR și sub supravegherea prudențială a acesteia.
 - Sucursale ale instituțiilor de credit din alte state membre – care, autorizate și supravegheate de autoritatea competentă din acel stat, pot înființa sucursale pe teritoriul României pe baza unei notificări transmise BNR de către autoritatea competentă din statul membru de origine. Supravegherea prudențială a acestor sucursale este realizată de autoritatea competentă din statul membru de origine, fără a se aduce atingere competențelor BNR.

Pentru că informațiile referitoare la indicatorii economico-financiar ai instituțiilor sunt la nivel anual¹⁹, au fost utilizate informații prezentate în statisticile BNR²⁰ pentru a calcula rate medii de dobândă anuală pentru creditele în LEI, EUR și USD, pe perioada 2008 - 2022. A fost realizată câte o medie lunară a ratelor dobânzilor diverselor tipuri de credite, separat pentru fiecare tip de monedă iar ulterior, pe baza acestora, s-a calculat o medie anuală pentru fiecare tip de monedă în parte. Din aceeași sursă au fost utilizate volumele creditelor în cele trei valute, care indică faptul că pe perioada 2008-2022 creditele acordate/derulate au fost preponderent în moneda națională, urmate la distanță variabilă de cele în euro, pe când cele în dolari SUA s-au încadrat între 4% și 7% din volumul total, pe perioada de analiză. Minimul distanței dintre graficul ponderilor volumelor creditelor în lei și cel al ponderilor volumelor creditelor în euro a fost atins în perioada de criză economică 2009-2011 iar maximum în anul 2020, caracterizat de criza COVID 19 din sistemul de sănătate, la cele două extreme ajungându-se doar în perioade de criză.

Figura 2.16. Evoluția ponderilor volumelor creditelor în LEI, EUR și USD și a nivelului total al creditelor²¹ echivalat în lei:

Sursa: prelucrări proprii pe baza statisticilor BNR

¹⁹ Sursa acestora fiind ANAF

²⁰ <https://www.bnr.ro/Principalele-statistici-realizate-de-Banca-Nationala-a-Romaniei--7633.aspx>

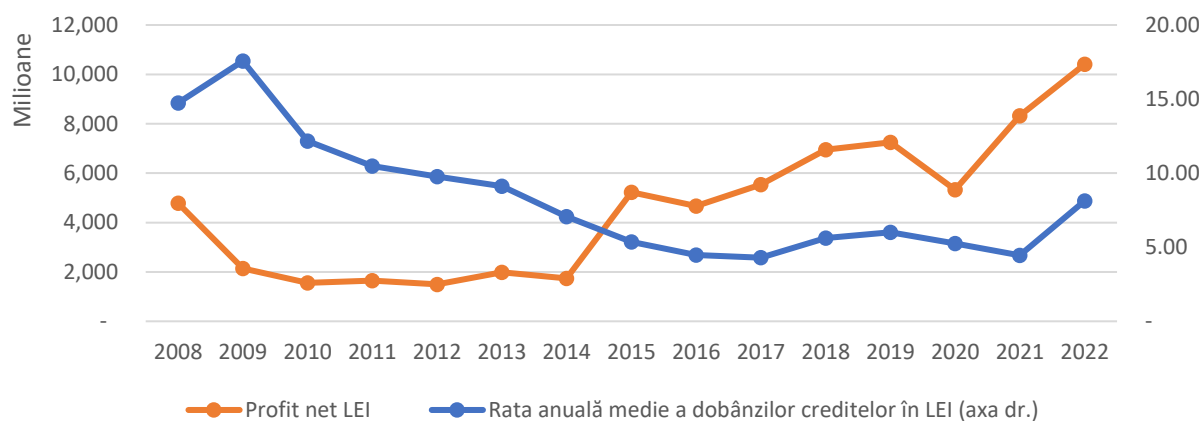
²¹ În acest subcapitol, caracteristicile prezentate ale creditelor se referă la creditele acordate agenților economici.

Au fost determinați și coeficienții de corelație Pearson²², dintre evoluțiile ratelor medii ale dobânzilor creditelor în lei și euro, identificându-se o corelație directă foarte puternică (90%) în timp ce coeficientul de corelație dintre evoluțiile ratelor medii ale dobânzilor creditelor în lei și dolari SUA indică o corelație directă de intensitate medie (55%).

Faptul că majoritatea volumelor de credite sunt contractate în moneda națională și euro precum și existența corelației directe de intensitate mare între cele două rate de dobândă, sugerează ca abordare adecvată analiza dintre variația ratei medii a dobânzilor la creditele în lei și variația indicatorilor financiari ai acestui sector economic.

Analizând evoluția profitului cumulat al instituțiilor de credit și al ratei medii a dobânzii la creditele în lei pe ultimii 15 ani, 2008-2022, se observă evoluții diferite pe perioada aflată în plină criză economică, 2008-2009, sau ulterior, perioada de ieșire de sub influența ei, 2010-2015, comparativ cu perioada ulterioară, 2016-2022. Aceste evoluții sugerează necesitatea tratării separate a celor două perioade: 2008-2015 și respectiv, 2016-2022.

Figura 2.17. Evoluția nivelului profitului total comparativ cu evoluția ratei medii a dobânzii la creditele²³ în lei:

Sursa: prelucrări proprii pe baza datelor ANAF și BNR

Au fost calculați coeficienții de corelație între o serie de indicatori disponibili pentru perioada 2008-2015 și au fost identificate corelații directe foarte puternice între rata medie a dobânzii anuale și cifra de afaceri totală precum și între cifra de afaceri și numărul mediu total de angajați. Acestea au generat o corelație directă foarte puternică și între rata medie a dobânzii anuale și numărul mediu total de angajați, aceasta fiind corelate prin indicatorul cifra de afaceri totală. Pe această perioadă a fost disponibil

²² Coeficientul de corelație Pearson, r , dintre două variabile de tip serii de date x și y are formula:

$$r = \frac{\sum(x - \bar{x}) \sum(y - \bar{y})}{\sqrt{\sum(x - \bar{x})^2 \sum(y - \bar{y})^2}}$$

unde \bar{x} și \bar{y} sunt mediile aritmetice ale seriilor. Se interpretează astfel: între cele două variabile există o corelație directă sau indirectă, dacă valoarea coeficientului de corelație, r , este pozitivă respectiv negativă; se consideră că există o corelație foarte slabă dacă $-25\% < r < 25\%$; corelație de intensitate slabă dacă $-50\% < r \leq -25\%$ sau $25\% \leq r < 50\%$; corelație puternică dacă $-75\% < r \leq -50\%$ sau $50\% \leq r < 75\%$; corelație foarte puternică dacă $-100\% < r \leq -75\%$ sau $75\% \leq r < 100\%$.

²³ Rata medie a dobânzii este aferentă creditelor în sold în luna respective, existente și nou acordate.

indicatorul rezultat brut total al sectorului²⁴, care s-a dovedit a fi direct corelat însă cu o intensitate slabă cu rata medie a dobânzii anuale, cifra de afaceri totală și numărul mediu total de angajați.

Tabel 2.3. Valoarea coeficienților de corelație Pearson (r) pentru valorile înregistrate de indicatori pe perioada 2008-2015:

2008-2015	Cifra de afaceri totală	Rezultat brut total(profit brut-pierdere bruta)	Numărul mediu total de angajați	Rata medie a dobânzii anuale
Cifra de afaceri	100,0%	26,9%	89,3%	77,7%
Rezultat brut total(profit brut-pierdere bruta)	26,9%	100,0%	20,2%	25,1%
Numărul de angajați	89,3%	20,2%	100,0%	90,0%
Rata medie a dobânzii anuale	77,7%	25,1%	90,0%	100,0%

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor ANAF și BNR

Notă: codul de culori utilizat: verde – intensitate foarte slabă a corelației, dacă $-25% < r < 25%$; galben pal - corelație de intensitate slabă dacă $-50% < r \leq -25%$ sau $25% \leq r < 50%$.; galben intens - corelație puternică dacă $-75% < r \leq -50%$ sau $50% \leq r < 75%$; roșu- corelație foarte puternică dacă $-100% < r \leq -75%$ sau $75% \leq r < 100%$.

Corelațiile prezentate pot fi interpretate prin faptul că variația ratei medii a dobânzii se reflectă în general în același an, într-o variație de același sens și cu intensitate similară a cifrei de afaceri înregistrate de sector și a numărului de angajați însă nu se reflectă și în rezultatul brut al sectorului pe perioada 2008-2015.

Pentru perioada 2016-2020 a fost folosit pentru calculul indicatorilor de corelație rezultatul net total²⁵. S-a identificat o corelație directă puternică între rezultatul net total și rata medie a dobânzii anuale pentru creditele în lei, acestea variind simultan și în același sens și o corelație inversă puternică între numărul mediu total de angajați și rezultatul net, numărul de angajați scăzând de la an la an pe intervalul 2016-2021 și rămânând relativ constant în anul 2022 comparativ cu anul precedent (cu o creștere sub 1%), în contrasens cu trendul general crescător al rezultatului net.

Tabel 2.4. Valoarea coeficienților de corelație Pearson pentru valorile înregistrate de indicatori pe perioada 2016-2022

2016-2022	Rezultat net total (profit net-pierdere netă)	Numărul mediu total de angajați	Rata medie a dobânzii anuale
Rezultat net total (profit net-pierdere netă)	100,0%	-69,1%	72,0%
Numărul de angajați	-69,6%	100,0%	-48,6%
Rata medie a dobânzii anuale	72,0%	-48,6%	100,0%

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor ANAF și BNR. Notă: Se utilizează codul de culori precizat la tabelul anterior.

²⁴ Obținut ca profit brut total minus pierdere brută totală la nivel de sector.

²⁵ Obținut ca profit net total minus pierdere netă totală la nivel de sector.

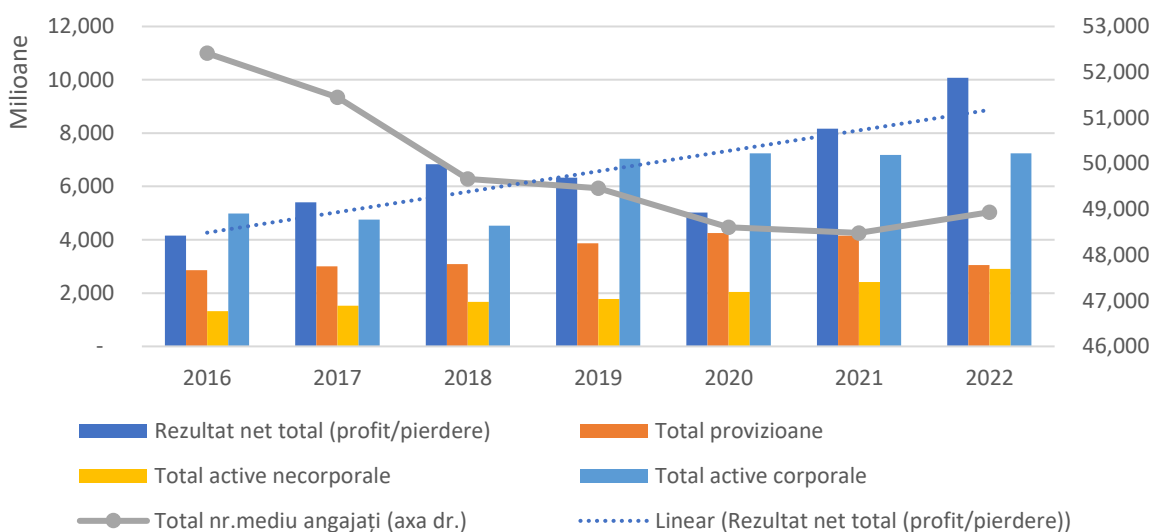
Pentru perioada 2016-2022, valorile coeficienților de corelație prezentați indică faptul că variația ratei medii a dobânzii se reflectă în general în variația în același sens și cu intensitate apropiată a rezultatului net total și în variația în sens opus și de intensitate scăzută a numărului mediu de angajați.

În graficul următor este prezentată evoluția principalilor indicatori ai sectorului bancar. Numărul angajaților din sectorul bancar a scăzut semnificativ din 2016 până în anul 2021, pe fondul automatizării operațiunilor, automatizări reflectate în creșterea generală a activelor corporale și o creștere progresivă, de la an la an, a activelor necorporale (programe informatice/aplicații de gestionare și intermediere a activităților bancare). În anul 2022 numărul angajaților s-a menținut relativ constant, înregistrând o ușoară creștere, de sub 1%.

Valoarea crescută a provizioanelor constituite în perioada 2019-2021 comparativ cu perioada anterioară 2016-2018 este un indicator al creșterii riscurilor de rambursare a creditelor bancare pe perioada asociabilă crizei din sistemul de sănătate, revenirea la nivelul anului 2022 la valori comparative perioadei precedente crizei indicând o revenire a nivelului riscurilor respective în limite normale.

Variația rezultatului net total pe perioada 2016-2022 arată o creștere generală a profitului sectorului, excepție făcând anii 2019 și 2020 caracterizați de criza COVID19, perioadă depășită în 2021 printr-o revenire pe trendul crescător definit anterior crizei, și continuată în anul 2022 cu o creștere accentuată.

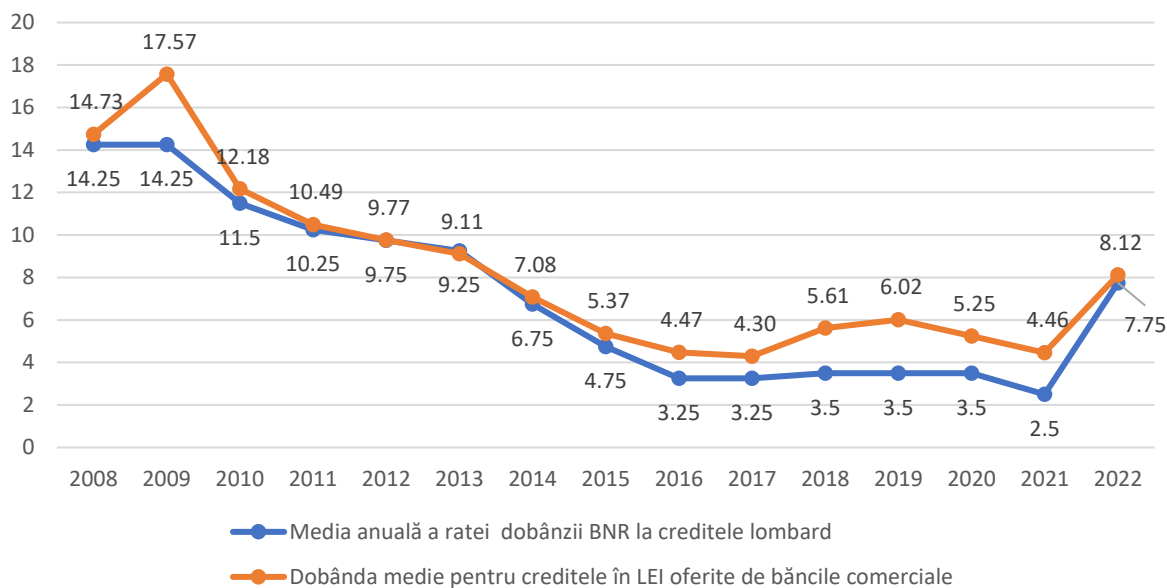
Figura 2.18. Evoluția generală a sectorului bancar în perioada 2016-2022:

Sursa: prelucrări proprii pe baza datelor ANAF

Nivelul mediu anual al ratei dobânzii pentru creditele oferite de băncile comerciale agenților economici este prezentat în graficul următor, în comparație cu variația ratei medii a dobânzii lombard, oferită de BNR pentru creditarea băncilor comerciale pe termen scurt. Urmărind variația profitului sectorului bancar în graficele anterioare, 2.17 și 2.18 se poate observa că **majorarea profitului sectorului bancar din perioada 2016-2021 se datorează și facilităților favorabile de accesare de lichidități de la BNR**, care au permis băncilor comerciale creșterea volumelor creditelor acordate (grafic 2.16 – media volumelor creditelor acordate agenților economici).

Figura 2.19. Evoluția comparativă a ratei medii a dobânzii BNR pentru creditele lombard și a ratei medii a dobânzii creditelor oferite agenților economici de către băncile comerciale:

Sursa: prelucrări proprii pe baza informațiilor BNR

Deși rezultatul net total al sectorului bancar în anul 2020 a fost afectat de criza din sistemul de sănătate, COVID19, înregistrând o scădere semnificativă așa cum reiese din graficul precedent, totuși perioada de criză în sistemul sanitar nu a influențat puternic corelația dintre indicatorii analizați, pe când criza din sistemele bancar și imobiliar manifestată în anii 2008-2009 a avut o influență de durată manifestată nu doar asupra rezultatelor financiare ale sectorului ci și asupra corelațiilor dintre indicatorii analizați.

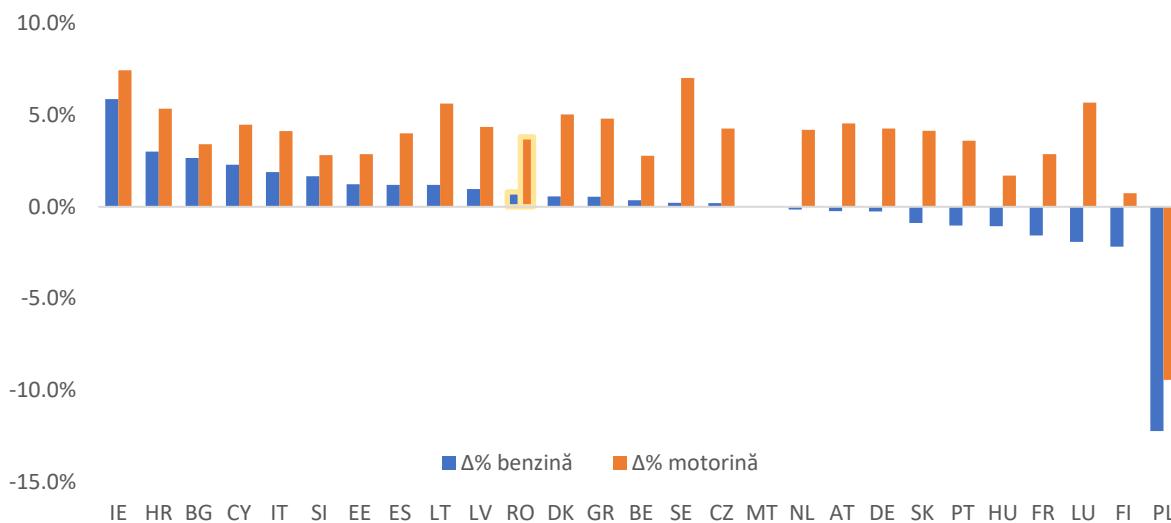
Sectorul carburanți

Analiza relației dintre preț și profitabilitate pe piața combustibililor

În contextul evoluțiilor fluctuante ale prețurilor combustibililor din ultima perioadă, dacă creșterile de prețuri se regăsesc în creșteri de profitabilitate pentru întreprinderile care activează în domeniile analizate atunci acționarii vor decide cum va fi utilizat acest profit majorat: investit pentru dezvoltarea întreprinderii, redistribuit către acționari, reportat etc.

Prețul benzinei Euro-super 95 pentru România a crescut cu 1,4%, în timp ce prețul motorinei standard a crescut cu 5,4% în prima săptămână din octombrie comparativ cu aceeași perioadă din luna anterioară, după cum arată cele mai recente date la momentul realizării analizei. Aceste fluctuații sunt prezente pentru majoritatea statelor Uniunii Europene și sunt mai mari în cazul motorinei.

Figura 2.20. Evoluția prețului combustibililor, Δ% 02.10 versus 04.09

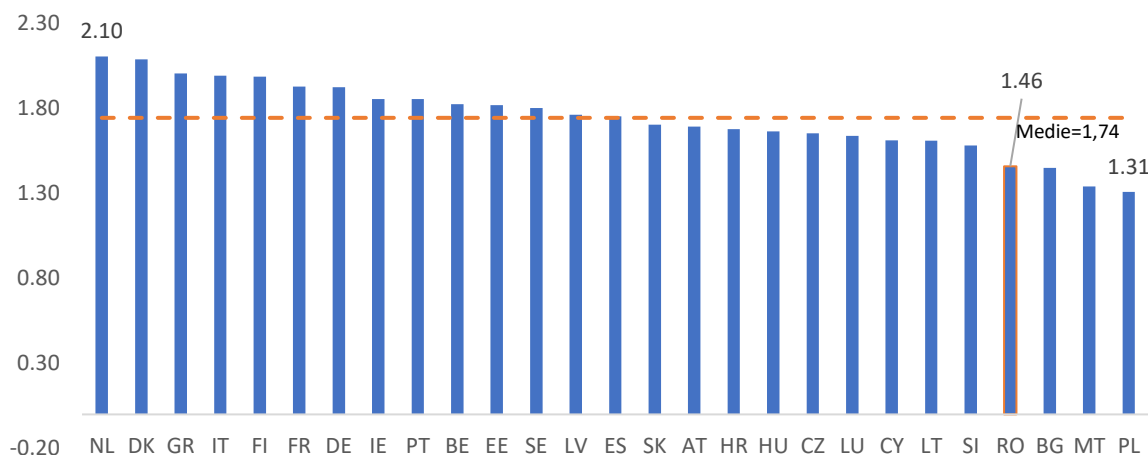

Sursa: Prelucrări proprii utilizând date Weekly Oil Bulletin, https://energy.ec.europa.eu/data-and-analysis/weekly-oil-bulletin_en.

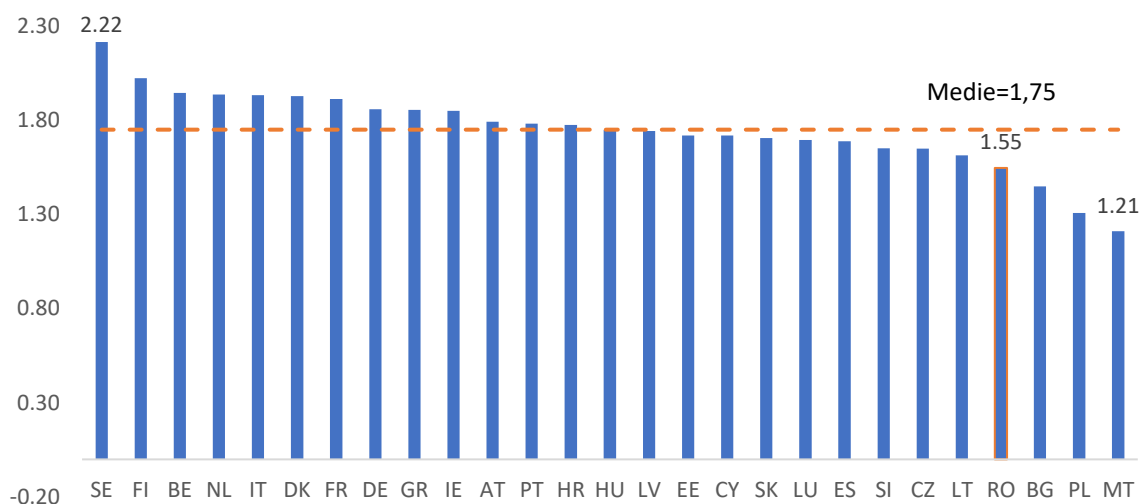
Notă: Pe axa orizontală a graficului de mai sus, pentru denumirile țărilor am folosit abrevierile utilizate la nivelul Comisiei Europene.

Cu prețuri de 1,46 de euro/l pentru benzină și 1,55 euro/l, România se menține în prima săptămână din octombrie 2023 sub nivelul prețurilor medii europene (1,74 RON/L pentru benzină, respectiv 1,75 RON/l pentru motorină). Polonia, țara cu cele mai redus preț atât pentru benzină cât și pentru motorină, înregistrează o scădere semnificativă de preț începând cu septembrie 2023.

Figura 2.21. Preț benzină standard, euro/l, 02.10.2023, cu taxe

Sursa: Prelucrări proprii utilizând date Weekly Oil Bulletin, https://energy.ec.europa.eu/data-and-analysis/weekly-oil-bulletin_en.

Figura 2.22. Preț motorină standard, euro/l, 02.10.2023, cu taxe

Sursa: Prelucrări proprii utilizând date Weekly Oil Bulletin, https://energy.ec.europa.eu/data-and-analysis/weekly-oil-bulletin_en.

În contextul descris mai sus, a fost realizat în cadrul capitolului un screening privind evoluțiile unor indicatori cheie ai întreprinderilor ce activează în domeniul comercializării cu amănuntul al combustibililor. Focusul este reprezentat de corelația dintre evoluția prețurilor pe piața cu amănuntul a combustibililor standard și evoluția profitabilității sectorului de activitate.

Au fost centralizate datele anuale la 31 decembrie, pentru fiecare furnizor în parte, perioada 2014/2016-2022, privind indicatorii: preț mediu²⁶ (RON/L, fără TVA), cotație Platts (RON/L)²⁷, cifra de afaceri netă²⁸, profit net/pierdere netă, număr mediu salariați, total active imobilizate. Informațiile financiare ale întreprinderilor au fost preluate din bilanțurile societăților²⁹ depuse la ANAF.

S-a observat că primele 3 întreprinderi cu cel mai mare preț mediu al benzinei la 31 decembrie se mențin relativ aceleași în perioada 2014-2022, iar acestea nu sunt întreprinderi cu cea mai mare cifră de afaceri înregistrată.

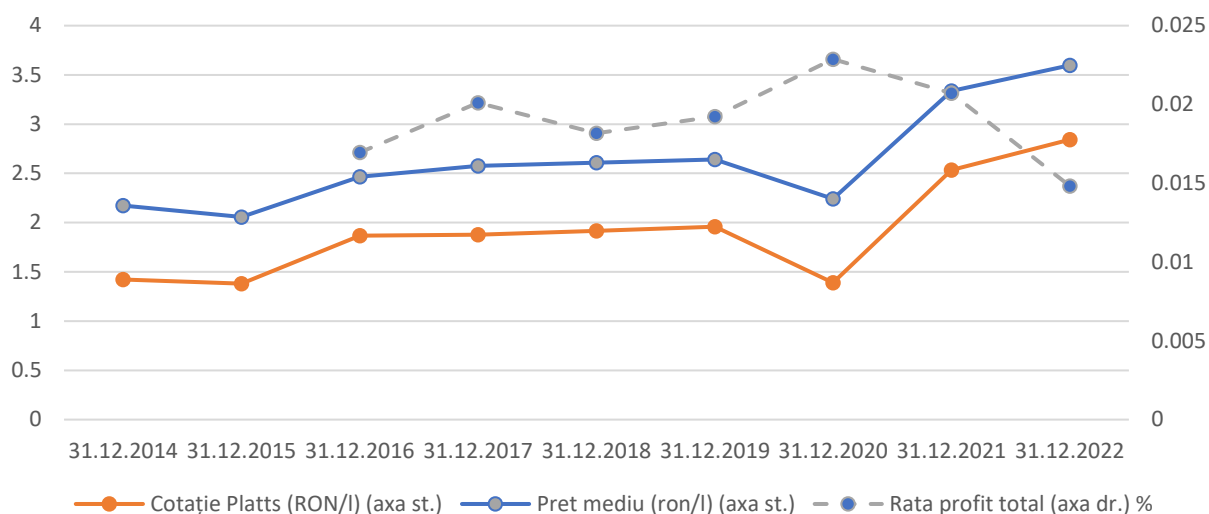
Prețul mediu anual al benzinei standard a înregistrat o tendință crescătoare în perioada 2016-2022, cu o reducere în decembrie 2020, pe fondul pandemiei. Această evoluție este similară în tendință cotației Platts, în timp ce rata rata profitului are o evoluție descrescătoare după anul 2020.

²⁶ Pentru perioada 2014-2018 sunt utilizate prețuri medii ponderate, pentru perioada 2019-2022 sunt prezentate prețurile medii.

²⁷ Valorile aferente prețului mediu și cotației Platts pentru 31 decembrie 2018 au fost obținute prin interpolare liniară.

²⁸ Cifra de afaceri include toate tipurile de activități ale companiei, nu doar comercializarea cu amănuntul a carburanților standard.

²⁹ Prețul mediu, cifra de afaceri netă, număr mediu de salariați, și cotația Platts sunt date pe perioada 2014-2022, profit/pierdere netă sunt date pe perioada 2016-2022.

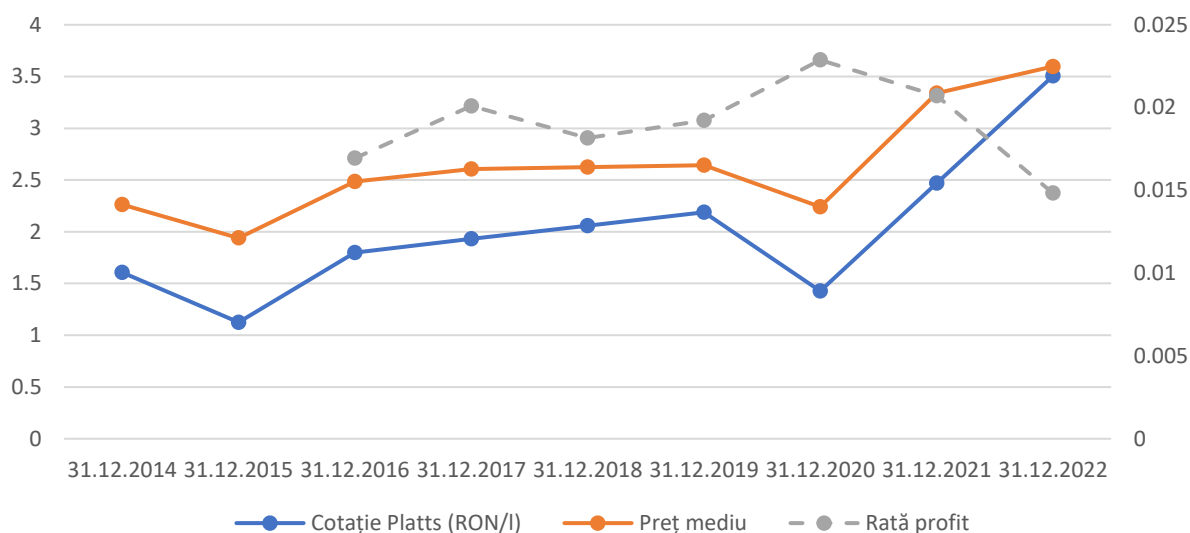
Figura 2.23. Evoluția prețului mediu*, a ratei profitului și a cotației Platts, Benzină**

Sursa: prelucrări proprii în baza datelor obținute de la furnizorii de combustibili respectiv ANAF.

*Prețul mediu este prețul mediu anual la nivelul furnizorilor de combustibil la 31 decembrie.

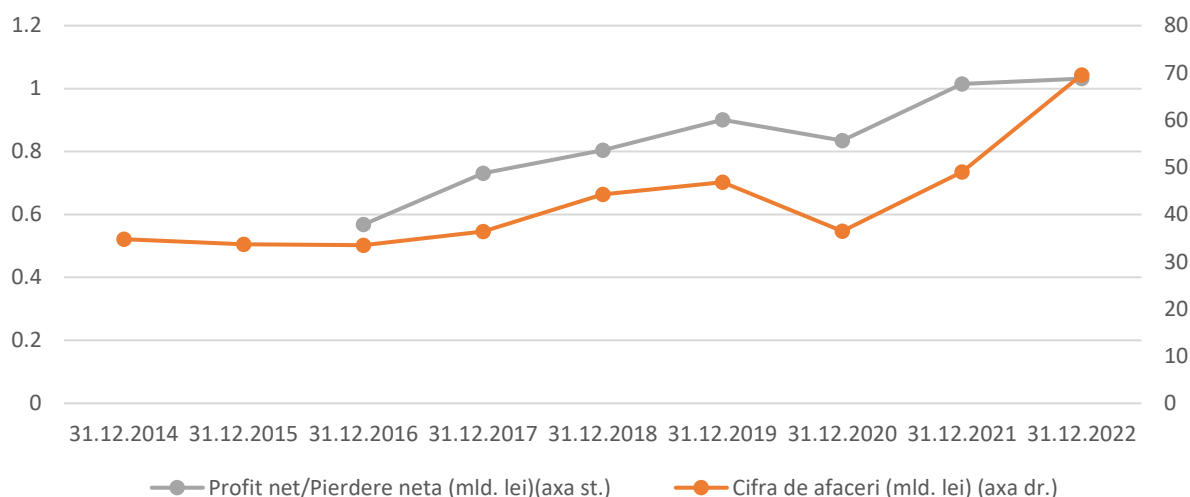
**Rata profitului este raportul dintre profitului net total pentru cei 6 furnizori de combustibil analizați și cifra de afaceri totală.

În cazul motorinei standard, evoluția prețului mediu este mai puțin corelată cu cotația Platts, prin comparație cu benzina standard.

Figura 2.24. Evoluția prețului mediu*, a ratei profitului și a cotației Platts, Motorină**

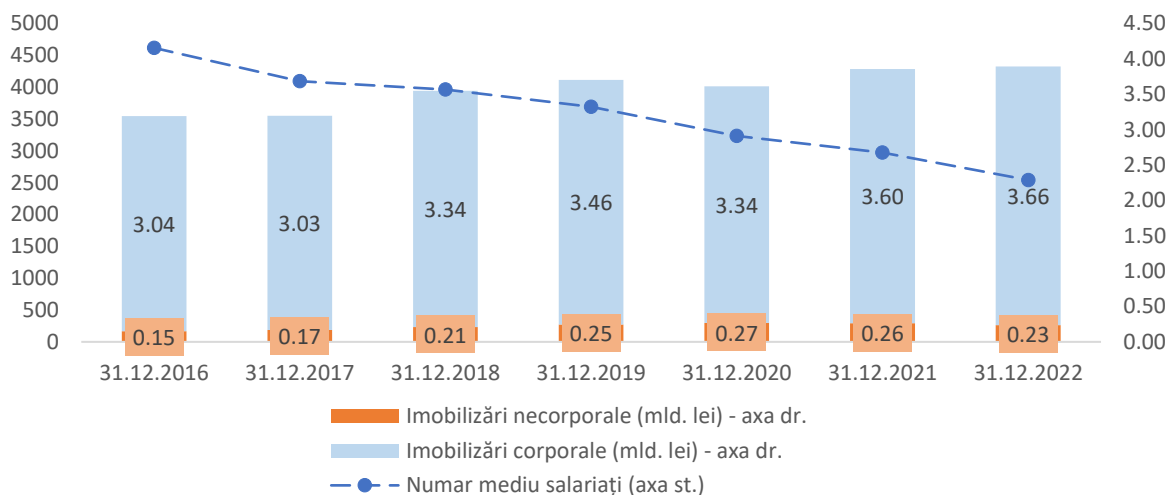
Sursa: prelucrări proprii în baza datelor obținute de la furnizorii de combustibili respectiv ANAF.

Rata profitului are o evoluție descrescătoare în 2021 și 2022, pe fondul creșterii cifrei de afaceri totale cu un ritm mai mare comparativ cu creșterea profitului net total. Ritmul mai redus de creștere a profitului net poate fi pus și pe seama aplicării Ordonanței de urgență nr. 106/2022, în perioada 1 iulie 2022 – 31 decembrie 2022.

Figura 2.25. Evoluția profitului net total și cifrei totale de afaceri, Benzină

Sursa: prelucrări proprii în baza datelor obținute de la ANAF.

Creșterile de investiții în active imobilizate între 2016 și 2022 au contribuit la creșterea cifrei de afaceri. În același timp numărul mediu total al întreprinderilor considerate de salariați s-a redus, printre factorii explicativi fiind eventuale programe de reorganizare și restructurare, eficientizarea activității întreprinderii ca urmare a realizării de investiții în tehnologie – se observă în grafic o creștere a activelor imobilizate de la 0,15 mld. lei în 2016, la 0,23 mld. lei în 2022.

Figura 2.26. Evoluția numărului de salariați și a imobilizărilor corporale și necorporale

Sursa: prelucrări proprii în baza datelor obținute de la ANAF.

Coeficientul de corelație Pearson, calculat între variabilele de mai sus, două câte două, indică cele mai puternice corelații între cotația Platts și prețul mediu, între numărul mediu anual de salariați și profit net total respectiv între cifra de afaceri și prețul mediu.

Prima corelație poate fi explicată de faptul că prețul mediu al benzinei urmează evoluția prețurilor de referință internaționale (99%). Corelația puternică (90%) între prețul mediu și cifra de afaceri sugerează faptul că dinamica volumelor tranzacționate nu este semnificativă.

Tabel 2.5. Coeficientul de corelație Pearson, benzină

Coeficient de corelație Pearson	Preț mediu	Cotația Platts	Cifra de afaceri	Profit net	Număr mediu salariați
Preț mediu	100%	99%	90%	76%	76%
Cotația Platts	99%	100%	88%	81%	-75%
Cifra de afaceri	90%	88%	100%	81%	-75%
Profit net	76%	66%	81%	100%	-93%
Număr mediu salariați	-80%	-75%	-75%	-93%	100%

Notă: fundal verde =corelație foarte slabă, fundal galben pal = corelație slabă, fundal galben = corelație puternică, fundal portocaliu = corelație foarte puternică.

Sursa: prelucrări proprii în baza datelor obținute de la furnizorii de combustibili respectiv ANAF.

Pentru motorină, corelația între prețul mediu și cotația Platts este mai slabă, în timp ce corelația între preț mediu și cifra de afaceri rămâne puternică. Numărul de salariați este și în acest caz corelat negativ cu ceilalți indicatori utilizați.

Tabel 2.6. Coeficientul de corelație Pearson, motorină

Coeficient de corelație Pearson motorină	Preț mediu	Cotația Platts	Cifra de afaceri	Profit net	Număr mediu salariați
Preț mediu	100%	57%	89%	74%	-79%
Cotația Platts	57%	100%	75%	40%	-69%
Cifra de afaceri	89%	75%	100%	81%	-75%
Profit net	74%	74%	81%	100%	-93%
Număr mediu salariați	-79%	-69%	-75%	-93%	100%

Sursa: prelucrări proprii în baza datelor obținute de la furnizorii de combustibili respectiv ANAF.

În contextul evenimentelor internaționale recente și al fluctuațiilor de preț semnificative, prețul mediu al combustibilului din țara noastră se menține sub nivelul prețului mediu la Uniunii Europene. Din analiza datelor s-a observat o corelație pozitivă între evoluția prețului mediu anual și principalii indicatori de rezultat (profit net și cifra de afaceri) la 31 decembrie, atât pentru benzină cât și pentru motorină. Numărul mediu de salariați este corelat negativ cu prețul mediu, ceea ce indică posibile măsuri de eficientizare a activității întreprinderilor din domeniu prin reduceri de personal și/sau investiții în tehnologizare.

Concluzii

Analiza evidențiază o menținere în anul 2022 a ritmului de creștere a numărului de întreprinderi înregistrat în anul 2021, majoritatea celor noi fiind microîntreprinderi, care domină structural piața românească. De aceea, structura întreprinderilor în funcție de tipul de întreprindere în anul 2022 rămâne similară anului precedent. În anul 2022 se menține și trendul crescător al ponderii numărului de întreprinderi profitabile în total număr întreprinderi, acestea ajungând la 61%. Simultan a crescut și valoarea totală a profitului net față de anul precedent, cu o valoare absolută similară creșterii înregistrate în anul 2021, de 53 miliarde lei în timp ce valoarea absolută a pierderii cumulate a scăzut ușor comparativ cu anul 2021.

În pofida creșterii numărului de întreprinderi și a profitului net total, numărul mediu de angajați în anul 2022 s-a menținut relativ constant comparativ cu anul 2021, parte dintre aceștia migrând către microîntreprinderi pe fondul obligativității impuse legislativ de a avea cel puțin un angajat la 31 decembrie 2022, pentru a putea menține opțiunea de impozitare pe venit. O altă tendință manifestată de angajați a fost de a migra către firme profitabile, astfel 61% dintre întreprinderi deținând la nivelul anului 2022 aproximativ 84% din numărul mediu total de angajați.

Nivelul profitului net mediu pe angajat a crescut anual în perioada 2016-2022, anii de după pandemia COVID-19, 2021 și 2022, înregistrând cele mai accentuate creșteri, de 18% în anul 2021, respectiv 24% în anul 2022³⁰. Diminuând creșterile cu rata inflației, de 5,1% în anul 2021 și 13,8% în anul 2022, se obțin creșteri ajustate ale profitului mediu pe angajat de 12,9% în anul 2021 și 10,2% în anul 2022, ceea ce indică o profitabilitate reală din ce în ce mai mare a întreprinderilor dacă ținem cont de faptul că fiecare rată de creștere a profitului este calculată prin raportare la profitul anului precedent.

La nivelul general al întreprinderilor a crescut cifra de afaceri netă medie pe angajat în termeni absoluți și relativi ceea ce ar indica un efect cumulat al automatizării activităților, creșterii inflației, eficientizării muncii, și, posibil, al creșterii volumului de forță de muncă utilizată la negru. Creșterea cifrei de afaceri pe angajat, în 2022 comparativ cu anul precedent, a fost de 26% simultan cu creșterea profitului pe angajat, de 24%, în vreme ce rata cumulată a profitului³¹ s-a menținut relativ constantă la 11,4%.

Pe perioada 2017-2022, ponderea întreprinderilor care au respectat condiția de capital propriu a fost crescătoare, evoluând de la 59% din totalul întreprinderilor în anul 2017 la **69% din totalul întreprinderilor în anul 2022**, în condițiile în care numărul total de întreprinderi a înregistrat creșteri anuale, ajungând în anul 2022 la peste 840 de mii. Deși situația întreprinderilor din România s-a îmbunătățit în fiecare an pe perioada de analiză 2017-2022 din perspectiva respectării condiției de capital, totuși decapitalizarea întreprinderilor rămâne o problemă la nivel național, cele 257 de mii de întreprinderi reprezentând 31% din totalul întreprinderilor care în anul 2022 nu îndeplinesc condiția de capital propriu, deținând un număr mediu de 503 de mii de angajați, reprezentând 12% din totalul numărului mediu de angajați ai întreprinderilor la nivel național conform informațiilor bilanțiere raportate la ANAF. Dintre aceste întreprinderi subcapitalizate s-a constatat că 81%, reprezentând **209 mii întreprinderi, înregistrează și dificultăți privind lichiditatea**, având indicatorul de lichiditate generală

³⁰ Creșterile procentuale sunt calculate prin raportare la indicatorul similar din anul precedent.

³¹ Rata cumulată a profitului = profit total/CA totală

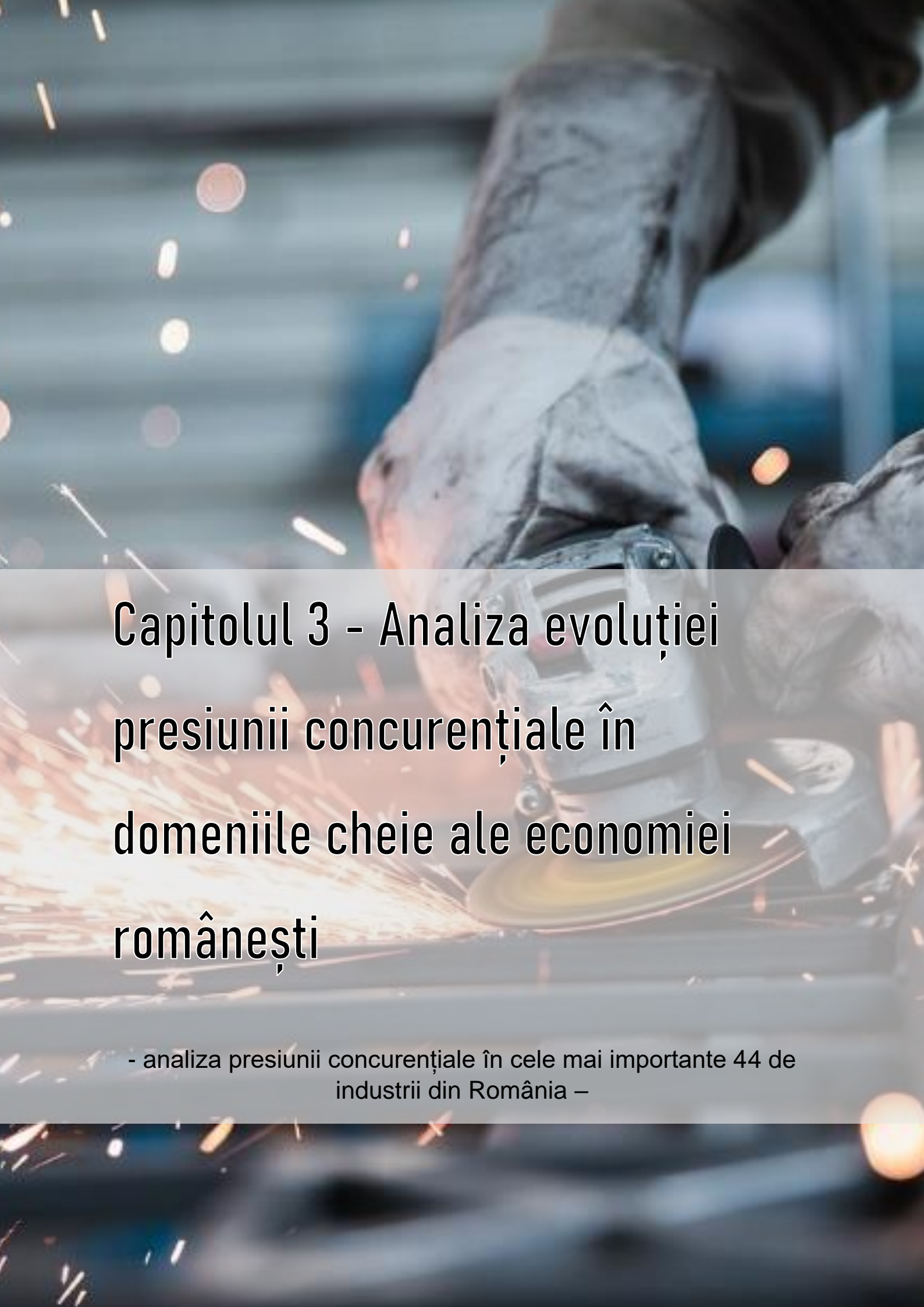
subunitar. Aceste întreprinderi cu dificultăți de creditare și de lichiditate dețin un număr mediu de 369 de mii de angajați, reprezentând 9% din numărul mediu total de angajați.

Din perspectiva ratei autonomiei financiare globale deși numărul întreprinderilor stabile financiar, ce dețin suficiente garanții pentru accesarea de credite bancare înregistrând un RAFG de cel puțin 33%, este într-o continuă creștere pe toată perioada 2017 - 2022, totuși ponderea acestora în totalul întreprinderilor înregistrează o ușoară scădere în anul 2022, de 0,1% în timp ce ponderea întreprinderilor al căror RAFG nu ajunge până la 33% a crescut cu 0,1%. Această tendință de ușoară scădere a ponderii întreprinderilor ce dețin suficiente garanții pentru accesarea de împrumuturi bancare se verifică și din perspectiva indicatorilor de solvabilitate în vreme ce ponderea întreprinderilor cu lichiditatea generală supraunitară își menține trendul crescător și în anul 2022.

Indicatorii analizați indică o îmbunătățire a situației financiare a întreprinderilor active pe parcursul celor șase ani, din perspectiva profitabilității, lichidității și capitalizării ș.a. în timp ce ponderea întreprinderilor solvabile/care nu dețin suficiente garanții pentru credite bancare înregistrează o ușoară scădere, de 0,1% în anul 2022, pentru prima dată în perioada 2017-2022. De asemenea, numărul mediu total de angajați se menține relativ constant în anul 2022 comparativ cu anul precedent, deși cifra de afaceri netă totală și profitul net total au înregistrat creșteri semnificative, de 24%, respectiv 26% comparativ cu anul precedent în timp ce datoriile totale au crescut cu 13%.

Pentru cele două sectoare economice analizate, **bancar și carburanți** (piața vânzării cu amănuntul a combustibililor), au fost identificate corelații directe puternice între rata medie a dobânzii creditelor bancare accesate de agenții economici, respectiv prețul combustibililor și rezultatul net cumulat al jucătorilor de pe cele două piețe pe perioada 2016-2022, ce indică reflectarea în rezultat a variațiilor de dobândă/preț. Simultan cu creșterea de profit cumulat pe perioada 2017-2022, cu excepția anului 2020 de criză în sistemul de sănătate, ambele sectoare înregistrează o creștere generală a activelor corporale și necorporale și un trend general descrescător al numărului de angajați pe întreaga perioadă menționată, ceea ce indică eficientizarea activității întreprinderilor din domeniu prin reduceri de personal și/sau investiții în tehnologizare.

Comaniile din România devin din ce în ce mai "sigure" din perspectivă economico-financiară pe perioada analizată, 2016-2022, crescând numărul companiilor profitabile, nivelul profiturilor înregistrate dar și ponderea capitalului uman angajat. Această afirmație este susținută și de evoluția indicatorilor de capitalizare, solvabilitate și lichiditate care indică o creștere a numărului întreprinderilor stabile din perspectiva lor, cu toate că ponderea acestor întreprinderi în total întreprinderi își atenuază ritmul creșterii anuale în anul 2022.

Capitolul 3 - Analiza evoluției presiunii concurențiale în domeniile cheie ale economiei românești

- analiza presiunii concurențiale în cele mai importante 44 de
industrii din România –

Sumar

Indicele Agregat de Presiune Concurențială (denumit în continuare IAPC) este un instrument analitic dezvoltat de către Consiliul Concurenței pentru a măsura înclinarea spre concurență a industriilor din economia națională.

Provocările persistente la nivel geopolitic, evoluțiile economice și financiare recente, caracterizate, în ciuda semnalelor pozitive de tendință dezinflaționistă, de erodarea stabilității macroeconomice, de potențialul de încetinire a creșterii economice și a investițiilor, precum și de declanșarea procedurii de deficit bugetar excesiv, s-au reflectat în rezultatul evaluării IAPC din acest an.

IAPC, prin indicatorii componenți (i.e. fluctuațiile cererii agregate, rata de creștere a industriei, profitabilitatea etc.), este sensibil la evoluțiile economice. Astfel, peste o treime din cele 44 de industrii analizate au înregistrat o scădere a presiunii concurențiale față de anul precedent.

Metodologie

IAPC face obiectul unei evaluări anuale la nivelul unui set predefinit de industrii, cu un nucleu stabil de la o evaluare la alta. Industriile sunt selectate astfel încât evaluarea periodică să contureze o imagine de ansamblu asupra stării concurenței și a dinamicii acesteia la nivelul segmentelor definitorii pentru economia românească. Pentru fiecare industrie în parte, IAPC măsoară această predispoziție spre concurență, prin agregarea unui set de 21 de indicatori primari reprezentativi.

În esență, IAPC este calculat ca raport între punctajul agregat al factorilor primari ce caracterizează o anumită industrie și suma punctajelor maxime pe care factorii respectivi le pot înregistra. Situațiile potențial problematice din punct de vedere concurențial la nivelul factorilor primari primesc un scor mai mic, iar situațiile pro-concurențiale au alocate scoruri mai ridicate, ceea ce face ca, la nivel agregat, o valoare mai redusă a IAPC să fie asociată unei industrii cu o presiune concurențială limitată.

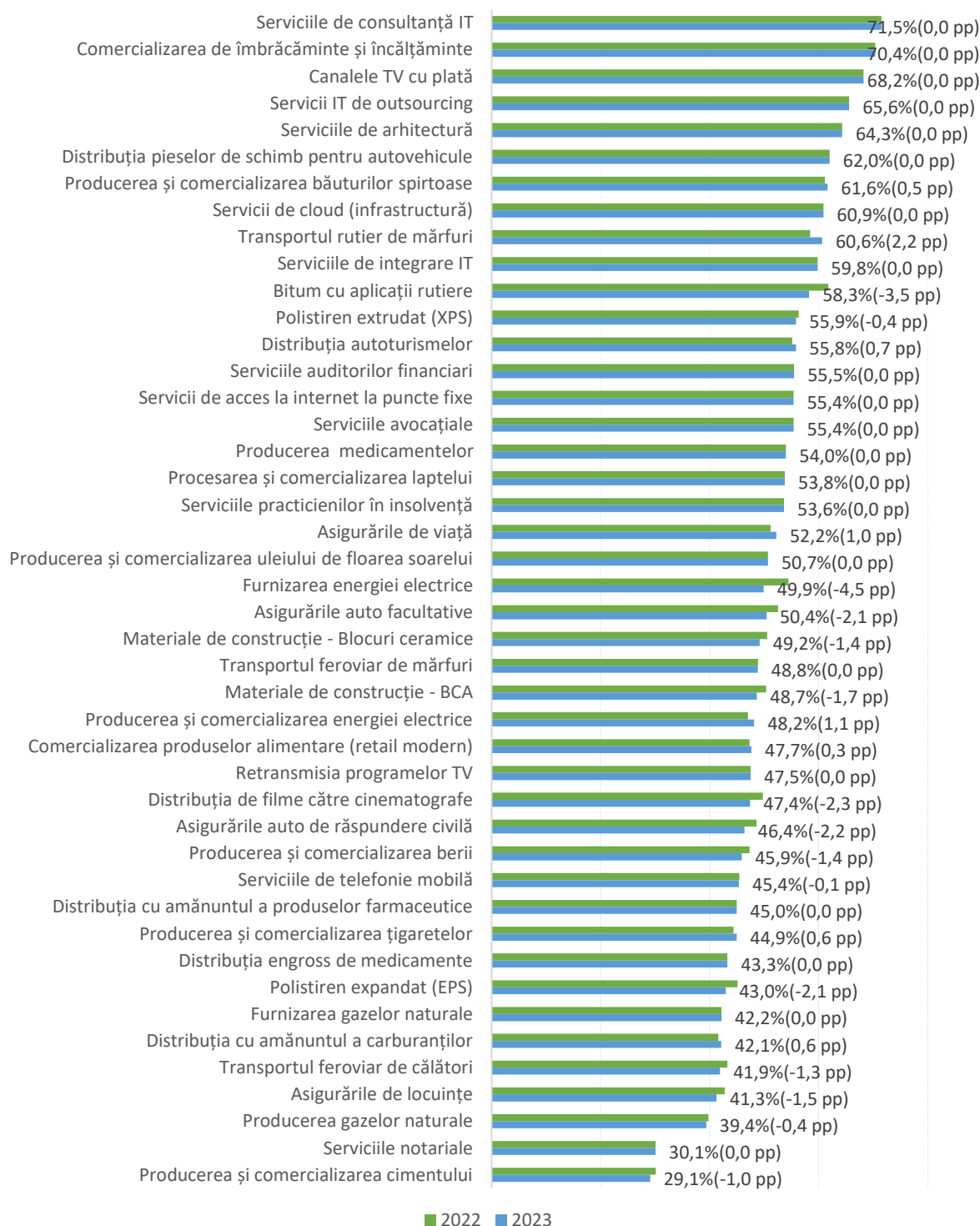
IAPC funcționează ca un instrument de *screening* primar sau de diagnoză, el fiind conceput să arate măsura în care industriile naționale analizate se apropie de o situație ideală, care facilitează pe deplin manifestarea liberă a concurenței, dar nu măsoară (și nici nu își propune să măsoare) intensitatea concurenței efective de pe piețele ce compun aceste industrii. De altfel, concurența se manifestă cu intensitate diferită pe fiecare piață în parte, în funcție de condițiile concrete.

IAPC este, de asemenea, utilizat și în analizele și procedurile investigative ale Consiliului Concurenței, ca instrument primar de evaluare a concurenței la nivelul unor paliere mai restrânse – sectoare, segmente, piețe relevante etc., în funcție de obiectivul specific urmărit.

IAPC are o cuprindere generală, la nivel de industrie și din perspectivă națională, în timp ce cazurile investigate de către Consiliul Concurenței au în vedere situații concrete existente la nivelul piețelor relevante, de multe ori definite local. Abordarea este una de tip *top-down*, astfel că IAPC furnizează o imagine de ansamblu a presiunii concurențiale la nivel de industrie națională, folosind ca punct de plecare substituibilitatea la nivelul ofertei. În cazurile instrumentate de autoritatea de concurență, abordarea are la bază piețe relevante, definite în sens restrâns, pornind de la substituibilitatea la nivelul cererii.

Din punct de vedere al interpretării rezultatului, un scor mic al IAPC sugerează existența unor riscuri, cele mai multe de natură structurală, însă acest lucru nu presupune automat existența unor perturbări ale concurenței în industria analizată. Astfel de situații se determină de la caz la caz. De asemenea, un scor foarte ridicat nu exclude automat existența riscurilor sau a unor comportamente anticoncurențiale.

Figura 3.1. Rezultatele evaluării IAPC pentru anul 2023

Sursa: prelucrări interne

Rezultate

Peste o treime din industriile evaluate anul acesta prin IAPC au înregistrat o scădere a presiunii concurențiale.

Serviciile de consultanță IT și comercializarea de îmbrăcăminte și încălțăminte se mențin în topul clasamentului, cu valori puțin peste 70%. La polul opus, cu valori de aproximativ 30%, se regăsesc serviciile notariale și producerea și comercializarea cimentului.

Asigurările auto de răspundere civilă (RCA) și facultative (CASCO)

Industria asigurărilor, în special cele de tip RCA, a trecut prin transformări majore în ultimii trei ani, ca urmare a ieșirii din piață a trei asigurători, dintre care doi dețineau cele mai mari cote pe piața RCA. Astfel, în septembrie 2021, Autoritatea de Supraveghere Financiară (ASF) a retras autorizația de funcționare a City Insurance S.A, iar, în luna noiembrie a aceluiași an, a aprobat retragerea, la cerere, a autorizației de funcționare a societății Uniqa Asigurări S.A.

Anul 2023 debutează cu un nou șoc pe aceste piețe, odată cu retragerea, de către ASF³², a autorizației de funcționare a liderului de piață pe RCA - Euroins România Asigurare Reasigurare SA.

În urma dezechilibrelor create între cerere și ofertă, estimate a se accentua la sfârșitul anului 2023, ambele piețe ale asigurărilor auto înregistrează scăderi ale presiunii concurențiale față de anul anterior.

Asigurările auto de răspundere civilă (RCA)

Polițele RCA emise de City Insurance au fost valabile până la data de 11 mai 2022³³. În urma falimentului societății, care avea o cotă de piață de aproximativ 43%, asigurătorii rămași activi pe piața RCA au fost nevoiți să preia un număr foarte mare de clienți. Astfel, la sfârșitul anului 2022, pe piața RCA activau șapte asigurători naționali: Euroins România Asigurare Reasigurare SA, Allianz-Țiriac Asigurări SA, Asigurarea Românească – Asirom Vienna Insurance Group SA, Generali Romania Asigurare Reasigurare SA, Grawe Romania Asigurare SA, Groupama Asigurări SA și Omniasig Vienna Insurance Group SA. Pe lângă aceste societăți, pe teritoriul României își desfășurau activitatea doi asigurători străini - Axeria Iard³⁴ și Hellas Direct³⁵, pe baza libertății de stabilire (FOE), respectiv un asigurător bulgar, DallBogg, pe baza libertății de a presta servicii (FOS)³⁶. În anul 2022, piața RCA a rămas foarte concentrată, primii trei jucători (Euroins, Groupama și Allianz Țiriac) acumulând aproximativ 71% din piață³⁷.

În luna martie 2023, la momentul retragerii autorizației, Euroins deținea 27%³⁸ din piața RCA. Începând cu data de 9 septembrie 2023, polițele RCA încheiate la Euroins ar fi expirat automat³⁹, ca urmare a trecerii termenului de 90 de zile de la data deschiderii în instanță a procedurii de faliment a companiei

³² În data de 17 martie 2023.

³³ Dată la care s-au împlinit cele 90 de zile de la data deschiderii procedurii de faliment a societății.

³⁴ Din trimestrul IV al anului 2021.

³⁵ Din luna noiembrie 2022.

³⁶ Din luna februarie 2017, sursa <https://www.baar.ro/companii-membre/>

³⁷ Sursa: Raport ASF – Evoluția pieței de asigurări în primele 9 luni ale anului 2022. Cote de piață calculate la 30 septembrie 2022.

³⁸ Sursa: Raport ASF – Evoluția pieței de asigurări în trimestrul I 2023. Cota de piață la 31 martie 2023.

³⁹ Potrivit dispozițiilor *Legii nr. 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență*, cu modificările ulterioare, în termen de 90 de zile de la data pronunțării hotărârii de deschidere a procedurii de faliment, polițele de asigurare încheiate de societatea de asigurare/reasigurare încetează de drept.

(9 iunie 2023). Cu toate acestea, termenul a fost prelungit cu trei luni, până la data de 8 decembrie 2023⁴⁰.

La începutul lunii aprilie 2023, pentru a preveni un efect negativ, de creștere accentuată a tarifelor de primă⁴¹, similar celui indus de falimentul City Insurance din ultimul trimestru al anului 2021, tarifele RCA au fost plafonate⁴² pentru o perioadă de șase luni, la nivelul celor practicate de asigurători la data de 28 februarie 2023.

Recent, Guvernul⁴³ a prelungit cu 3 luni (până la sfârșitul lunii decembrie 2023) plafonarea tarifelor de primă maxime RCA practicate de asigurători, plafonare care, în lipsa acestei măsuri, ar fi expirat pe 10 octombrie 2023. În momentul adoptării actului normativ de prelungire a plafonării – octombrie 2023, numărul contractelor de asigurări obligatorii RCA încheiate de Euroins, încă în vigoare, era de aproximativ 1,7 milioane de contracte⁴⁴, ceea ce reprezintă circa 17% din întregul parc auto la nivel național.

Conform ultimelor date oficiale⁴⁵, la 30 iunie 2023, pe piața RCA activau șase asigurători naționali: Allianz-Țiriac Asigurări SA, Asigurarea Românească – Asirom Vienna Insurance Group SA, Generali Romania Asigurare Reasigurare SA, Grawe Romania Asigurare SA, Groupama Asigurări SA și Omniasig Vienna Insurance Group SA. Pe lângă aceste societăți, pe teritoriul României își desfășurau activitatea două sucursale ale asigurătorilor străini Axeria Iard și Hellas Direct, pe baza libertății de stabilire (FOE), respectiv asigurătorul bulgar DallBogg⁴⁶, pe baza libertății de a presta servicii (FOS). În data de 19 septembrie 2023, a fost înregistrată societatea Eazy Asigurări, care este autorizată să practice și asigurări RCA.

În primele șase luni ale anului 2023, Axeria Iard a înregistrat un volum al primelor brute subscrise pentru RCA de aproximativ 339 milioane lei, ceea ce înseamnă 7,3% din totalul primelor brute subscrise pentru acest segment, iar Hellas Direct a cumulat, în aceeași perioadă, un volum de prime brute subscrise de peste 267 milioane lei (5,8% din piața RCA). Gradul de concentrare a pieței RCA se menține ridicat și în semestrul I 2023, trei jucători (Euroins, Groupama, Allianz Țiriac) acumulând aproximativ 60%⁴⁷ din piață.

În condițiile în care prelungirea valabilității contractelor RCA ale Euroins se suprapune cu încetarea plafonării tarifelor de primă RCA, până la sfârșitul anului 2023, un număr extrem de ridicat de asigurați RCA vor solicita încheierea unor noi contracte, ce vor trebui preluate de către asigurătorii activi rămași pe piața RCA. Astfel, situația de dezechilibru între cerere și ofertă la nivel de piață va continua și în anul

⁴⁰ OUG nr. 71/01.09.2023 pentru instituirea unei prelungiri a termenelor prevăzute la art. 262 alin. (3[^]2) din Legea nr. 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență.

⁴¹ Polițele pentru autovehicule destinate transportului de marfă cu masă maximă autorizată de peste 16 tone au crescut cu 106% peste prețul de referință pentru persoanele fizice, respectiv cu 69% pentru persoanele juridice.

⁴² Prin HG nr. 298/2023.

⁴³ Prin HG nr. 923/2023.

⁴⁴ Sursa: *Nota de fundamentare* la Hotărârea Guvernului privind prelungirea perioadei de aplicabilitate a prevederilor instituite prin HG nr. 298/2023 privind stabilirea tarifelor de primă maxime și a altor măsuri aplicabile de către societățile de asigurare care practică asigurarea obligatorie de răspundere civilă auto pentru prejudicii produse terților prin accidente de vehicule și de tramvaie.

⁴⁵ Raport ASF - Evoluția pieței de asigurări Semestrul I 2023.

⁴⁶ Sursa <https://www.baar.ro/companii-membre/>.

⁴⁷ Sursa: Raport ASF – Evoluția pieței de asigurări Semestrul I 2023. Cotele de piață calculate la 30 iunie 2023.

2024, ceea ce ar putea conduce fie la o creștere a tarifelor RCA practicate, fie la o scădere a cererii, în contextului economic și geopolitic actual, ce poate genera dificultăți financiare populației.

Asigurările auto facultative (CASCO)

În condițiile unei cereri în creștere, cu 18%⁴⁸ semestrul I 2023, comparativ cu semestrul I 2022 și a menținerii numărului de concurenți la nivelul anului anterior, gradul de concentrare rămâne ridicat și pe piața asigurărilor facultative (CASCO).

Pe segmentul CASCO, primele trei societăți însumau, la sfârșitul lunii iunie 2023, o cotă de piață de circa 75%⁴⁹, din perspectiva volumului de prime brute subscrise.

Piețele principalelor materiale de construcții

Piețele materialelor de construcții monitorizate prin IAPC sunt: producerea și comercializarea cimentului, bitumul cu aplicații rutiere, BCA-ul, blocurile ceramice, polistirenul extrudat și expandat.

Toate piețele materialelor de construcții evaluate prin IAPC au înregistrat, în anul 2023, o scădere a presiunii concurențiale, față de anul anterior. La nivel general, în zona materialelor pentru construcții, au fost înregistrate evoluții atipice ale cererii, în anul 2022 față de 2021. Pentru mai multe tipuri de materiale, s-a consemnat o reducere a consumului, reprezentând una dintre cauzele apariției de șocuri pe aceste piețe.

În anul 2023 se menține stabilitatea ridicată a cotelor pe piețele BCA-ului, bitumului, cimentului și polistirenului expandat. În plus, pe piața cimentului, ca urmare a reducerii prețului energiei electrice (element de cost cu o pondere foarte mare în costul producției de ciment) este de estimat o anumită creștere a rentabilității.

Datele Institutului Național de Statistică arată o creștere masivă a consumului pe piața bitumului cu aplicații rutiere în primele șase luni ale anului 2023, față de perioada similară a anului trecut.

Comparativ cu anul trecut, piața blocurilor ceramice a înregistrat în 2023 o ușoară creștere a gradului de concentrare, în sensul apropierei cotelor de piață ale principalilor concurenți, dar și o anumită volatilitate a acestora, în principal, ca urmare a achiziției Euro Cărmida de către Cemacon (operațiune aprobată de către Consiliul Concurenței, după analizarea efectelor coordonate). Pe această piață, au avut loc mai multe tranzacții importante în ultimii ani, ce au fost analizate temeinic de către autoritatea de concurență, care, dată fiind structura curentă a pieței, este de așteptat să manifeste rețineri, chiar reticență, în a aproba alte operațiuni de concentrare pe această piață.

Furnizarea energiei electrice în regim concurențial

În contextul perpetuării crizei energetice, pe această piață se observă o scădere a presiunii concurențiale, cu 4,5 pp, față de anul trecut.

În anul 2023, s-a înregistrat o ușoară creștere a gradului de concentrare a pieței, ca urmare a continuării creșterii cotei Hidroelectrica, dar și ca urmare a altor modificări ale cotelor de piață, în prima jumătate a anului. Situația s-a mai temperat în ultimele luni, ceea ce sugerează faptul că profitabilitatea

⁴⁸ Sursa: Raport ASF – Evoluția pieței de asigurări Semestrul I 2023. Cotele de piață calculate la 30 iunie 2023.

⁴⁹ Sursa: Raport ASF – Evoluția pieței de asigurări Semestrul I 2023. Cotele de piață calculate la 30 iunie 2023.

participanților la piață a crescut față de anul 2022 (chiar dacă aceasta este probabil afectată de efectuarea cu întârziere a plăților din partea statului) și că s-au atenuat întrucâtva diferențele de costuri ale furnizorilor de energie electrică.

În plus, în contextul continuării măsurilor de plafonare/compensare, este de așteptat o anumită reticență a clienților în a face eforturi de schimbare a furnizorului de energie, precum și o lipsă a motivației furnizorilor de a mai concura activ pentru atragerea de noi clienți.

Producerea și comercializarea energiei electrice

Față de anul 2022, piața producerii și comercializării energiei electrice a înregistrat o creștere a presiunii concurențiale. Criza energetică a anului 2022, manifestată prin prețuri la niveluri istorice, a generat pentru mulți producători de energie profituri excepționale. Avansul nemaiîntâlnit al prețurilor a condus la reducerea importantă a consumului de energie electrică (- 8 pp față de 2021), conducând, deci, la o instabilitate puternică pe piață.

În anul 2023, pe baza informațiile parțiale disponibile în acest moment, reiese faptul că s-au înregistrat mai multe modificări ale cotelor de piață (de exemplu, reduceri pentru Complexul Energetic Oltenia și OMV Petrom și o creștere pentru Hidroelectrica). Cel mai probabil, profitabilitatea producătorilor s-a redus considerabil în prima jumătate a anului, atât pe fondul reducerii generale a prețurilor energiei electrice, precum și ca urmare a implementării în România a Mecanismului de achiziție centralizată de energie electrică⁵⁰.

Producerea gazelor naturale

Scăderea presiunii concurențiale a acestei industrii a fost generată de mai mulți factori. Piața este foarte concentrată, împărțită între doi mari producători, ale căror cote de piață cumulate au crescut față de anul anterior cu 1,6 pp. Debutul anului 2023 se remarcă printr-o scădere accentuată a prețului gazelor naturale, care a afectat profitabilitatea înregistrată la nivelul sectorului. Alți factori de influență au fost investițiile (Neptun Deep), precum și elemente impuse de modificări ale cadrului legislativ (plafonarea prețurilor de vânzare către furnizori, supraimpozitarea veniturilor suplimentare).

Producerea și comercializarea de țigarete

În acest domeniu, se poate observa o ușoară creștere a presiunii concurențiale, pe fondul consolidării cotelor de piață ale produselor inovative, generată de schimbarea preferințelor consumatorilor, care au trecut, pe scară mai largă, de la produsele tradiționale la cele din tutun încălzit. Acest comportament a produs efecte asupra indicatorului IAPC privind stabilitatea cotelor de piață.

Calendarul guvernamental de creștere anuală a nivelului accizelor la țigarete, pentru lichidul care conține nicotină, precum și în cazul produselor din tutun încălzit, adoptat pentru perioada 2022-2025, afectează direct nivelul prețurilor cu amănuntul și, alături de scăderea puterii de cumpărare, indirect cererea agregată.

⁵⁰ Reglementat prin OUG nr. 153/2022, mecanismul impune ca în perioada 1 ianuarie 2023 - 31 martie 2025, societatea OPCOM - S.A. este achizitor unic pe piața de energie electrică, care cumpără de la producătorii de energie la prețul reglementat de 450 lei/MWh și vinde furnizorilor care au contracte încheiate cu clienții finali, la același preț de 450 lei/MWh.

Concluzii

Peste o treime din cele 44 de industrii evaluate anul acesta prin IAPC au înregistrat o scădere a presiunii concurențiale. Acest rezultat este urmarea faptului că IAPC, prin indicatorii componenți (i.e. fluctuațiile cererii agregate, rata de creștere a industriei, profitabilitatea etc.), este sensibil la noile evoluții economice, marcate de încetinirea creșterii economice și de valorile încă ridicate ale inflației.

Serviciile de consultanță IT și comercializarea de îmbrăcăminte și încălțăminte se mențin în topul clasamentului, cu valori puțin peste 70%. La polul opus, cu valori de aproximativ 30%, se regăsesc **serviciile notariale și producerea și comercializarea cimentului**.

Ambele piețe ale asigurărilor auto înregistrează scăderi ale presiunii concurențiale față de anul anterior, provocate de transformările majore ale industriei asigurărilor din ultimii trei ani, ce au indus dezechilibre majore între cerere și ofertă. Până la sfârșitul anului 2023, un număr extrem de ridicat de asigurați, în special de RCA, vor solicita încheierea unor noi contracte, ce vor trebui preluate de către asiguratorii activi rămași pe piață. Astfel, dezechilibrul pieței se va menține și în anul 2024, ceea ce ar putea conduce fie la o creștere a tarifelor practicate, fie la o scădere a cererii, în contextului economic actual caracterizat de o inflație încă ridicată, ce generează dificultăți financiare populației.

În anul 2023, **toate piețele materialelor de construcții** evaluate prin IAPC au înregistrat o scădere a presiunii concurențiale, comparativ cu anul anterior. De asemenea, s-a observat o accentuare a stabilității cotelor pe piețele BCA-ului, bitumului, cimentului și polistirenului expandat. În plus, ca urmare a reducerii prețului energiei electrice, pe piața cimentului este de așteptat o anumită creștere a rentabilității.

În contextul perpetuării crizei energetice, pe **pieța furnizării de energie electrică** în regim concurențial se observă o scădere a presiunii concurențiale cu 4,5 pp față de anul 2022, determinată de o ușoară creștere a gradului de concentrare și a profitabilității companiilor din sector, în condițiile în care furnizorii nu par să mai concureze activ pentru a atrage noi clienți.

Piața producerii și comercializării energiei electrice a înregistrat o creștere a presiunii concurențiale. Anul 2023 a marcat mai multe modificări ale cotelor de piață, iar profitabilitatea producătorilor s-a redus considerabil în prima jumătate a anului, atât pe fondul reducerii generale a prețurilor energiei electrice, precum și ca urmare a implementării în România a Mecanismului de achiziție centralizată de energie electrică.

Scăderea presiunii concurențiale pe **pieța producerii gazelor naturale** a fost indusă de mai mulți factori, cum ar fi creșterea cotelor de piață cumulate a primilor doi concurenți cu 1,6 pp și scăderea profitabilității înregistrată la nivelul sectorului. Alți factori care au condus la acest efect au fost: scăderea accentuată a prețului gazelor naturale consemnată la începutul anului 2023, plafonarea prețurilor de vânzare către furnizori, supraimpozitarea veniturilor suplimentare realizate de companiile din sector.

Capitolul 4 - Analiză privind simetria evoluției prețurilor pe piața bunurilor alimentare

- corelații privind evoluțiile prețurilor pe piața bunurilor alimentare; studiu de caz privind prețul cărnii de pui –

Sumar

Similar celorlalte state membre din UE, prețurile bunurilor finale în România au înregistrat un trend dezinflaționist, rata de creștere a prețurilor încetinind începând cu finalul anului 2022 atât în UE, cât și în România. Acest trend a fost posibil pe măsură ce prețurile la energie și cotațiile materiilor prime s-au redus pe bursele internaționale de mărfuri, contribuind astfel la ameliorarea presiunilor inflaționiste.

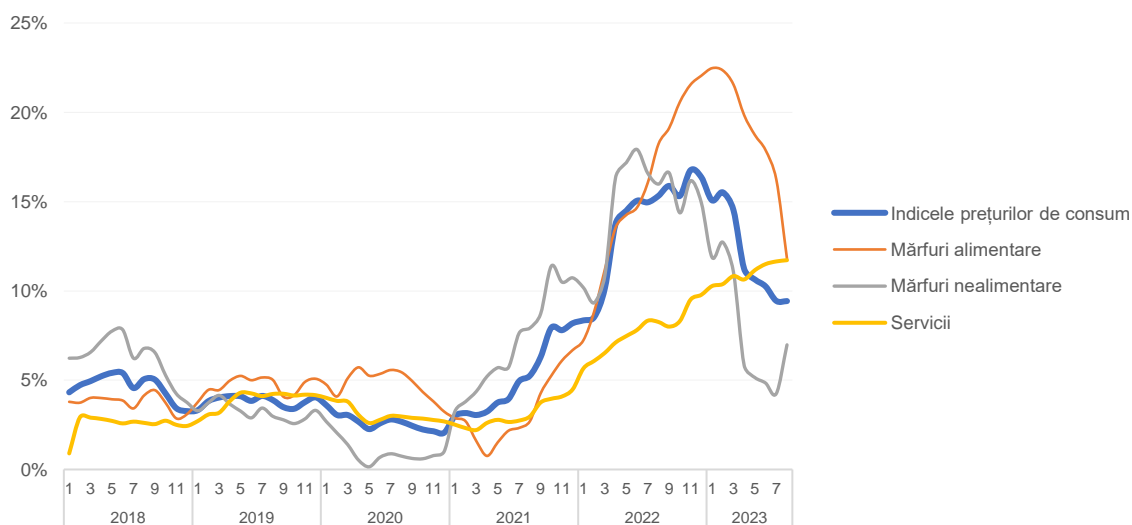
În ciuda acestor evoluții pozitive, rata inflației în rândul bunurilor alimentare s-a menținut la un nivel ridicat în România comparativ cu bunurile non-alimentare și serviciile. Din această perspectivă este relevantă o analiză a prețurilor bunurilor din coșul de consum, în special la nivelul unei selecții restrânse de produse ce prezintă anumite caracteristici relevante precum evoluția mai accentuată a prețurilor finale în anul 2022, structura pieței interne, ponderea importurilor în consum.

Această cercetare implică comparații cu prețuri de referință internaționale și analiza simetriei modului de transmisie a evoluției prețurilor la principalele materii prime agricole, a prețurilor de import asupra prețurilor producătorilor români („la poarta fermei”), în contextul de piață existent.

Evoluția prețurilor la alimente în România și factori care au determinat creșterea prețurilor finale

Conform datelor pe termen mediu ale Institutului Național de Statistică, rata inflației în România pentru toate bunurile de consum a cunoscut o accelerare semnificativă începând cu a doua jumătate a anului 2021 și a înregistrat un vârf la finalul anului 2022. Începând cu anul 2023, prețurile au cunoscut un trend dezinflaționist în general (atât la nivel național cât și european), dar cu diferențe semnificative între categoriile de bunuri sau servicii.

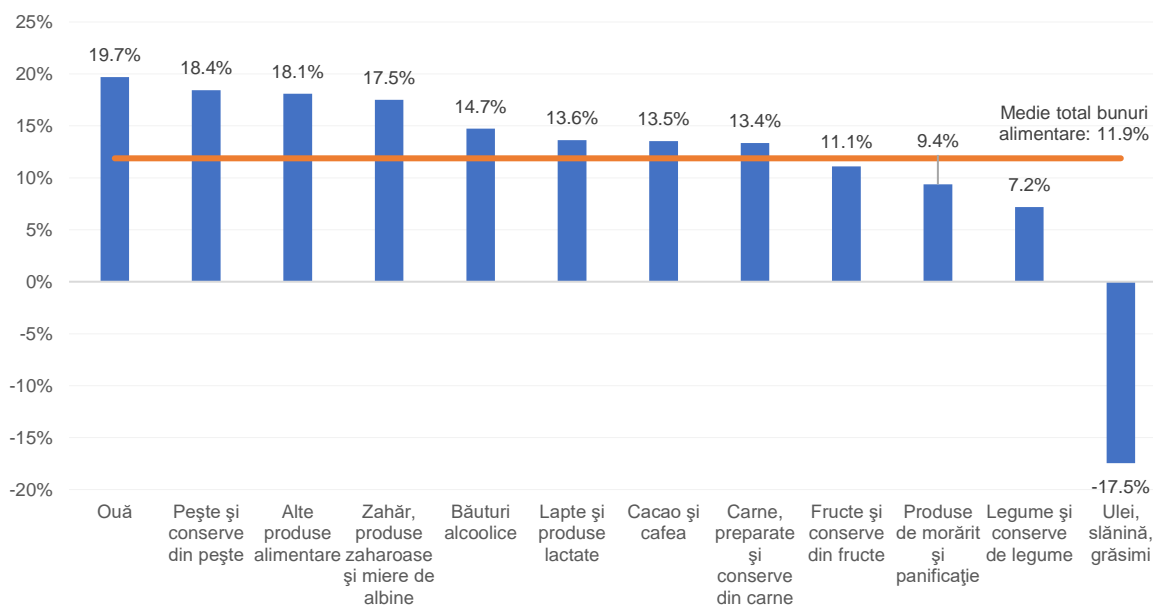
Figura 4.1. Evoluția indicelui prețurilor de consum pe tipuri de bunuri în România (modificarea procentuală față de luna corespondentă din anul precedent)

Sursa: Institutul Național de Statistică

În ciuda faptului că prețurile la bunurile alimentare și cele nealimentare înregistrează un proces dezinflaționist (reducerea ritmului de creștere a prețurilor), prețurile la alimente continuă să se mențină semnificativ peste rata inflației, inclusiv pe parcursul primei părți a anului 2023. Cele mai recente date indică faptul că în august 2023 față de august 2022, prețurile la alimente au crescut cu 11,9% la nivel general, în timp ce la nivelul principalelor grupe de alimente au fost înregistrate evoluții cuprinse între -17,5% (la ulei) și +19,7% (în cazul ouălor).

Figura 4.2. Evoluția indicelui prețurilor de consum pe tipuri de bunuri în România (modificarea procentuală în august 2023 față de august 2022)

Sursa: Institutul Național de Statistică

În ceea ce privește evoluția prețurilor bunurilor individuale datele prezentate în anexa 4.1 arată că în topul celor mai mari creșteri ale prețurilor din perioada iulie 2023 față de iulie 2022, în 10 din cele 20 de produse a fost vorba de bunuri alimentare. De asemenea, în cazul multora dintre produsele alimentare din tabel, rata de creștere a prețului față de anul anterior a fost mai mare comparativ cu media europeană sau cea regională, cele mai mari diferențe fiind înregistrate în ceea ce privește untul, margarina, băuturile răcoritoare, produsele din pește și cartofii.

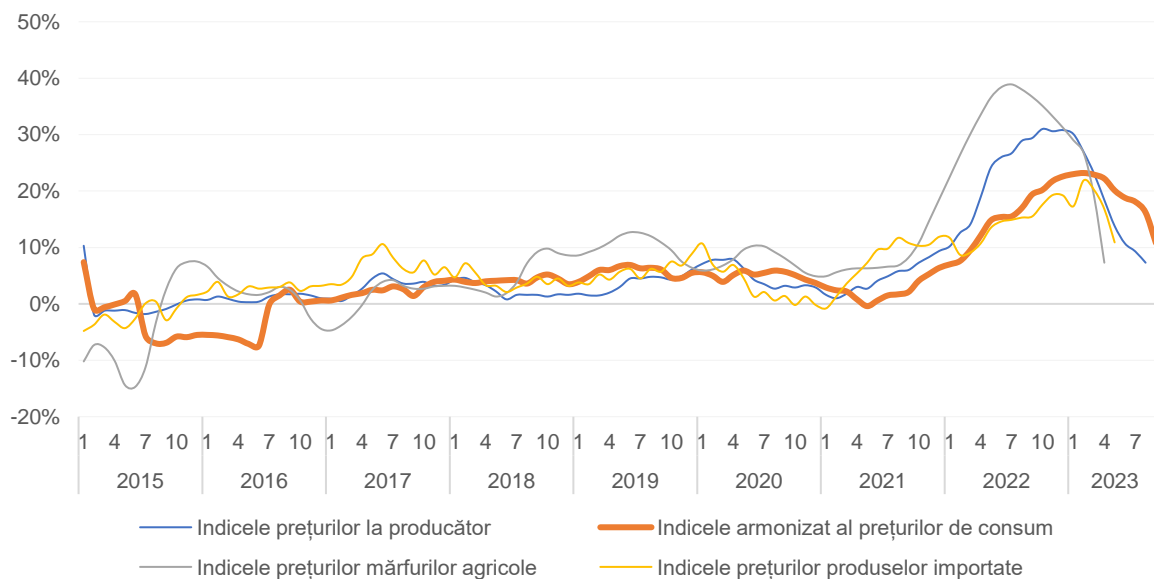
Există mai mulți factori care au contribuit la creșterea prețurilor la alimente în ultimii ani la nivel național, european sau global. Printre cei mai importanți factori se numără:

- Creșterea costurilor producției agricole față de anii precedenți: Costurile crescute ale inputurilor agricole (îngrășăminte, pesticide, carburanți și forță de muncă), au influențat masiv prețurile la alimente. Costuri de producție mai mari au fost ulterior transferate consumatorilor prin creșterea prețurilor la alimente;
- Scăderea producției vegetale pe termen mediu: datele INS arată o scădere a producției în rândul principalelor culturi agricole între 2019 și 2022 (anexa 4.3), rezultând într-o ofertă mai mică pe piața internă;
- Scăderea producției interne de carne între 2019 și 2022. Cele mai afectate efective au fost cele de porcine, România fiind afectată de epidemia de pestă porcină africană.

- Perturbările generate asupra lanțurilor de producție și de aprovizionare generate de efectele pandemiei COVID19, ce au cauzat mai departe dificultăți semnificative în logistică și disponibilitatea produselor alimentare;
- Schimbările climatice și fenomenele meteorologice extreme: Secete, inundații și alte evenimente climatice neprevăzute au afectat pe alocuri producția agricolă în diferite regiuni ale țării, rezultând în scăderea recoltelor și la diminuarea stocurilor de alimente disponibile pe piață.

Acești factori conjuncturali s-au suprapus peste deficiențele structurale ale sectorului agro-alimentar din România, afectând negativ producția și eficiența producătorilor agricoli români. Printre acestea se numără problemele preexistente: fragmentarea excesivă a proprietăților agricole, infrastructura deficitară din zonele rurale (drumuri de acces, insuficiența sistemelor de irigații și de depozitare adecvată), colaborarea limitată între diferitele etape ale lanțului de aprovizionare (producători, procesatori și distribuitori), insuficiența capitalului tehnic în rândul fermierilor români, respectiv capacitatea limitată a acestora de a accesa linii de finanțare.

Figura 4.3. Evoluția lunară a indicelui prețurilor pe lanțul de producție alimentară în România (modificarea procentuală față de luna corespondentă din anul precedent)

Sursa: Eurostat

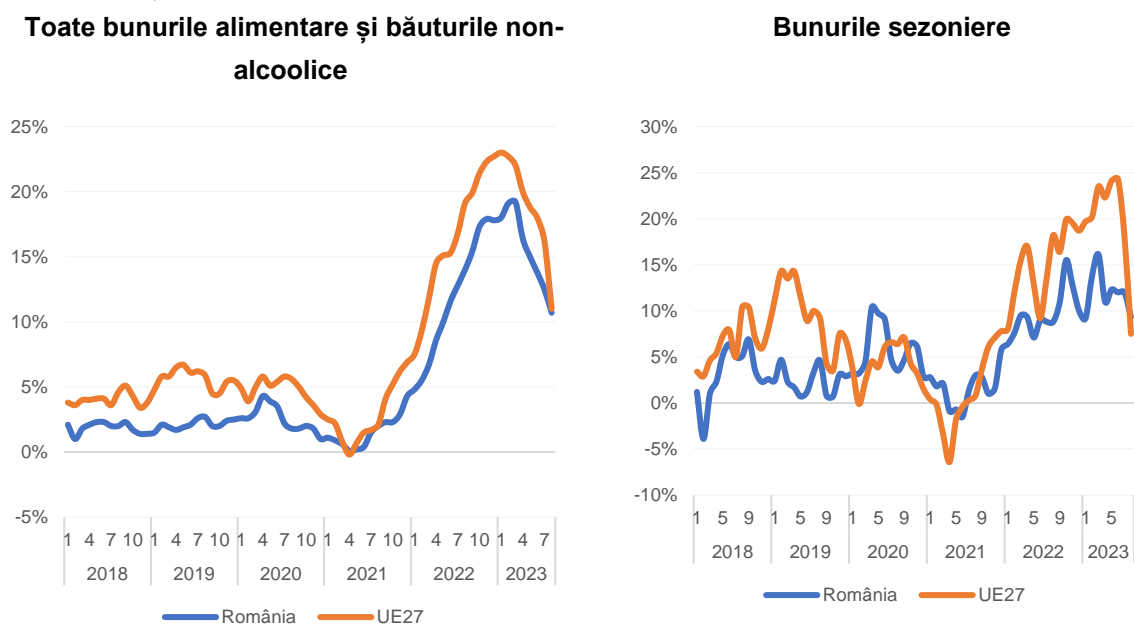
Datele din *Food Price Monitoring Tool*⁵¹ indică efectul pe termen scurt și pe termen mediu al evoluției prețurilor pe întregul lanț de producție a bunurilor alimentare din România asupra prețurilor finale. Conform Figurii 4.3, între 2020 și 2023 au existat o succesiune de scumpiri pe întregul lanț de producție care s-au propagat asupra prețurilor finale: creșterea prețurilor mărfurilor agricole începând cu a doua jumătate a anului 2021, urmată de creșterea tarifelor solicitate de producători (cu un lag de aproximativ un trimestru) și de prețuri mai mari pentru produsele agricole importate.

⁵¹ Instrument dezvoltat de Eurostat pentru analiza evoluției prețurilor pe parcursul lanțului de producție dintr-un Stat Membru UE;

Analiza comparativă cu media Uniunii Europene

În România, creșterea prețurilor la alimente a urmat același trend precum în celelalte state membre ale UE, pe fondul faptului că puseul inflaționist pentru aceste bunuri a avut la bază o serie de factori comuni (creșterea costurilor de producție, blocajele pe lanțurile de producție și scăderea ofertei în cazul anumitor materii prime pe piețele europene).

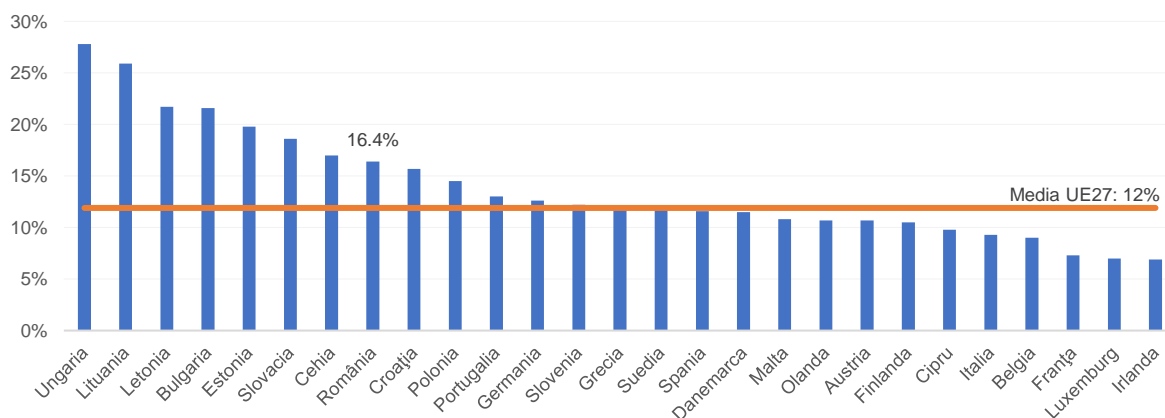
Figura 4.4. Evoluția prețurilor la bunurile alimentare (modificarea indicelui armonizat al bunurilor de consum față de luna corespondentă din anul precedent)

Sursa: Eurostat

Cu o creștere anuală de 16,4% pe parcursul anului 2022 (față de anul 2021), România se află în jumătatea superioară a topului creșterii prețurilor la bunurile alimentare și băuturilor non-alcoolice, alături de celelalte statele baltice și cele din estul și centrul Europei.

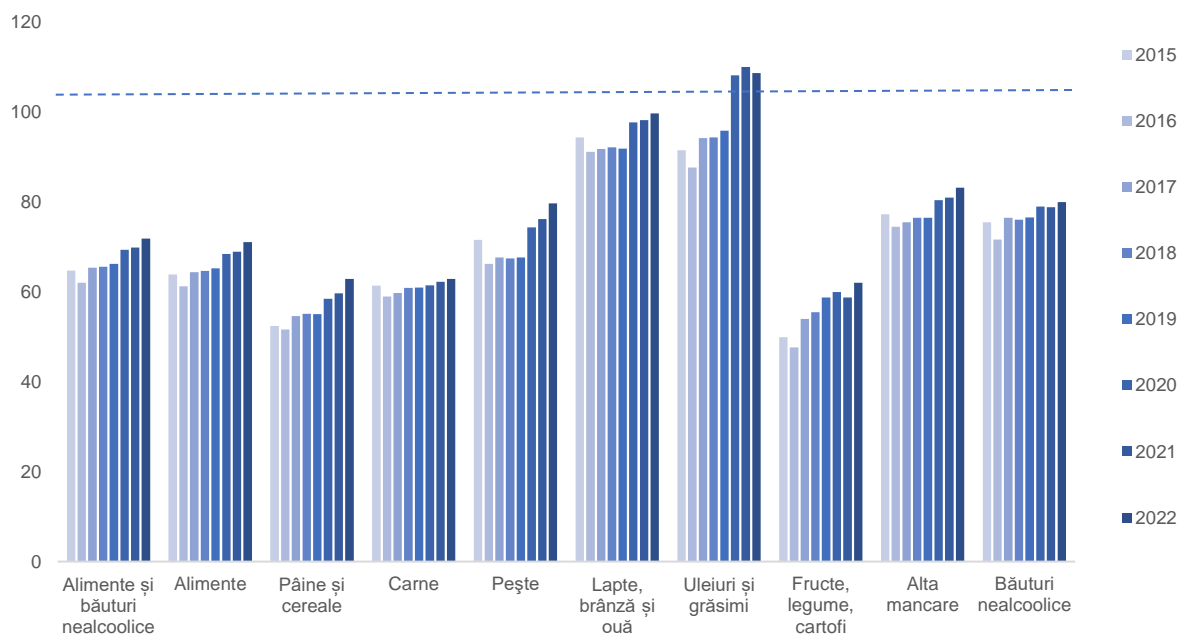
Figura 4.5. Evoluția prețurilor la bunurile alimentare și băuturile non-alcoolice la nivelul statelor membre UE (modificarea indicelui armonizat al bunurilor de consum în anul 2022 față de anul 2021)

Sursa: Eurostat

Creșterea semnificativă a prețurilor la alimente a contribuit la accelerarea procesului de convergență a prețurilor din România cu cele din Uniunea Europeană. Cele mai rapide creșteri s-au manifestat în special în rândul produselor din ulei și grăsimi, respectiv a produselor din pește. În ciuda procesului de aliniere a prețurilor naționale cu cele europene, prețurile la alimente pe piețele din România sunt încă la aproximativ 72% din media comunitară. Cele mai mici prețuri comparative se regăsesc în cazul fructelor, legumelor și cartofilor (62% din media europeană) în timp ce singura categorie de bunuri cu prețuri mai mari reprezintă uleiurile comestibile (108,6%).

Figura 4.6. Convergența prețurilor la alimente în România comparativ cu media europeană (UE27 = 100)

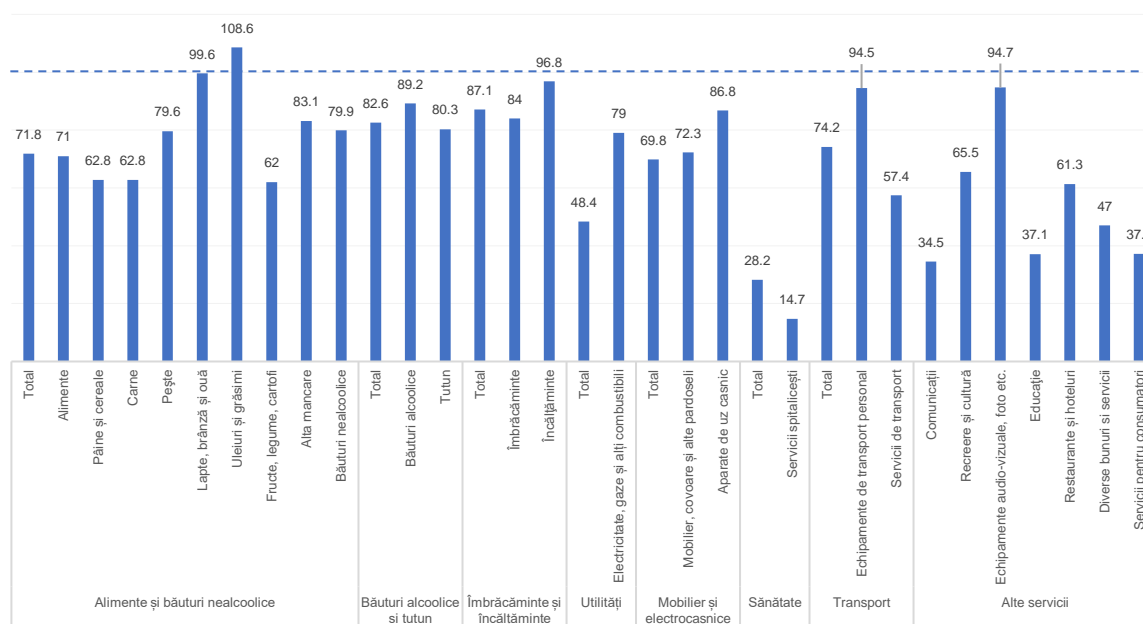

Sursa datelor: Eurostat

În cazul României, cele mai mari reduceri de prețuri față de media europeană s-au înregistrat preponderent în cazul produselor *non-tradable*, precum serviciile spitalicești și de sănătate în general, educația, serviciile de telecomunicații și cele privind utilitățile.

Bunurile de tip *non-tradable* sunt în general consumate în interiorul țării și sunt mai puțin susceptibile de a fi comercializabile pe piețele internaționale. Prin urmare, prețurile acestora depind mai degrabă de factorii specifici economiei naționale, cum ar fi nivelul de dezvoltare economică, puterea de cumpărare a populației și reglementările locale. La spectrul opus se află bunurile relativ ușor de tranzacționat pe plan extern și unde prețurile sunt mult mai susceptibile de a se alinia mediei europene/internaționale.

Se remarcă în acest caz prețurile la anumite alimente, băuturile alcoolice, echipamentele de transport personal (autoturisme), aparatele de uz casnic și încălzimintea.

Figura 4.7. Convergența prețurilor în România comparativ cu media europeană (UE27 = 100)

Sursa datelor: Eurostat;

Evoluția cotațiilor materiilor prime alimentare la nivel global

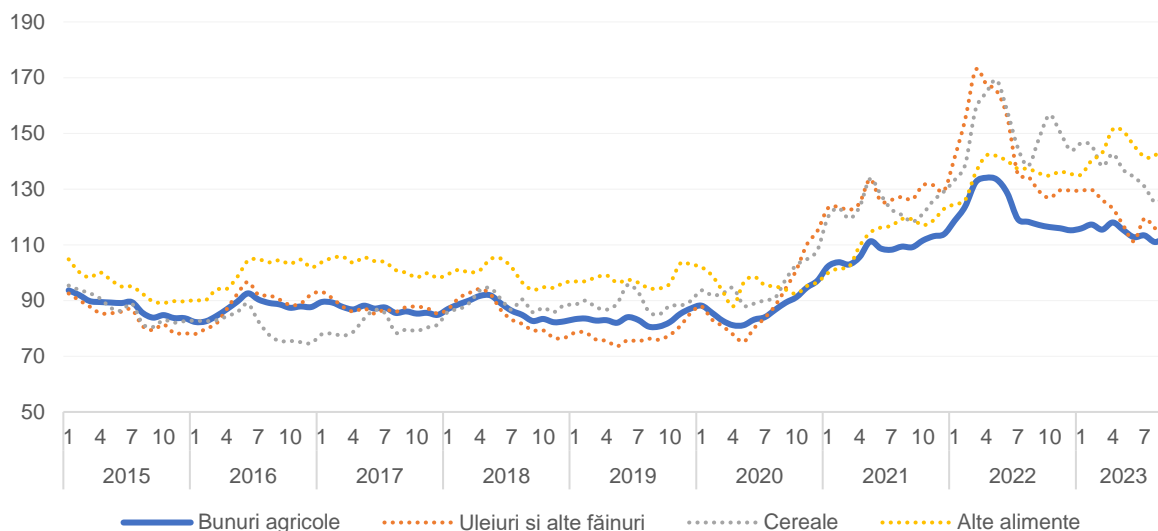
În ultimii doi ani, prețurile la alimente au înregistrat o creștere semnificativă, iar unul dintre factorii principali care stau la baza acestei tendințe a fost creșterea cotațiilor materiilor prime pe piețele internaționale de mărfuri. Această tendință a fost alimentată de mai mulți factori, printre care efectele războiului din Ucraina, schimbările climatice, care au dus la secetă și alte condiții meteorologice extreme în diferite regiuni ale lumii, afectând producția agricolă. În același timp, creșterea cererii globale pentru alimente și resurse naturale a pus presiune suplimentară asupra stocurilor și a determinat majorarea prețurilor. De asemenea, instabilitatea lanțurilor de producție globale, respectiv creșterea curentelor protecționiste au contribuit direct la fluctuațiile de pe piețele materiilor prime internaționale, generând inclusiv un impact direct asupra costurilor producătorilor români de alimente.

Datele Băncii Mondiale arată evoluția cotațiilor materiilor prime pe piețele internaționale. Indexul mărfurilor alimentare a înregistrat o creștere începând cu debutul pandemiei COVID19 și a accelerat semnificativ odată cu invazia Rusiei în Ucraina, ambele țări fiind mari producătoare de cereale și uleiuri vegetale. Odată cu izbucnirea confruntării militare din regiune, exporturile către țările terțe au fost profund perturbate de capacitatea limitată de producție și export a Ucrainei, respectiv de sancțiunile impuse Rusiei, efecte ce au generat incertitudine și presiuni suplimentare asupra cotațiilor de pe bursele de mărfuri internaționale, din cauza temerilor cu privire la reducerea ofertei de cereale și alte inputuri agricole.

The Black Sea Grain Initiative a fost esențială pentru stabilizarea cotațiilor materiilor prime agricole pe piețele globale, prin coordonarea exporturilor și reducerea restricțiilor la export cerealelor și oleaginoase din Ucraina sau Rusia. Inițiativa a permis creșterea ofertei de cereale și oleaginoase pentru importatori, ceea ce a redus presiunea asupra cotațiilor și a redus volatilitatea piețelor.

Conform celor mai recente evoluții, cotațiile materiilor prime agricole înregistrează un trend negativ după vârful din luna martie 2022. De altfel, prognozele Băncii Mondiale indică o scădere a cotațiilor mărfurilor agricole cu 8% în 2023 și 3% în 2024, pe măsură ce oferta crește și presiunile generate de costurile de producție se reduc, deși prețurile pentru majoritatea mărfurilor alimentare vor rămâne peste nivelurile pre-pandemice.

Figura 4.8. Evoluția indicelui cotațiilor internaționale la mărfurile agricole (2010=100)

Sursa datelor: Banca Mondială;

Notă: *Cereale*: cereale, orez, grâu, porumb, orz; *Uleiuri și făinuri*: soia, ulei de soia, făină de soia, ulei de palmier, ulei din nucă de cocos, ulei de arahide; *Alte alimente*: zahăr, banane, carne, portocale.

Implicațiile creșterii cotațiilor materiilor prime asupra prețurilor bunurilor alimentare finale în România

Prețul unui bun alimentar este în mod semnificativ influențat și de cotațiile materiilor prime internaționale. Materiile prime reprezintă ingredientele sau produsele de bază utilizate în procesul de producție a alimentelor și includ cereale, uleiuri vegetale, carne, pește, zahăr și altele. Cotațiile materiilor prime internaționale, care sunt stabilite pe piețele globale, sunt influențate de o varietate de factori, cum ar fi condițiile climatice, cererea și oferta la nivel global, politicile agricole, schimburile valutare și evenimente geopolitice.

Literatura de specialitate și evoluțiile empirice arată că atunci când cotațiile materiilor prime internaționale se schimbă, aceste modificări pot avea un impact direct asupra prețurilor alimentelor finale într-o țară. De exemplu, dacă prețurile cerealelor internaționale cresc din cauza unei recolte slabe sau a unei creșteri a cererii globale, producătorii și procesatorii din țară vor plăti mai mult pentru materiile prime achiziționate din străinătate. Această creștere a costurilor materiilor prime se poate reflecta apoi în prețurile alimentelor finale pe piața internă. În plus, modificările cotațiilor internaționale pot afecta și comerțul internațional al alimentelor. Dacă prețurile internaționale ale unor materii prime devin mai atractive în alte țări, exportatorii pot fi tentați să vândă mai multe produse pe piețele externe,

ceea ce poate reduce oferta de alimente disponibile pe piața internă și poate duce la o creștere a prețurilor.

De asemenea, este important de menționat că fluctuațiile prețurilor materiilor prime internaționale pot afecta în mod diferit diferitele categorii de alimente. De exemplu, produsele care depind în mare măsură de cereale sau uleiuri vegetale în procesul lor de producție vor fi mai sensibile la schimbările prețurilor acestor materii prime.

În concluzie, cotațiile materiilor prime internaționale au un impact semnificativ asupra prețurilor bunurilor finale la alimente într-o țară. Fluctuațiile prețurilor materiilor prime pe piețele globale pot determina creșterea sau scăderea costurilor materiilor prime utilizate în procesul de producție a alimentelor, iar aceste modificări se pot transmite ulterior în prețurile finale ale alimentelor pe piața internă. Companiile din sectorul alimentar și consumatorii sunt, astfel, influențați de schimbările de pe piețele internaționale și trebuie să monitorizeze evoluțiile prețurilor materiilor prime pentru a se adapta la aceste modificări.

În cele ce urmează va fi analizată simetria transmiterii evoluțiilor prețurilor principalelor materii prime utilizate în procesul de producție (prețurile produselor agricole utilizate în producția cărnii de pasăre), precum și modul de transmisie al prețurilor de import pentru respectiva categorie de produse alimentare asupra prețurilor bunurilor alimentare din România (prețuri la producător pentru carnea de pasăre, *producer price index*).

Metodologia de analiză

Orice tip de asimetrie presupune, în lipsa acesteia, existența unei simetrii, ele fiind prezentate alternativ. Există mai multe moduri în care aceste transmisii se pot realiza asimetric și sunt structurate în funcție de caracteristicile și de metoda cantitativă de testare a prezenței lor într-o ecuație de regresie.

În cadrul analizei au fost realizate următoarele tipuri de asimetrii:

- Impact contemporan - se referă la acea asimetrie observată în aceeași perioadă cu modificarea variabilei explicative (prețul la produsele agricole, prețul de import în aceeași lună).
- Efect distribuit cu lag - se referă la acel efect care se observă cu o anumită întârziere modificării variabilei explicative, distribuit pe mai multe perioade.
- Efect cumulat (între cel contemporan și efectul distribuit cu lag).

Categoria de produse "Carne de pasăre" (poultry) a fost selectată pentru analiză deoarece acest tip de carne este unul dintre cel mai consumate alimente, făcând parte din coșul de consum zilnic al populației definit de Institutul Național de Statistică, iar ponderea producției naționale este una ridicată⁵². Pentru a testa dacă există simetrie în transmiterea modificărilor pozitive și negative ale prețurilor produselor agricole asupra prețurilor la producător, respectiv în transmiterea modificărilor pozitive și negative ale

⁵² Asociația crescătorilor și exportatorilor de bovine, ovine și porcine din România, *Industria cărnii de pasăre continuă să crească, în ciuda vremurilor tulburi*, <https://acebop.ro/2023/03/24/industria-carnii-de-pasare-continua-sa-creasca-in-ciuda-vremurilor-tulburi/>

prețurilor la import asupra prețurilor la producător, a fost utilizat un model econometric de tip ARDL (autoregresiv cu lag distribuit) în Eviews.

Precizări tehnice cu privire la caracteristicile modelului ARDL:

1. Variabila explicată/dependentă este modificarea procentuală a prețurilor la producător (producer price index) pentru carnea de pasăre (față de luna corespunzătoare din anul precedent).
2. Datele sunt lunare, în perioada ianuarie 2015 – martie 2023 aferente categoriei de produse carne de pasăre, iar sursa acestora este Eurostat, Food price monitoring tool.
3. Variabilele explicative/exogene cu componenta de lag distribuit vizează evoluția prețurilor produselor agricole și a prețurilor de import (modificări procentuale). Pentru a surprinde evoluția asimetrică, fiecare dintre cele două serii a fost divizată în două serii separate care surprind evoluțiile pozitive și negative față de perioada anterioară. În cazul seriei care surprinde evoluțiile pozitive, acestea înregistrează valoarea efectivă dacă în perioada t aceasta a crescut față de perioada $t-1$ sau 0 dacă a înregistrat o scădere față de perioada $t-1$. În mod similar s-a procedat și pentru seria care surprinde evoluțiile negative, astfel că cele două serii înregistrează valori „complementare” (unde există valoarea variabilei explicative într-o serie, automat, cealaltă va înregistra valoarea 0). Astfel, în aceste condiții, coeficienții celor două serii (creșteri și scăderi) trebuie analizați și interpretați concomitent pentru aceeași perioadă pentru a aprecia dacă ipoteza existenței asimetriei poate fi acceptată sau nu.
4. Există limitări cu privire la seturile de date (de exemplu, au fost utilizate medii anuale la nivel național care pot să nu surprindă deciziile de afaceri la nivel individual).

Precizări tehnice cu privire la rezultatele analizei

Forma funcțională sugerată de criteriul AIC pentru modelul ARDL este de tipul $ARDL(8,7,8,7,7)$, ceea ce înseamnă că prețul cărnii de pasăre la producător depinde de aceeași variabilă din ultimele 8 cele mai recente perioade înaintea celei curente, de evoluția prețurilor bunurilor agricole atât din perioada curentă, cât și din ultimele 7 respectiv 8 perioade înainte, de evoluția prețurilor de import atât în perioada curentă, cât și în ultimele 7 luni.

Fără a detalia toate aspectele tehnice ale interpretării modelului, sunt necesare câteva mențiuni cu privire la coeficienții utilizați în cadrul ecuației de regresie (prezentată în Anexa 4.4.).

- Pentru variabila explicată **preț la producător**

Prețul la producător se ajustează cu valorile sale din perioadele anterioare (o lună, 7 luni, 8 luni), evidențiind o anumită rigiditate în ajustare. Coeficientul modificării procentuale pentru prețul la producător din urmă cu o lună are cea mai mare valoare (1,14). O modificare cu 1% a prețului la producător acum 1 lună determină o modificare de 1,14% asupra aceleiași variabile în perioada curentă.

- Pentru variabila explicativă **prețul bunurilor agricole**

Coeficientul aferent variațiilor pozitive ale prețurilor bunurilor agricole din urmă cu 5 luni are cea mai mare valoare (2,38). Astfel, o creștere cu 1% a prețului la producător din urmă cu 5 luni determină o creștere cu 2,38% a aceluiași indicator în perioada curentă.

O creștere cu 1% a prețurilor bunurilor agricole în perioada curentă determină o creștere cu 0,2% a creșterii prețurilor la producător în aceeași perioadă.

O scădere cu 1% a prețurilor bunurilor agricole în perioada curentă determină o scădere cu 0,4% a prețurilor la producător în aceeași perioadă.

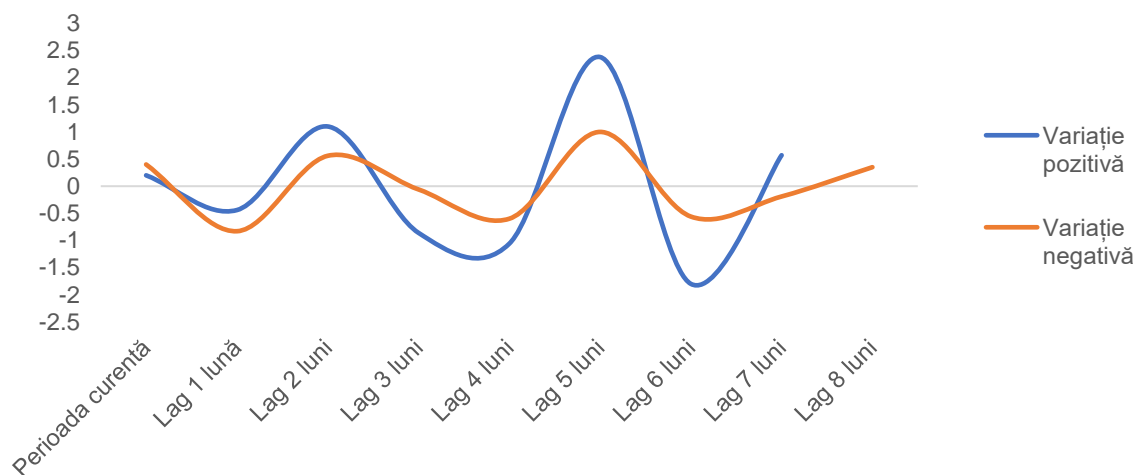
- Variabila explicativă **prețul de import**

O creștere cu 1% a prețurilor de import în perioada curentă determină o creștere cu 0,04% a prețurilor la producător în aceeași perioadă.

O reducere cu 1% a variațiilor negative a prețurilor de import în perioada curentă determină o decelerare cu 0,25% reducerii prețurilor la producător în aceeași perioadă.

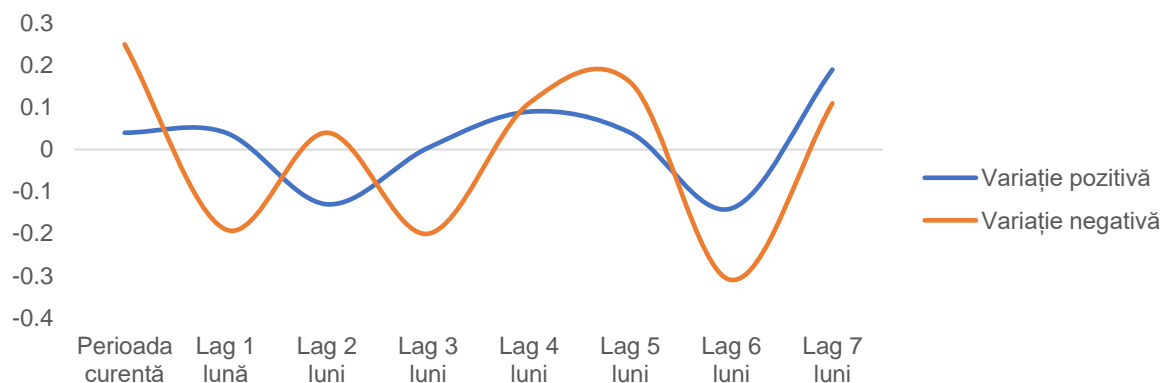
Din graficele de mai jos se poate observa o relativă simetrie între coeficienții pozitivi și cei negativi ai ecuației de regresie pentru prețurile produse agricole și o asimetrie mai evidentă (mai mare în perioada de 1-3 luni) între coeficienții pozitivi și negativi ai ecuației pentru prețurile la import.

Figura 4.9. Modificările pozitive și negative ale prețului produselor agricole asupra prețului la producător

Sursa: prelucrări proprii pe baza datelor Eurostat

Figura 4.10. Modificările pozitive și negative ale prețului produselor agricole asupra prețurilor de import

Sursa datelor: prelucrări proprii pe baza datelor Eurostat;

Testul Wald, utilizat în cadrul analizei, a vizat să testeze dacă acești coeficienți obținuți în urma realizării ecuației de regresie sunt egali (simetrie) sau diferiți (asimetrie) între ei din punct de vedere statistic. Acest test a fost aplicat la același nivel temporal, dar și cumulativ. Astfel, au fost testate prin intermediul testului Wald nouă ipoteze:

- Prezența simetriei/asimetriei în perioada curentă.
- Prezența simetriei/asimetriei în perioada anterioară (lag de o lună).
- Prezența simetriei/asimetriei în perioada t-2 (lag de două luni).
- Prezența simetriei/asimetriei în perioada t-3 (lag de trei luni).
- Prezența simetriei/asimetriei în perioada t-4 (lag de patru luni).
- Prezența simetriei/asimetriei în perioada t-5 (lag de cinci luni).
- Prezența simetriei/asimetriei în perioada t-6 (lag de șase luni).
- Prezența simetriei/asimetriei în perioada t-7 (lag de șapte luni).
- Prezența simetriei/asimetriei în perioada curentă plus toate perioadele anterioare.

În coloana „specificația Wald test” este descrisă ipoteza nulă testată de către testul Wald. Notațiile $c(i)$ reprezintă coeficienții din ecuația de regresie, iar valoarea i reprezintă numărul coeficientului în ecuație (e.g. $c(9)$ reprezintă al nouălea coeficient al ecuației de regresie; pe exemplul concret din cazul ecuației de mai sus, acesta reprezintă valoarea influenței modificărilor pozitive ale prețurilor produselor agricole din perioada curentă asupra prețului la producător).

În tabelele de mai jos sunt prezentate rezultatele aplicării testului Wald pentru fiecare dintre cele două variabile explicative.

Tabel 4.1. Rezultatele testului Wald pentru coeficienți (ianuarie 2015 – martie 2023)

Specificația Wald test – variabila explicativă prețul produselor agricole	Diferență	Valoare
C(9)=c(17)	Simetrie	-0,20%
C(10)=c(18)	Simetrie	0,39%
C(11)=c(19)	Simetrie	0,53%
C(12)=c(20)	Simetrie	-0,79%
C(13)=c(21)	Simetrie	-0,45%
C(14)=c(22)	Asimetrie	1,37%

$C(15)=c(23)$	Asimetrie	-1,25%
$C(16)=c(24)$	Asimetrie	0,76%
$C(9)+C(10)+C(11)+C(12)+C(13)+C(14)+c(15)+c(16)=$ $C(17)+C(18)+C(19)+C(20)+C(21)+C(22)+c(23)+c(24)$	Simetrie	0,36%

Specificația Wald test – variabila explicativă prețul de import	Diferență	Valoare
$C(26)=c(34)$	Asimetrie	-0,21%
$C(27)=c(35)$	Simetrie	0,24%
$C(28)=c(36)$	Simetrie	-0,17%
$C(29)=c(37)$	Simetrie	0,20%
$C(30)=c(38)$	Simetrie	-0,01%
$C(31)=c(39)$	Simetrie	-0,12%
$C(32)=c(40)$	Simetrie	0,17%
$C(33)=c(41)$	Simetrie	0,06%
$C(26)+C(27)+C(28)+C(29)+C(30)+c(31)+c(32)=$ $C(34)$ $+C(35)+C(36)+C(37)+C(38)+C(39)+c(40)+c(41)$	Simetrie	-0,02%

Testul Wald indică simetrie sau asimetrie în transmisia variațiilor pozitive și cele negative ale prețurilor bunurilor agricole asupra indicelui prețului la producător în funcție de lag. Pentru perioada curentă testul indică simetrie, iar coeficienții din regresie sunt ușor diferiți valoric (0,2 versus 0,4).

Testul Wald indică **asimetrie** în transmisia variațiilor pozitive și cele negative curente ale **prețurilor de import** asupra indicelui prețului la producător, iar coeficienții din regresie sunt diferiți valoric (0,04 versus 0,25).

Testul Wald indică simetrie în transmisia variațiilor pozitive și negative cumulate ale prețurilor bunurilor agricole asupra prețurilor la producător, iar suma coeficienților pozitivi este ușor diferită de suma coeficienților negativi (0,09 pe pozitiv versus 0,07 pe negativ).

Testul Wald indică simetrie în transmisia variațiilor pozitive și negative cumulate ale prețurilor de import asupra prețurilor la producător, iar suma coeficienților pozitivi este ușor diferită de suma coeficienților negativi (0,13 pe pozitiv versus -0,03 pe negativ).

Rezultatele analizei

Analiza și-a propus:

1. Să valideze econometric dacă prețul produselor agricole și prețul de import influențează prețul de vânzare al respectivului produs la nivelul producătorului de carne de pasăre.
2. Să evidențieze dacă creșterea prețurilor inputurilor (preț la produsele agricole) are o influență simetrică scăderii inputurilor asupra prețurilor la care producătorii de carne de pasăre își vând produsele (simetrie).

3. Să evidențieze dacă creșterea prețurilor de import al cărnii de pasăre are o influență simetrică scăderii prețurilor de import asupra prețurilor la care producătorii de carne de pasăre își vând produsele.

Rezultatele au validat modelul econometric și arată că influența asupra modificării prețului la producător pentru carnea de pasăre este distribuită în mai multe perioade. Această influență este redată cu ajutorul coeficienților din ecuația de regresie: cei mai semnificativi statistic coeficienți sunt cei aferenți lag-urilor 5 și 6 (e.g. prețul la producător din perioada curentă pentru carnea de pasăre este influențat de variațiile pozitive ale prețului produselor agricole din urmă cu 5 luni).

Aceste decalaje între momentul modificării prețului inputului și momentul în care se propagă efectul său asupra prețului de vânzare al producătorului poate ține de anumite rigidități precum: perioada de derulare a contractelor de aprovizionare, modul de stabilire al prețului din aceste contracte, perioada de derulare a contractelor între vânzătorii de carne de pasăre și clienții acestora etc.

Există simetrii și asimetrii în transmisia variațiilor pozitive și negative asupra prețurilor la producător în funcție de tipul de întârziere cu care se propagă efectul. Transmisia variațiilor pozitive și negative ale prețurilor produselor agricole asupra prețurilor la producător este mai degrabă simetrică, în timp ce transmisia variațiilor pozitive și negative ale prețurilor de import tinde să fie mai asimetrică. Este posibil ca simetria mai mare observată în cazul influenței produselor agricole prin comparația cu prețul de import să se datoreze unor influențe mai reduse ale contextului economic și legislativ extern.

Concluzii

Prețurile la alimente în România au cunoscut o creștere semnificativă în ultimii ani în România, cu o serie de factori care au contribuit la această evoluție. Creșterea masivă a prețurilor este rezultatul unui cumul de factori direcți și indirecti, printre care se numără creșterea costurilor de producție, în special la energie și la materiile prime utilizate în industria alimentară.

Creșterea semnificativă a prețurilor la alimente de pe piața românească a contribuit, de asemenea, la accelerarea procesului de convergență a prețurilor din România cu cele din Uniunea Europeană, cele mai intense creșteri fiind observabile în special în rândul produselor din ulei și grăsimi, respectiv a produselor din pește.

De asemenea, prețurile produselor alimentare importate din alte țări au înregistrat o creștere notabilă, influențând, de asemenea, prețurile interne. Pe lângă acești factori, trebuie să menționăm și alți factori specifici fiecărui produs, cum ar fi condițiile meteorologice nefavorabile care pot afecta producția locală de alimente și sănătatea culturilor, contribuind astfel la presiunea asupra prețurilor alimentelor pe piața românească. Această combinație de factori a dus la o creștere semnificativă a prețurilor la alimente și a generat o preocupare din partea consumatorilor și a autorităților cu privire la inflație și accesibilitatea produselor alimentare de bază.

A fost realizat și un studiu de caz, pentru analiza econometrică a simetriei în transmiterea modificărilor pozitive și negative ale prețurilor produselor agricole asupra prețurilor la producător, respectiv în transmiterea modificărilor pozitive și negative ale prețurilor la import asupra prețurilor la producător.

Rezultatele au indicat faptul că influența asupra modificării prețului la producător pentru carnea de pasăre este distribuită în mai multe perioade. S-a constatat faptul că transmisia variațiilor pozitive și negative ale prețurilor produselor agricole asupra prețurilor la producător este mai degrabă simetrică, în timp ce transmisia variațiilor pozitive și negative ale prețurilor de import tinde să fie mai asimetrică. De asemenea, prețul la producător din perioada curentă pentru carnea de pasăre este influențat de variațiile pozitive ale prețului produselor agricole din urmă cu 5 luni.

Anexa 4.1. Cele mai mari scumpiri la nivel de produs în perioada iulie 2023 vs. iulie 2022

		% în coșul de consum	RO	EU27	Media regională*	Dif. față de media europeană (p.p.)	Dif. față de media regională (p.p.)
1	Zboruri internaționale	0.1%	59.9	5.5	31.6	54.4	28.4
2	Zahăr	0.3%	51.9	46.0	28.9	5.9	23.0
3	Cartofi	0.6%	35.6	26.3	44.9	9.3	-9.3
4	Băuturi răcoritoare	0.3%	28.8	14.2	17.7	14.6	11.1
5	Zboruri domestice	0.2%	28.6	17.5	4.1	11.1	24.5
6	Ouă	0.8%	28.0	15.5	29.0	12.5	-0.9
7	Margarină și alte grăsimi vegetale	0.0%	25.8	10.9	8.5	14.9	17.3
8	Unt	0.2%	24.8	-5.1	-4.1	29.9	28.9
9	Iaurt	0.4%	24.4	13.0	14.7	11.4	9.8
10	Colectare canalizare	0.3%	24.3	6.0	13.3	18.3	11.1
11	Zahăr, dulceață, miere, și produse de cofetărie	1.0%	24.2	17.9	21.4	6.3	2.9
12	Pește și fructe de mare uscate, afumate sau sărate	0.0%	23.2	12.1	7.5	11.1	15.7
13	Transport de pasageri pe mare și pe căi navigabile interioare	0.1%	22.7	1.2	-8.1	21.5	30.8
14	Brânză și caș	1.0%	22.5	13.5	12.2	9.0	10.3
15	Reparații de bijuterii, ceasuri și ceasuri	0.1%	22.4	11.0	13.1	11.4	9.3
16	Servicii casnice de către personal plătit	0.0%	22.4	6.9	14.2	15.5	8.2
17	Apă potabilă	0.6%	21.8	6.4	10.6	15.4	11.3
18	Reviste și periodice	0.2%	21.2	6.7	14.0	14.5	7.3
19	Produse din hârtie	0.2%	20.6	12.1	16.9	8.5	3.8
20	Ape minerale, băuturi răcoritoare, sucuri din fructe și legume	0.7%	20.2	14.3	17.7	5.9	2.5

Sursa datelor: Eurostat;

Notă: media regională este formată din Bulgaria, Cehia, Ungaria și Polonia.

Anexa 4.2. Cele mai mari scumpiri la nivel de produs în perioada august 2023 vs. august 2022

		% în coșul de consum	RO	EU27	Media regională*	Dif. față de media europeană (p.p.)	Dif. față de media regională (p.p.)
1	Băuturi răcoritoare	0.3%	30.4	13.2	16.5	17.2	14.0
2	Zahăr	0.3%	30.2	34.0	32.5	-3.8	-2.3
3	Zboruri internaționale	0.1%	27.2	-3.5	22.6	30.7	4.6
4	Reparații de bijuterii, ceasuri și ceasuri	0.1%	24.2	10.5	12.9	13.7	11.3
5	Ochelari și lentile de contact	0.3%	23.5	4.1	8.0	19.4	15.5
6	Colectare canalizare	0.3%	23.1	5.9	11.8	17.2	11.3
7	Pește și fructe de mare uscate, afumate sau sărate	0.0%	23.1	9.8	11.3	13.3	11.9
8	Aparate și echipamente terapeutice	0.4%	22.3	4.0	9.0	18.3	13.3
9	Servicii casnice de către personal plătit	0.0%	21.9	6.5	12.6	15.4	9.3
10	Repararea sculelor mici nemotorizate și a accesoriilor diverse	0.0%	21.7	20.9	12.8	0.8	9.0
11	Produse din hârtie	0.2%	21.1	10.5	14.0	10.6	7.1
12	Margarină și alte grăsimi vegetale	0.0%	20.8	6.2	4.7	14.6	16.1
13	Apă potabilă	0.6%	20.6	6.7	9.2	13.9	11.4
14	Servicii de întreținere a oamenilor în casele lor private	0.0%	20.6	9.5	19.6	11.1	1.0
15	Reparații aparate electrocasnice	0.1%	20.2	6.4	10.9	13.8	9.3
16	Ouă	0.8%	19.7	12.6	20.3	7.1	-0.6
17	Zboruri domestice	0.2%	19.7	13.7	-0.7	6.0	20.4
18	Sare, condimente și ierburi culinare	0.1%	19.4	14.6	19.2	4.8	0.2
19	Servicii de îngrijire a copiilor	0.3%	19.3	3.1	18.5	16.2	0.8
20	Asigurări auto	0.2%	19.3	7.4	15.1	11.9	4.3

Sursa datelor: Eurostat;

Notă: media regională este formată din Bulgaria, Cehia, Ungaria și Polonia.

Anexa 4.3. Evoluția producției agricole vegetale la principalele culturi în România (tone)

	2019	2020	2021	2022	Modificarea procentuală (2022 față de 2019)
Cereale boabe	30.412.426	18.153.714	27.791.258	18.860.679	-38,0%
Furaje verzi din teren arabil	12.953.566	11.560.414	12.450.956	10.513.961	-18,8%
Grâu si secara	10.323.289	6.420.856	10.468.852	8.719.088	-15,5%
Grâu - total	10.297.107	6.392.369	10.433.751	8.684.237	-15,7%
Grâu comun	10.280.578	6.381.692	10.404.076	8.661.220	-15,8%
Furaje perene	9.807.165	8.841.398	9.577.431	8.231.448	-16,1%
Porumb boabe	17.432.223	10.096.689	14.820.693	8.037.134	-53,9%
Lucerna (masa verde)	6.222.965	5.626.682	6.511.279	5.701.730	-8,4%
Plante uleioase	4.792.420	3.228.766	4.574.041	3.584.483	-25,2%
Legume - total	3.529.648	3.483.035	3.495.105	2.426.143	-31,3%
Furaje verzi anuale	3.146.401	2.719.016	2.873.525	2.282.513	-27,5%
Floarea soarelui	3.569.150	2.122.865	2.843.531	2.106.573	-41,0%
Orz si orzoaica	1.879.947	1.141.011	1.981.030	1.706.650	-9,2%
Orz	1.340.389	847.241	1.593.802	1.406.689	4,9%
Cartofi - total	2.626.788	1.601.239	1.397.835	1.345.780	-48,8%
Legume cultivate in câmp	2.239.412	2.170.808	2.193.968	1.313.972	-41,3%
Rapița	798.215	780.155	1.375.067	1.229.532	54,0%
Cartofi de toamna	2.225.415	1.342.668	1.233.110	1.179.870	-47,0%
Trifoi (masa verde)	1.514.691	1.462.204	1.344.863	1.106.028	-27,0%
Porumb verde furajer	1.383.109	1.163.818	1.351.612	996.231	-28,0%
Legume proaspete din grădinile familiale	1.127.540	1.158.383	1.151.681	966.050	-14,3%
Varza alba	985.842	915.246	919.961	689.704	-30,0%
Tomate	689.401	745.682	753.377	509.455	-26,1%
Sfecla de zahar	917.163	718.483	783.534	281.331	-69,3%
Ceapa uscata	340.635	372.953	357.213	263.083	-22,8%
Soia boabe	415.942	322.090	347.536	244.325	-41,3%
Ardei	223.326	230.785	248.735	182.901	-18,1%
Pepeni verzi si galbeni	518.944	346.265	382.202	178.355	-65,6%
Ovăz	361.573	196.659	209.845	171.603	-52,5%
Rădăcinoase comestibile	226.192	219.643	220.005	166.756	-26,3%
Cartofi timpurii si de vara	401.373	258.571	164.725	165.910	-58,7%
Legume in solarii	162.696	153.844	149.456	146.121	-10,2%
Leguminoase pentru boabe	236.423	121.978	173.950	118.764	-49,8%
Mazăre boabe	221.572	112.095	161.421	110.583	-50,1%
Vinete	129.013	138.228	143.490	105.672	-18,1%
Rădăcinoase furajere	254.072	221.624	150.883	60.937	-76,0%
Usturoi uscat	54.862	61.142	60.601	50.235	-8,4%
Secara	26.182	28.487	35.101	34.851	33,1%
Grâu dur	16.529	10.677	29.675	23.017	39,3%
Orez	39.991	24.958	15.152	17.097	-57,2%

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică;

Anexa 4.4. Ecuația de regresie de tipul ARDL

Ecuația de regresie de tipul ARDL (8,7,8,7,7) este de forma:

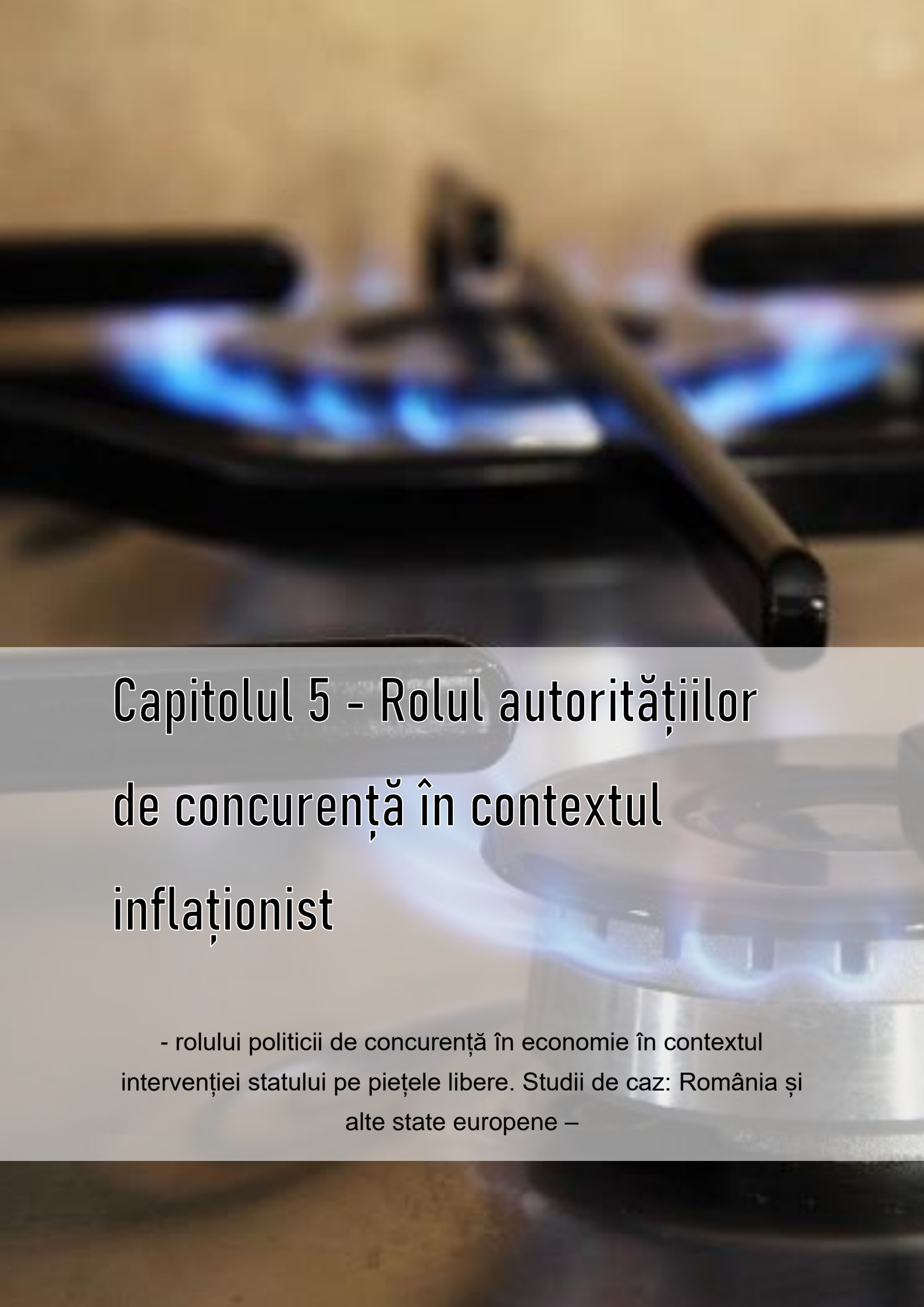
$$\begin{aligned}
 \text{PRODUCER_PRICE_INDEX} = & 1,14*\text{PRODUCER_PRICE_INDEX}(-1) - \\
 & 0,13*\text{PRODUCER_PRICE_INDEX}(-2) + 0,02*\text{PRODUCER_PRICE_INDEX}(-3) - \\
 & 0,15*\text{PRODUCER_PRICE_INDEX}(-4) + 0,06*\text{PRODUCER_PRICE_INDEX}(-5) - \\
 & 0,24*\text{PRODUCER_PRICE_INDEX}(-6) + 0,53*\text{PRODUCER_PRICE_INDEX}(-7) - \\
 & 0,53*\text{PRODUCER_PRICE_INDEX}(-8) + 0,20*\text{AGRICULTURE_POZ} - 0,43*\text{AGRICULTURE_POZ}(-1) \\
 & + 1,10*\text{AGRICULTURE_POZ}(-2) - 0,85*\text{AGRICULTURE_POZ}(-3) - 1,06*\text{AGRICULTURE_POZ}(-4) + \\
 & 2,38*\text{AGRICULTURE_POZ}(-5) - 1,80*\text{AGRICULTURE_POZ}(-6) + 0,56*\text{AGRICULTURE_POZ}(-7) + \\
 & 0,40*\text{AGRICULTURE_NEG} - 0,82*\text{AGRICULTURE_NEG}(-1) + 0,56*\text{AGRICULTURE_NEG}(-2) - \\
 & 0,05*\text{AGRICULTURE_NEG}(-3) - 0,60*\text{AGRICULTURE_NEG}(-4) + 1,00*\text{AGRICULTURE_NEG}(-5) - \\
 & 0,55*\text{AGRICULTURE_NEG}(-6) - 0,19*\text{AGRICULTURE_NEG}(-7) + 0,35*\text{AGRICULTURE_NEG}(-8) + \\
 & 0,04*\text{IMPORT_POZ} + 0,04*\text{IMPORT_POZ}(-1) + 0,12*\text{IMPORT_POZ}(-2) + 0,004*\text{IMPORT_POZ}(-3) + \\
 & 0,09*\text{IMPORT_POZ}(-4) + 0,03*\text{IMPORT_POZ}(-5) - 0,14*\text{IMPORT_POZ}(-6) + 0,18*\text{IMPORT_POZ}(-7) \\
 & + 0,25*\text{IMPORT_NEG} - 0,19*\text{IMPORT_NEG}(-1) + 0,04*\text{IMPORT_NEG}(-2) - 0,20*\text{IMPORT_NEG}(-3) \\
 & + 0,11*\text{IMPORT_NEG}(-4) + 0,16*\text{IMPORT_NEG}(-5) - 0,31*\text{IMPORT_NEG}(-6) + \\
 & 0,11*\text{IMPORT_NEG}(-7) - 0,46
 \end{aligned}$$

unde:

- PRODUCER_PRICE_INDEX reprezintă modificarea procentuală a indicelui prețului la producător al cărnii de pasăre;
- AGRICULTURE_POZ reprezintă variațiile pozitive ale prețului mărfurilor agricole;
- AGRICULTURE_NEG reprezintă variațiile negative ale prețului mărfurilor agricole;
- IMPORT_POZ reprezintă variațiile pozitive ale prețului prețurilor de import;
- IMPORT_NEG reprezintă variațiile negative ale prețului prețurilor de import;

Între paranteze rotunde este precizată întârzierea pentru fiecare variabilă explicativă.

Dat fiind faptul că toate seriile sunt exprimate în procente, iar variabilele introduse în model sunt modificări procentuale, coeficienții pot fi interpretați în modul următor: „la o modificare de 1% a prețurilor bunurilor agricole/prețurilor la import în perioada ~numărul lagului~, prețul la producător se modifică cu ~valoarea coeficientului~ procente”.

Capitolul 5 - Rolul autorităților de concurență în contextul inflaționist

- rolului politicii de concurență în economie în contextul
intervenției statului pe piețele libere. Studii de caz: România și
alte state europene –

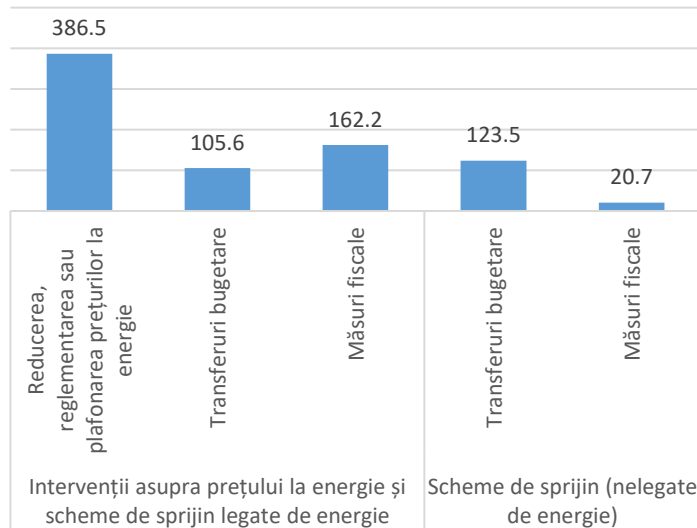
Sumar

În climatul economic complicat al ultimei perioade, intervenția statelor în economie s-a intensificat, pe fondul dezechilibrelor generate de pandemia Covid-19 și, mai târziu, de atacul Rusiei asupra Ucrainei, care s-au reflectat prin instalarea fenomenului inflaționist. Deși toate măsurile au avut obiectivul de a diminua impactul inflației care a ajuns la valori de două cifre într-un ritm accelerat, unele măsuri au determinat o înrăutățire la nivelul piețelor, care s-a răsfrânt asupra consumatorilor finali, iar altele au reușit să își îndeplinească obiectivul cu efecte negative reduse. În acest capitol vor fi prezentate sub formă de exemplu unele dintre măsurile aplicate în statele membre ale Uniunii Europene, cu scopul de a învăța din greșeli și de a identifica exemple de urmat pe viitor, în situații asemănătoare, evidențiindu-se totodată rolul autorității de concurență în acest context.

Intervenții în economie - context

Economia globală parcurge o perioadă caracterizată de incertitudine, care a debutat la începutul anului 2020 din cauza pandemiei Covid-19 și a fost continuată de efectele războiului ruso-ucrainean. Aceste evenimente au determinat perturbări care s-au transpus într-o creștere accelerată a inflației. Ca răspuns la dezechilibrele economice și pentru a tempera tensiunile instalate în special în sectoare cheie, precum sectorul energetic sau al carburanților, în ultimii ani s-au implementat pachete de măsuri la nivelul statelor, intervenția pe diferite piețe, măsurile fiscale și ajutoarele luând amploare.

Figura 5.1 Costurile fiscale brute ale măsurilor de sprijin în 2022-2023 în 41 de state⁵³, (mld dolari)

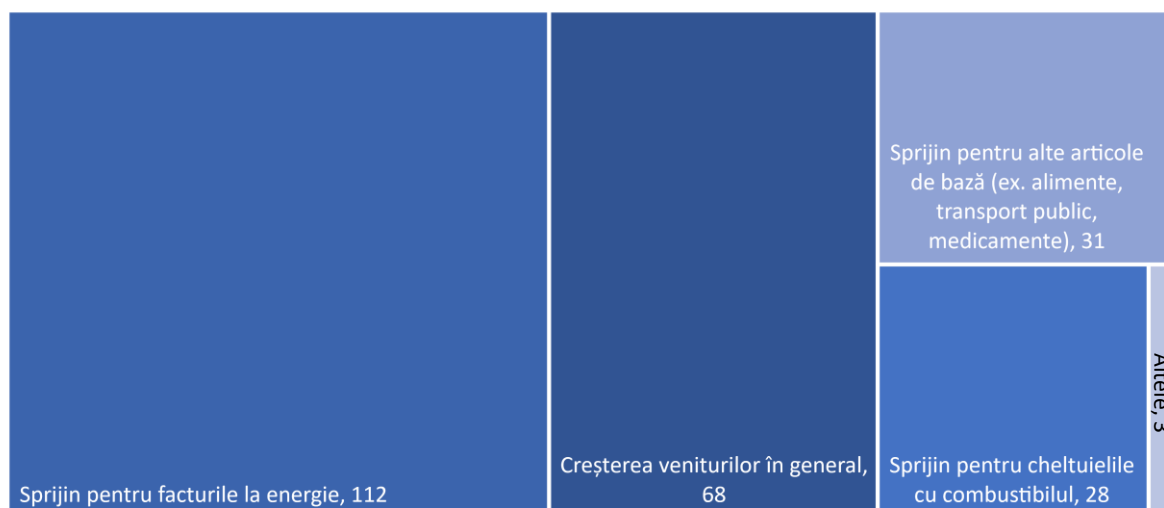

Se constată că impactul cel mai puternic din punct de vedere bugetar îl au măsurile legate de sectorul energetic. Aceste măsuri au fost considerate imperioase, creșterea prețurilor la energie, dar și la combustibili, fiind un cost care afectează întreaga populație, inclusiv operatorii economici, creșterile de preț transferându-se rapid în prețul celorlalte bunuri și servicii, creșterea prețului la energie fiind, astfel, generatoare de inflație.

Sursa: OECD Energy Support Measures Tracker

Conform bazei de date a Eurofound, în perioada cuprinsă între 31 martie 2020 și 6 iulie 2023 au fost aplicate la nivelul statelor membre ale Uniunii Europene 242 de măsuri cu scopul de a reduce impactul fenomenului inflaționist. Dintre acestea, două treimi încă sunt în vigoare.

⁵³ 41 de țări, dintre care 35 sunt membre OCDE (toate țările membre, cu excepția Islandei, Ungariei și Elveției) și alte 6 țări (Brazilia, Bulgaria, Croația, India, România și Africa de Sud)

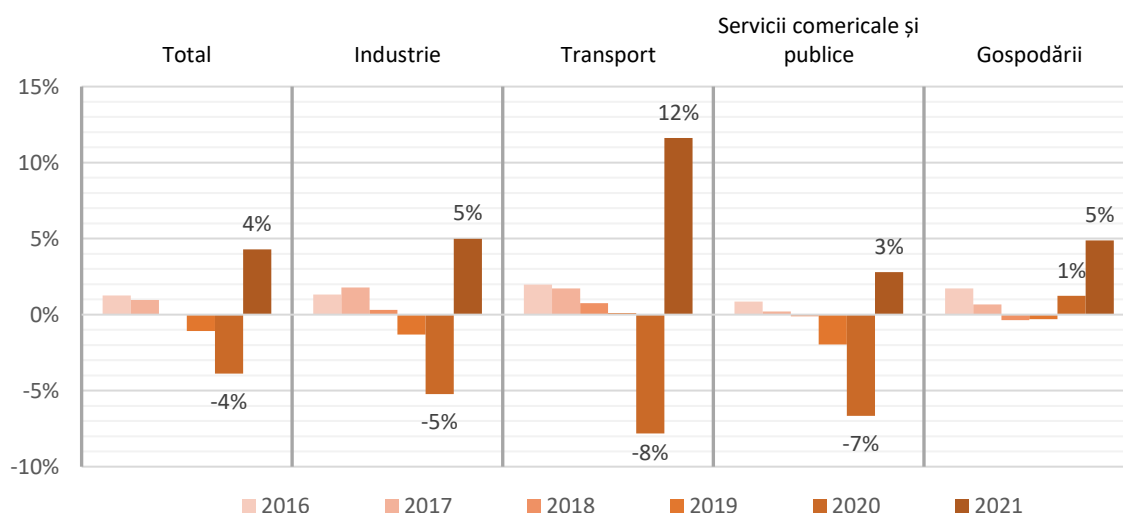
Figura 5.2: Măsuri aplicate de către statele membre UE-27 în contextul inflației accelerate

Sursa: Eurofound EU PolicyWatch

Este important ca măsurile intervenționiste în piețe să fie stabilite cu rigurozitate, iar implementarea lor să aibă loc doar în situațiile în care este necesar, pentru ca riscurile și efectele negative pe care le pot provoca să fie minime. Pentru că mai multe țări au recurs la impunerea de măsuri, unele atingându-și obiectivul, iar altele nu, o parte dintre acestea vor fi prezentate în cele ce urmează, sub forma unor studii de caz, evidențiindu-se (posibilele) cauze ale efectelor generate de către acestea.

Energie electrică și gaze naturale

În timpul pandemiei Covid-19, sectorul energetic a fost afectat în mod special, provocându-se fluctuații semnificative ale cererii de energie prin schimbarea comportamentului consumatorilor, atât a celor casnici, cât și a celor industriali.

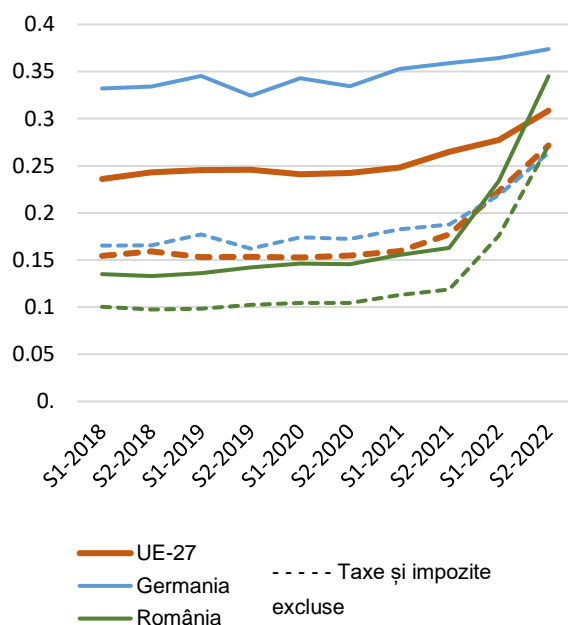
Figura 5.3. Modificarea procentuală a consumului de energie electrică anual în funcție de tipul de consumator în UE-27

Sursa: prelucrare proprie, date Eurostat

Astfel, au fost înregistrate cele mai mari scăderi la nivelul consumului de energie electrică în perioada aprilie-iunie 2020⁵⁴, când la nivelul celor mai multor state au fost impuse restricții de mobilitate și măsuri de izolare socială, astfel că activitatea unor companii a fost suspendată, iar altele au funcționat datorită impunerii adoptării muncii la domiciliu. Așadar, nivelurile scăzute de consum de electricitate au fost doar parțial compensate de cererea mai mare din partea utilizatorilor casnici – evoluție care se confirmă și la nivelul UE-27.

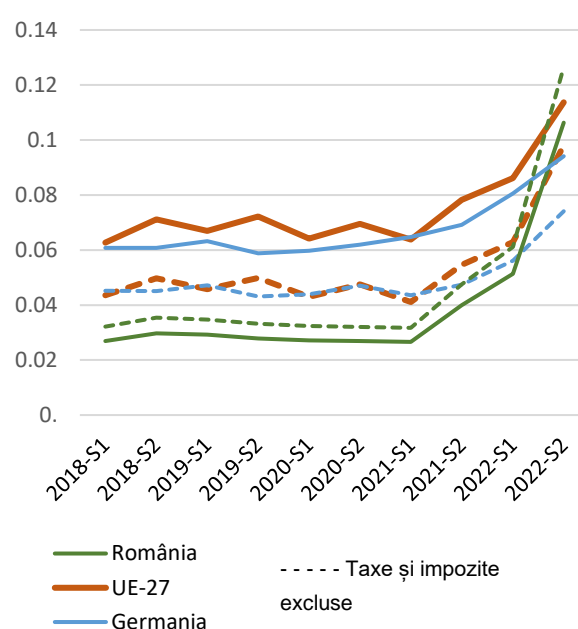
Conflictul din Ucraina a amplificat și mai mult volatilitatea piețelor de energie, volatilitate determinată de redresarea economiilor lumii după pandemia Covid-19, astfel, războiul a dus către noi creșteri de prețuri și perturbări semnificative ale comerțului și producției mărfurilor de energie.

Figura 5.4: Preț electricitate pentru consumatorii casnici cu un consum între 1 000 și 2 499 kWh (euro/kWh)

Sursa: Eurostat (NRG_PC_204)

Figura 5.5: Preț gaze naturale pentru consumatorii casnici cu un consum între 20 și 199 GJ (euro/kWh)

Sursa: Eurostat (NRG_PC_202)

Energia este indispensabilă economiilor, atât activitatea companiilor, cât și bunăstarea populației fiind condiționată de accesul la energie. Din această perspectivă, dar și din prisma faptului că majorarea prețului la energie electrică și gaze naturale antrenează efecte inflaționiste, costurile operatorilor economici crescând odată cu prețurile la energie, instabilitatea sectorului energetic a determinat guvernele să intervină prin diferite pachete de măsuri.

⁵⁴ E. Buechler, S. Powell, T. Sun, N. Astier, C. Zanocco, J. Bolorinos, J. Flora, H. Boudet, R. Rajagopal, 2022. Global changes in electricity consumption during COVID-19, *iScience* 25(1), <https://doi.org/10.1016/j.isci.2021.103568>.

Măsurile de compensare și de plafonare a prețurilor în România

După un proces îndelungat și complex, începând cu data de 1 iulie 2020, s-a finalizat procesul de liberalizare a activității de furnizare a gazelor naturale pentru consumatorii casnici. Totodată, începând cu 1 ianuarie 2021, s-a finalizat și procesul de liberalizare a activității de furnizare a energiei electrice pentru clienții casnici, prețurile aplicate acestor categorii de clienți finali nemaifiind stabilite de către Autoritatea Națională de Reglementare în Domeniul Energie (ANRE). Însă, în perioada imediat următoare, având în vedere creșterea prețurilor energiei electrice și gazelor naturale la nivel internațional, creșteri datorate inclusiv declanșării războiului din Ucraina, precum și impactul resimțit de întreaga populație ca urmare a acestor creșteri, s-a considerat necesară reglementarea unor mecanisme de compensare și/sau de plafonare aplicate la nivelul prețurilor finale la energia electrică și gazele naturale furnizate anumitor categorii de clienți. Astfel, Guvernul României a aplicat, începând din 1 noiembrie 2021, în mod succesiv, mai multe măsuri de plafonare a prețului final facturat și scheme de compensare acordate clienților casnici și unor clienți noncasnici.

Beneficiarii plafonării prețului final facturat la energie electrică și gaze naturale au fost, inițial, clienții casnici și anumite categorii restrânse de clienți noncasnici: spitale publice și private, unități de învățământ, creșe, organizații neguvernamentale, unități de cult, furnizori publici și privați de servicii sociale (conform tabel 5.1 și 5.2). Ulterior, măsurile de plafonare au fost modificate în mai multe rânduri, mecanismul aplicabil în prezent fiind stabilit prin Legea 357 din 13 decembrie 2022 (tabel 5.3). Diferența dintre valoarea prețului mediu ponderat pentru contractele de achiziții și prețul plafonat a fost și este în continuare decontată de la bugetul de stat.

În ceea ce privește schema de compensare, pentru a beneficia de aceasta, consumul de energie electrică și de gaze naturale al clienților casnici trebuia să se încadreze în anumite limite stabilite prin cadrul normativ adoptat, care au fost modificate cât timp schema a fost în vigoare. La limitele prevăzute se accepta o abatere de până la 10% din limită. Sumele compensate erau menționate în facturile clienților finali și erau suportate de la bugetul de stat. Începând din 31 martie 2022 s-a renunțat la schema de compensare, intrând în vigoare OUG 27 din 18 martie 2022, în cadrul căreia s-au impus măsuri de plafonare a prețurilor finale pentru clienți casnici și noncasnici, în funcție de consumul acestora de energie electrică și gaze naturale.

Pe parcursul timpului, măsurile de plafonare reglementate de OUG 27 din 18 martie 2022 au suferit mai multe modificări, cele evidențiate în tabelele de mai jos fiind doar o parte dintre acestea. În plus, au fost operate modificări nu doar în ceea ce privește nivelurile plafoanelor de preț, ci și în ceea ce privește modalitățile și documentele justificative pe care furnizorii de energie electrică și gaze naturale trebuiau să le transmită către ANRE în vederea acoperirii diferențelor de preț compensate de la bugetul statului.

Aceste schimbări au generat dificultăți la nivelul furnizorilor de energie electrică și gaze naturale, luând în considerare faptul că nu au existat și perioade de tranziție. De pildă, pentru modificarea softurilor pentru a fi în concordanță cu OUG 119/2022, era necesară o perioadă de 30 de zile⁵⁵, în condițiile în care OUG a fost publicată în Monitorul Oficial la data de 1 septembrie 2022, intrând în aceeași zi în

⁵⁵ <https://www.agerpres.ro/economic-intern/2022/10/04/furnizorii-de-gaze-si-electricitate-vor-emite-cu-intarziere-facturile-privind-consumul-pe-luna-septembrie--990001>

vigoare. O astfel de situație a generat întârzieri și erori în emiterea facturilor, determinând pe de o parte un efort suplimentar pentru consumatori, aceștia fiind nevoiți să plătească ulterior consumul aferent unei perioade mai lungi și, totodată, producând probleme de lichiditate în rândul furnizorilor.

Tabel 5.1. Măsurile aplicate prin OUG 118/2021 la energia electrică

Energie electrică - OUG 118/4 oct. 2021				
		1 noiembrie 2021	1 februarie 2022	
Plafonarea prețului final facturat (TVA inclus)				
Beneficiari	Clienți casnici	prețul final facturat max. 1 leu/kWh, din care prețul energiei electrice max. 0,525 lei/kWh	Clienți casnici	max. 0.8 lei/kWh, din care prețul energiei electrice max. 0,336 lei/kWh
	Anumite categorii de clienți noncasnici ⁵⁶		Clienți noncasnici	max. 1 leu/kWh
Schemă de compensare				
Beneficiari	Clienți casnici*	max. 0.291 lei/kWh	Clienți casnici	max. 0.291 lei/kWh
	IMM-uri, microîntreprinderi și alți agenți economici de mici dimensiuni ⁵⁷	exceptarea de la plata contravalorii tarifelor reglementate ⁵⁸		

*notă: prin aplicarea compensațiilor, prețul final achitat de clientul casnic nu poate scădea sub prețul de referință de 0.68 lei/kWh, inclusiv tarife, contravaloarea certificatelor verzi, acciză, TVA

Tabel 5.2. Măsurile aplicate prin OUG 118/2021 la gaze naturale

Gaze naturale - OUG 118/4 oct. 2021				
		1 noiembrie 2021	1 februarie 2022	
Plafonarea prețului final facturat (TVA inclus)				
Beneficiari	Clienți casnici	prețul final facturat plafonat la 0,37 lei/kWh, din care componenta de preț a gazelor max. 0,25 lei/kWh	Clienți casnici	prețul final facturat plafonat la 0,31 lei/kWh, din care componenta de preț a gazelor max. 0,20 lei/kWh
	Anumite categorii de clienți noncasnici ⁵⁹		Clienți noncasnici	prețul final facturat plafonat la 0,37 lei/kWh, din care componenta de preț a gazelor max. 0,25 lei/kWh
Schemă de compensare				
Beneficiari	Clienți casnici*	max. 33% din valoarea componentei prețului gazelor naturale din contractul de	Clienți casnici	max. 40% din valoarea componentei prețului gazelor

⁵⁶ Spitale publice și private, unități de învățământ, creșe, organizații neguvernamentale, unități de cult, furnizori publici și privați de servicii sociale;

⁵⁷ IMM-uri, cabinete medicale individuale și alte profesii liberale, microîntreprinderi, PFA-uri, întreprinderi individuale, întreprinderi familiale;

⁵⁸ ex: certificate verzi, tarif de distribuție, tarif de servicii de sistem, tarif de transport;

⁵⁹ Spitale publice și private, unități de învățământ, creșe, organizații neguvernamentale, unități de cult, furnizori publici și privați de servicii sociale;

		funizare al clientului beneficiar		naturale din contractul de funizare al clientului beneficiar
	IMM-uri, microîntreprinderi și alti agenți economici de mici dimensiuni ⁶⁰	exceptarea de la plata contravalorii costului de transport, tarifului de distribuție și accizei.		

*notă: prin aplicarea compensațiilor, prețul final achitat de clientul casnic nu poate scădea sub prețul de referință de 125 lei/MWh, fără TVA, taxe și tarife

Tabel 5.3. Plafonarea prețurilor la energie electrică și gaze naturale la 1 aprilie 2022 și prezent

Plafonarea prețului final facturat (TVA inclus)					
	OUG 27/18 mar. 2022			Legea 357 / 13 dec. 2022	
	1 aprilie 2022		...	1 ianuarie 2023	
Energie electrică	Clienți casnici cu un consum mediu lunar în 2021 de până la 100 kWh	max. 0.68 lei/kWh	Modificări	Clienții casnici al căror consum lunar este cuprins între 0 și 100 kWh inclusiv și alte categorii specifice de clienți casnici	max. 0.68 lei/kWh
	Clienți casnici cu un consum mediu lunar în 2021 între 100 și 300 kWh	max. 0.80 lei/kWh		Clienții casnici al căror consum lunar este cuprins între 100, 01 și 255 kWh	max. 0.80 lei/kWh
				Clienții casnici al căror consum lunar este cuprins între 255 și 300 kWh	max. 0.80 lei/kWh pentru consumul de până la 255 kWh, iar diferența de consum la max. 1.3 lei/kWh
				Clienții casnici al căror consum lunar este de peste 300 kWh	max. 1.3 lei/kWh
	Clienți noncasnici	max. 1 leu/kWh		IMM-uri și instituții publice	max. 1 leu/kWh pentru 85% din consumul mediu lunar realizat la locul de consum, diferența urmând a fi facturată la prețul de max. 1,3 lei/kWh
				Anumite categorii de clienți noncasnici ⁶¹	max. 1 leu/kWh pentru consumul integral
				Restul clienților noncasnici	max. 1,3 lei/kWh
Gaze naturale	Clienți casnici	max. 0,31 lei/kWh	Modificări	Clienți casnici	max. 0,31 lei/kWh
	Clienți noncasnici *	max. 0,37 lei/kWh		Clienți noncasnici *	max. 0,37 lei/kWh

⁶⁰ IMM-uri, cabinete medicale individuale și alte profesii liberale, microîntreprinderi, PFA-uri, întreprinderi individuale, întreprinderi familiale;

⁶¹ Spitale publice și private, unități de învățământ, creșe, furnizori publici și privați de servicii sociale

*Notă: la 1 aprilie 2022 plafonarea la gaze naturale se aplica în cazul clienților noncasnici al căror consum anual de gaze naturale realizat în anul 2021 la locul de consum este de cel mult 50.000 MWh, precum și în cazul producătorilor de energie termică destinată consumului altor clienți; în prezent plafonarea s-a extins, fiind aplicată și clienților noncasnici din cadrul parcurilor industriale și din cadrul sistemelor de distribuție închise.

În conformitate cu Legea nr. 357 din 13 decembrie 2022, preconizându-se menținerea unei situații tensionate dată fiind criza energetică și geopolitică, plafonarea prețurilor la energie electrică și gaze naturale va fi aplicată până la 31 martie 2025.

Măsura de plafonare a prețurilor în Germania

Războiul de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei a creat o situație fără precedent pe piețele energetice din Europa. **Creșterile semnificative ale prețurilor la gaze naturale, căldură și electricitate** au reprezentat o povară care s-a resimțit și asupra populației și companiilor din Germania.

Ca răspuns la criza prețurilor la energie, intervenția Guvernului german a constat în implementarea a 28 de măsuri în trei pachete de ajutor, pentru perioada 2022-2024, cu o valoare totală de aproximativ 240 de miliarde de euro. Aceste trei pachete de ajutor au fost adoptate în pe parcursul anului 2022. Majoritatea acestor măsuri nu au avut un impact direct asupra prețurilor bunurilor și serviciilor, însă au avut rolul de a furniza resurse financiare pentru a reduce povara inflației asupra consumatorilor.

În ceea ce privește sectorul energetic, intervențiile Guvernului german au constat într-o serie de măsuri, precum reducerea taxei pentru energie electrică⁶², reducerea temporară a TVA pentru gaz și termoficare⁶³ și ajutoare pentru suportarea costurilor energetice de către populație prin acordarea unei sume forfetare în valoare de câte 300 de euro brut pentru forța de muncă ocupată care lucrează în Germania. De asemenea, una dintre măsurile aplicate pe piața energiei este plafonarea prețurilor la energie electrică, gaze naturale și căldură pe gaze.

În ce condiții a fost adoptată măsura de plafonare?

Având în vedere situația de pe piețele energetice din vara anului 2022, caracterizată de un trend crescător al prețurilor, a fost înființată o comisie de experți care trebuia să dezvolte un instrument care să ofere în mod special ajutor gospodăriilor și companiilor în cazul creșterii prețurilor la gaz și căldură. În urma unui raport realizat, experții s-au exprimat în favoarea introducerii unui plafon pentru prețul energiei, gaz și căldură, pe lângă ajutoarele deja acordate pe parcursul anului 2022.

În acest context, a fost adoptată Legea privind ajutorul de urgență (EWSG) și numeroase alte măsuri, printre care și Legea privind plafonarea prețului la căldură pe gaz natural (EWPBG) și Legea plafonării prețului energiei electrice (StromPBG). Măsurile de plafonare a prețurilor energiei electrice, gaz și căldură pe gaz s-au aplicat începând cu luna martie 2023 și vor fi în vigoare până în decembrie 2023. În luna martie, s-au luat în considerare retroactiv și sumele scutirilor pentru lunile ianuarie și februarie.

⁶² Taxa pe energie electrică a fost redusă de la 2,05 cenți la 0,25 cenți per kilowatt-oră atât pentru clienții casnici, cât și pentru clienți non-casnici.

⁶³ Din octombrie 2022 până în martie 2024, TVA pentru gaz și termoficare va fi redusă de la 19% la 7%.

Diferența dintre prețul convenit contractual pe kilowatt oră și plafonul impus este compensat furnizorilor de energie de la bugetul de stat.

Plafonările, în funcție de categoria beneficiarilor

Tabel 5.4. Plafonarea prețurilor în Germania – energie electrică, gaze naturale și căldură pe gaze⁶⁴

	Consumatori casnici	Consumatori noncasnici	
Energie electrică	Se aplică un plafon de preț de 40 cenți/kWh la consumul viitor pentru o cantitate egală cu 80% din consumul lor anterior	Companiilor care utilizează sub 30.000 kWh/an li se aplică un plafon de preț de 40 cenți/kWh brut la consumul viitor pentru o cantitate egală cu 80% din consumul lor anterior	Companiilor care utilizează peste 30.000 kWh/an li se aplică un plafon de preț de 13 cenți/kWh la consumul viitor pentru o cantitate egală cu 70% din consumul lor anterior
Gaze naturale	Se aplică un plafon de preț de 12 cenți/kWh (brut) la consumul viitor pentru o cantitate egală cu 80% din consumul lor anterior	Companiilor care consumă mai puțin de 1,5 mil. kWh gaz/an li se aplică un plafon de preț de 12 cenți/kWh (brut) la consumul viitor pentru o cantitate egală cu 80% din consumul lor anterior	Companiilor cu un consum de peste 1,5 mil. kWh gaz/an li se aplică un plafon de preț de 7 cenți/kWh (net) la consumul viitor pentru o cantitate egală cu 70% din consumul lor anterior
Căldură pe gaz	Se aplică un plafon de preț de 9.5 cenți/kWh (brut) la consumul viitor pentru o cantitate egală cu 80% din consumul lor anterior	Companiilor care consumă mai puțin de 1,5 mil. kWh gaz/an li se aplică un plafon de preț de 9.5 cenți/kWh (brut) la consumul viitor pentru o cantitate egală cu 80% din consumul lor anterior	Companiilor cu un consum de peste 1,5 mil. kWh gaz/an li se aplică un plafon de preț de 7.5 cenți/kWh (net) la consumul viitor pentru o cantitate egală cu 70% din consumul lor anterior

Notă: Pentru consumul care depășește aceste cote se aplică prețul convenit contractual.

Stimulente pentru economisire

Măsura plafonării prețurilor la energie electrică, gaz și încălzire pe gaz prevede și un mecanism de stimulare pentru economisire. Astfel, pentru consumul realizat peste cota stabilită pentru fiecare beneficiar în parte, 80%, respectiv 70%, se va aplica prețul integral din contractul de furnizare. Însă, în cazul în care clienții consumă o cantitate mai mică decât nivelul cotelor stabilite pentru fiecare beneficiar în parte (80% și 70%), se va restitui beneficiarului suma aferentă reducerii de consum, calculată la prețul integral din contractul de furnizare de energie electrică, gaz sau încălzire pe gaz, după caz.

Măsura de plafonare a prețurilor la energie, aplicată atât clienților casnici, cât și celor noncasnici, reprezintă mai mult decât o formă de a reduce presiunea resimțită de către consumatorii finali, având efecte pe mai multe paliere. Pe de o parte, aplicând un plafon de preț garantat, **sunt reduse costurile la energie**. Pe de altă parte, prin metoda în care s-a decis să se aplice măsura plafonării, **clienții sunt stimulați să reducă semnificativ consumul de energie**, beneficiind de sumele restituite care pot ajunge la valori considerabile în situația în care consumul este redus sub nivelul cotelor stabilite. Mai

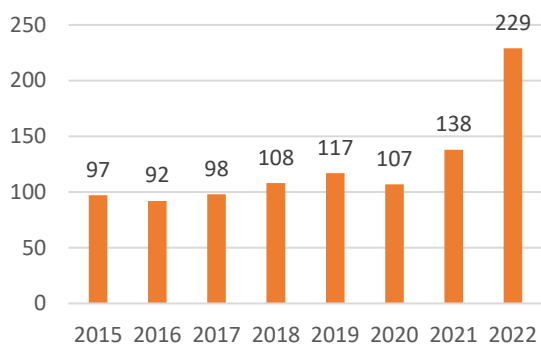
⁶⁴ <https://www.bmwk.de/Redaktion/DE/Artikel/Energie/strom-gaspreis-bremse.html>

mult, prin modificarea comportamentului consumatorilor, cererea agregată de energie se diminuează, determinând o reducere a presiunii în acest sector în contextul crizei energetice.

Lemnul pentru foc

Din 2007 până în 2020, cantitatea importată de lemn de foc și produse derivate din acesta, la nivel mondial, s-a dublat, ajungând de la 44 milioane de tone la 80 de milioane de tone⁶⁵. În ultimii ani, cererea pentru lemn de foc a crescut rapid și în spațiul european, în contextul promovării energiei regenerabile, utilizarea sistemelor de încălzire cu lemne reprezentând o soluție pentru îndeplinirea obiectivelor de reducere a emisiilor de carbon. În acest sens, la nivelul statelor membre UE-27, în 2021 s-au utilizat aproximativ 23,1 milioane de tone de peleți din lemn⁶⁶. Din cauza prețurilor mari la energie pe fondul crizei de aprovizionare cu gaze și electricitate, cererea de lemn de foc și-a menținut trendul crescător.

Figura 5.6: Prețul plătit pentru lemnul de foc importat și produse derivate, UE-27 (\$/tonă)

Instalarea fenomenului inflaționist și presiunile la nivelul ofertei au generat o creștere bruscă a prețului, punând în dificultate categoriile vulnerabile ale populației. Această situație a impus adoptarea unor măsuri fiscale anticiclice precum reduceri de TVA (ex. Croația), dar și intervenții pe piața lemnului de foc, precum măsuri de plafonare a prețurilor sau măsuri protecționiste de interzicere a exportului, așa cum s-a întâmplat în Bosnia și Herțegovina.

Sursa: ITC - Trade statistics for international business development

Cazul României – Plafonarea prețului

În România, aproximativ 3 milioane de gospodării utilizează lemnul și derivatele din lemn pentru încălzire în timpul iernii. Pentru că în această situație se regăsesc cu precădere persoane care locuiesc în mediul rural și care au venituri mai mici decât media la nivel național, în 2022, în contextul crizei energetice, Guvernul României a decis să adopte măsuri cu scopul de a sprijini aceste categorii de cetățeni. Astfel, a intrat în vigoare Ordonanța de Urgență (OUG) 134 din 5 octombrie 2022 prin care au fost impuse, până la 31 martie 2023, prețurile maxime de vânzare către consumatorul final ale lemnului de foc și derivatelor acestuia, după cum urmează:

- plafonarea prețului la 400 lei/mc cu TVA inclusă pentru lemn de foc, resturi de lemn, tocătură provenită din lemn și rumeguș⁶⁷;
- plafonarea prețului la 1.500 lei/tonă cu TVA inclusă pentru brichete din lemn, respectiv 2.000 lei/tonă cu TVA inclusă pentru peleții din lemn.

⁶⁵ ITC - Trade statistics for international business development

⁶⁶ <https://unece.org/climate-change/press/wood-energy-rise-europe>

⁶⁷ În perioada premergătoare adoptării OUG a circulat Proiectul de OUG conform căruia prețul maxim s-ar fi stabilit la 500 lei/mc.

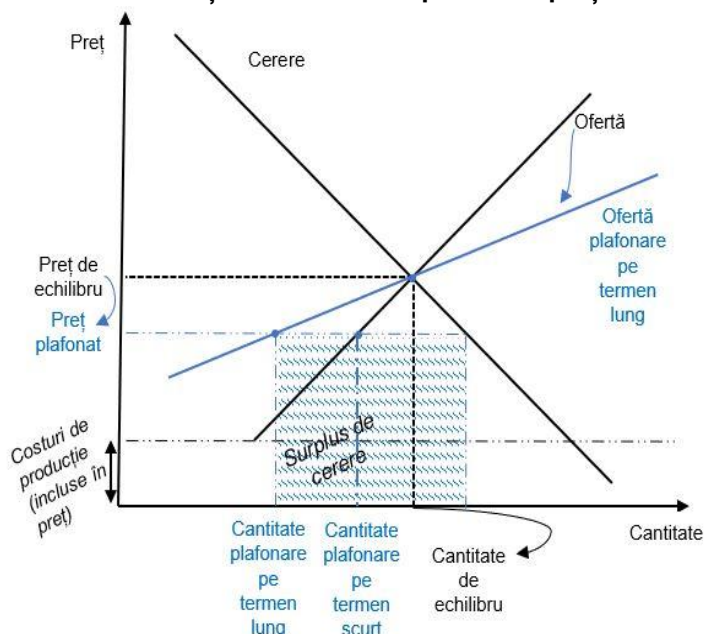
Despre riscurile plafonării prețurilor

Două aspecte sunt esențiale în cazul plafonării prețului unui anumit bun sau serviciu: nivelul prețului maxim impus (1) și perioada pentru care se impune plafonarea (2).

În cazul în care limita maximă a prețului este stabilită la un nivel mai ridicat decât prețul de echilibru, **operatorii economici ar putea să își alinieze prețurile la nivelul de preț maxim impus**, măsura generând astfel efectul contrar celui propus, consumatorii fiind nevoiți să suporte majorările prețurilor. Pe de altă parte, dacă prețul este stabilit la un nivel într-atât de scăzut încât să nu permită operatorilor economici nici măcar să își recupereze costurile, **piața devine mai concentrată**, companiile mari și puternic capitalizate fiind singurele care ar putea face față contextului generat de măsura de plafonare și **este de așteptat ca economia subterană să se extindă**. Populația, în perioada în care prețul este plafonat, se confruntă cu **penurie**, iar ulterior, cu **o creștere masivă a prețurilor** ca urmare a scăderii competiției pe piață și a obiectivului companiilor de a își recupera pierderile acumulate.

Figura 5.7: Cererea și oferta în cazul plafonării prețului

Prețul plafonat, stabilit la o valoare mai mică decât prețul de echilibru, determină creșterea cererii, în timp ce oferta este redusă. Acest dezechilibru generează un surplus de cerere pentru care nu există ofertă la nivelul de preț impus (zona hașurată din grafic). Se observă cum, **în cazul în care plafonarea prețului este menținută pe termen lung, acest surplus de cerere, care este resimțit în piață ca penurie, se extinde**⁶⁸, cantitatea oferită diminuându-se ca urmare a pierderii interesului agenților economici pentru respectiva piață.

Sursa: Prelucrare proprie

Este important ca plafonarea să aibă loc pentru o perioadă scurtă timp, cu precădere atunci când nu sunt aplicate compensări, iar nivelul plafonului să fie stabilit în urma unor analize amănunțite ale pieței, pentru a se afla sub prețul de echilibru, dar în același timp pentru a nu determina o scădere drastică a ofertei.

⁶⁸ Conform teoriei economice, măsurile de plafonare a prețului pe termen îndelungat modifică elasticitatea ofertei, oferta pe termen lung devenind mai elastică, ceea ce înseamnă, în alte cuvinte, faptul că o reducere mică a prețului generează o scădere puternică a cantității oferite.

Cum s-au stabilit pragurile maxime de preț în cazul OUG 134/2022?

Consiliul Concurenței a propus aplicarea altor măsuri de susținere a populației, diferite de plafonarea prețului, precum acordarea de tichete pentru persoanele vulnerabile cu scopul de a asigura necesarul de lemn și produse derivate pentru iarnă. În acest mod s-ar fi putut îndeplini obiectivul de a proteja populația puternic afectată, evitând intervenții destabilizatoare la nivelul pieței lemnului de foc. S-a optat însă, în ciuda propunerilor autorității de concurență, pentru plafonarea prețurilor atât pentru Romsilva, cât și pentru vânzătorii privați. Drept urmare, în cadrul OUG 134, pentru stabilirea plafoanelor de prețuri pentru perioada octombrie 2022 – martie 2023 au fost luate în considerare prețurile practicate de Regia Națională a Pădurilor – Romsilva în august 2022.

Aceste plafoane de preț pare că au fost stabilite de către Guvern ca fiind universale, fără a se ține seama de aspecte precum **specia lemnului** (speciile tari se vând la un preț mai ridicat decât speciile moi), **condițiile de livrare** (de exemplu, costurile pot să varieze în funcție de condițiile meteorologice) și **zona în care se realizează comercializarea lemnului și diferențele de preț dintre regiuni** (costurile de transport a lemnului diferă în funcție de distanța până la punctul de livrare, ceea ce ar implica, de pildă, un preț mai mare pentru cumpărătorii aflați în zonele de câmpie, la mare distanță de resursa de lemn comparativ cu cei aflați în zonele de munte).

De asemenea, plafonul fiind stabilit la nivelul prețului final de vânzare, acest preț maxim de 400 lei/mc respectiv 1.500 și 2.000 lei/tonă trebuia să acopere și costurile de manipulare a lemnului, secționare, despicare, paletizare, lemnul trecând prin mai multe etape de prelucrare până ajunge la consumatorul final. Astfel, se constată faptul că **prețurile maxime impuse prin OUG s-au aflat sub valoarea costurilor de producție**.

Efectele măsurii plafonării prețurilor pe piața lemnului

În condițiile în care **nu a fost luat în considerare un mecanism de compensare** pentru cazurile în care plafonul de preț era mai mic decât costurile de producție, iar prețurile maxime au fost stabilite folosindu-se un raționament superficial, în lipsa unei analize temeinice, **efectele au fost resimțite rapid, piața confruntându-se cu blocaje imediat după ce OUG a intrat în vigoare**.

Asociația Industriei Lemnului – Prolemn și Comunitatea Forestierilor – Fordaq au reacționat atrăgând atenția asupra riscului iminent de a se instala penurie în piață pentru aceste produse, fiind puternic afectați operatorii economici - companii care sunt parte a lanțului valoric de distribuție a lemnului și a produselor derivate din acesta - și, mai ales, cumpărătorii finali. În urma unui sondaj de opinie la care au participat peste 50 de companii din sector⁶⁹, a rezultat faptul că operatorii economici intenționau să recurgă la diferite metode prin care să evite vinderea lemnului de foc și a produselor derivate la un preț mai mic decât costurile, precum facturarea diferențiată a serviciilor aferente vânzării de lemn (transport, paletizare, despicare etc), sau stocarea produselor până la modificarea OUG, generându-se astfel penurie în piață.

Aceste metode au fost aplicate în piață, astfel că **măsura nu a avut efecte în beneficiul cumpărătorilor finali**. Mai mult, în perioada imediat următoare de la intrarea în vigoare a ordonanței de urgență, a fost semnalată intensificarea transporturilor ilegale de lemn, inclusiv în zone până atunci

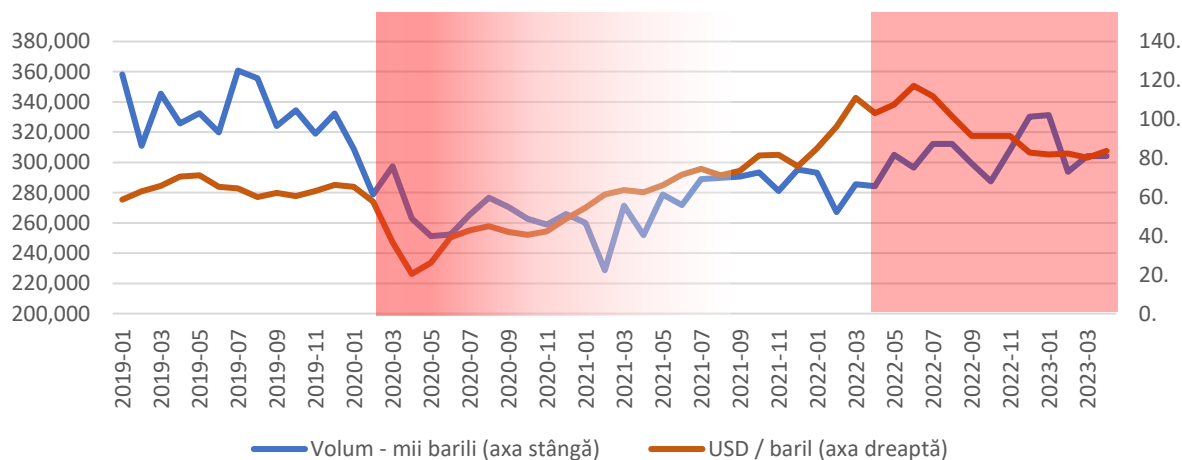
⁶⁹ <https://pro-lemn.ro/sondaj-prolemn-plafonarea-preturilor-la-lemn-de-foc/>

neconsiderate problematice din acest punct de vedere⁷⁰. Așadar, în contextul plafonării prețurilor și în lipsa unor măsuri compensatorii, **problematika exploatărilor forestiere ilegale s-a accentuat**.

Carburanți

În timpul pandemiei, cererea de combustibili a scăzut, mobilitatea populației fiind redusă la un nivel minim istoric odată cu instaurarea măsurilor de izolare socială. Ulterior, odată cu înlăturarea restricțiilor și reluarea activității tuturor sectoarelor de activitate, a avut loc o creștere bruscă a cererii de combustibil, determinând la începutul anului 2022 majorarea cotațiilor internaționale pentru produsele petroliere.

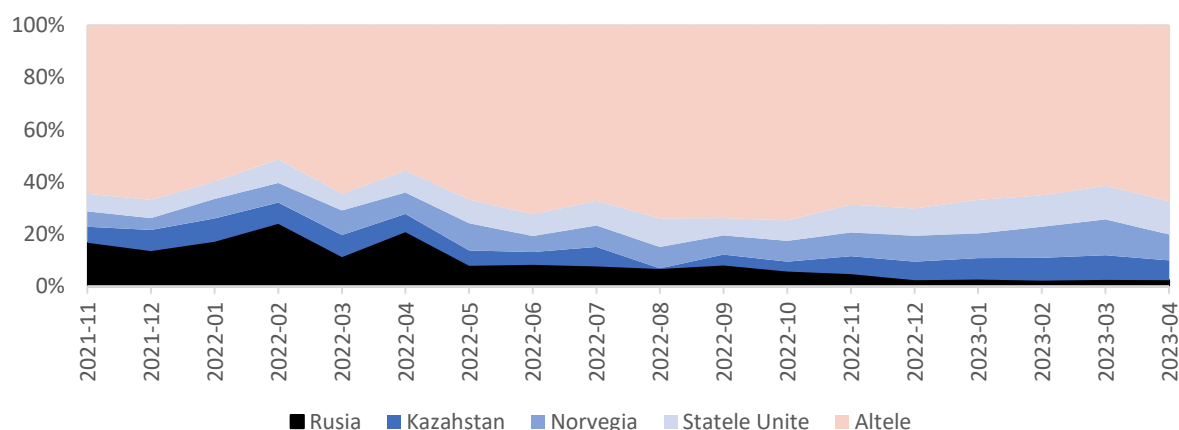
Figura 5.8. Evoluție preț și volum barili țitei importat de UE-27 în timpul pandemiei și al războiului ruso-ucrainean

Sursa: Eurostat (NRG_TI_COIFPM)⁷¹

Presiunea exercitată la nivelul ofertei s-a menținut și în următoarea perioadă, economiile europene confruntându-se cu efectele generate de invazia Rusiei în Ucraina.

Figura 5.9. Principalii parteneri comerciali ai UE-27 în importul de țitei

Sursa: Eurostat (NRG_TI_COIFPM)

⁷⁰ <https://www.zf.ro/eveniment/wwf-romania-plafonarea-pretului-la-lemnul-de-foc-a-condus-la-o-21272367>

⁷¹ Valoarea Volum – mii barili (axa stângă) pentru sept. 2021 a fost estimată prin metoda interpolării.

Uniunea Europeană a stabilit o serie de măsuri restrictive în relația comercială cu Rusia, inclusiv interzicerea încheierii de noi acorduri comerciale care ar implica achiziționarea, importul sau transferul de țiței și produse petroliere care provin sau sunt exportate din Rusia⁷². Această decizie a generat, la rândul ei, o situație dificilă, Rusia reprezentând pentru Uniunea Europeană cel mai important exportator de țiței până în 2022.

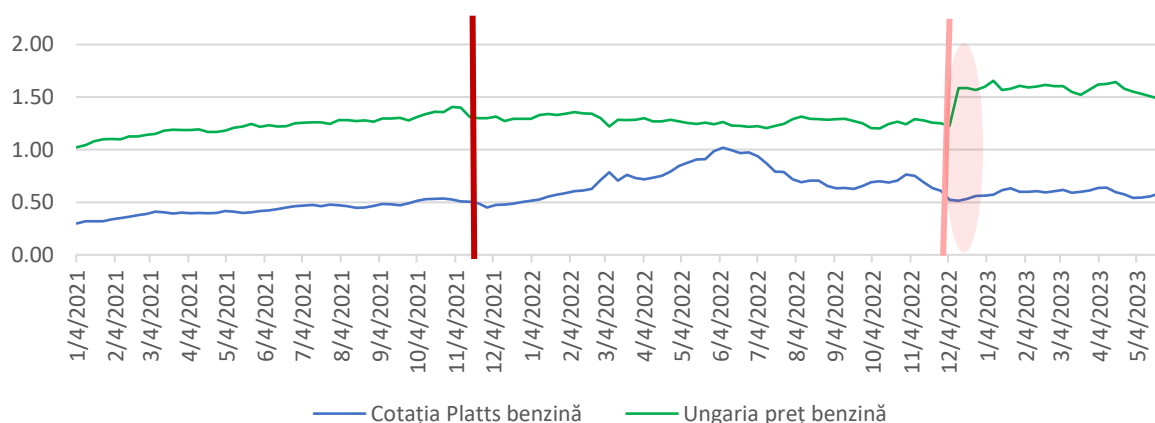
Ținând cont de creșterea accelerată a prețurilor pentru combustibili, în condițiile în care în spațiul european au apărut îngrijorări referitoare la aprovizionarea cu țiței și produse petroliere, autoritățile statelor membre ale Uniunii Europene au intervenit, sub diferite forme, cu scopul de a stabiliza sectorul petrolier și a reduce tensiunea la nivelul prețului pe care clienții finali ar fi fost nevoiți să o suporte.

Cazul Ungariei: Plafonarea prețului

Pe fondul unei rate a inflației în creștere și a unui trend crescător al prețului pentru combustibili, în noiembrie 2021, Guvernul Ungariei a adoptat Hotărârea 624/2021 prin care s-a stabilit un plafon maxim al prețului pentru benzină și motorină. Prețul maxim a fost stabilit la nivelul de 480 forinți maghiari, însemnând aproximativ 1.23 euro per litru, acesta fiind nivelul prețului la care combustibilul s-a vândut la data de 15 octombrie 2021. Măsura de plafonare a prețurilor a fost stabilită inițial pentru trei luni, însă a fost ulterior prelungită, această decizie fiind luată de către Guvernul Ungariei în mai multe rânduri, până la data de 6 decembrie 2022.

Prețul combustibililor în Ungaria, în perioada de dinainte de plafonare, urma evoluția cotațiilor internaționale ale produselor petroliere. În acest sens, se poate observa în graficul de mai jos evoluția prețului benzinei în Ungaria, prin comparație cu evoluția cotației Platts până la jumătatea lunii noiembrie 2021.

Figura 5.10. Evoluția prețului la pompă pentru benzină în Ungaria, în comparație cu valorile cotației Platts (evoluție săptămânală, euro/litru)

Sursa: prelucrare proprie, folosind date deținute de CC și serii de date ale Weekly Oil Bulletin și BCE⁷³

⁷² Decizia (PESC) 2022/884 a Consiliului și Regulamentul (UE) 2022/879 al Consiliului din 3 iunie 2022

⁷³ Pentru perioadele în care nu au fost date disponibile, reprezentând sărbători legale, au fost utilizate valorile din perioada anterioară; datele cu frecvență zilnică (cursul de schimb și valorile Platts) au fost prelucrate calculându-

Linia roșu închis din grafic marchează momentul impunerii plafonului de preț pe piața vânzării cu amănuntul a combustibililor la nivelul de 480 forinți maghiari per litru de combustibil. Tensiunile la nivelul pieței au început să se accentueze, însă, din februarie 2022, odată cu invazia Rusiei în Ucraina, când cotațiile la produsele petroliere au înregistrat creșteri bruște, iar prețul carburanților a rămas în continuare plafonat în Ungaria, în condițiile în care nu au fost introduse măsuri de compensare pentru comercianții de carburanți. Mai mult, în februarie 2022, când ar fi trecut cele trei luni de punere în aplicare a măsurii, Guvernul Ungariei nu numai că a hotărât prelungirea acesteia pentru încă trei luni, însă a decis să extindă efectele măsurii, impunând același nivel maxim de preț și în cazul vânzării angro a combustibililor.

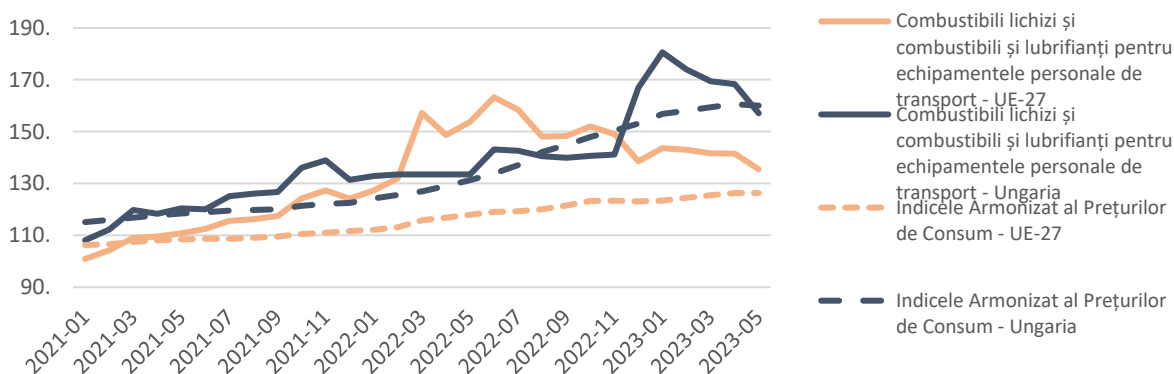
Plafonarea prețurilor a creat **distorsionări grave ale pieței** vânzării carburanților din Ungaria, iar câteva dintre stațiile de aprovizionare s-au închis încă din februarie 2022. Pierderile care trebuiau suportate de către benzinării puneau în dificultate cu precădere companiile mici, independente, **existând riscul de a fi eliminate de pe piață**, neputând să reziste presiunilor generate de măsurile de plafonare a Guvernului Ungariei. Pentru că **cererea de combustibil nu mai putea fi acoperită de oferta disponibilă**, iar importurile de combustibil nu erau rentabile din punct de vedere economic, prețul impus prin măsura de plafonare fiind sub nivelul prețului pieței, rețelele de benzinării au fost nevoite să impună **forme de raționalizare** în cazul vânzării cu amănuntul de combustibili.

Ulterior, au fost excluse treptat din rândul beneficiarilor măsurii de plafonare a prețurilor diferite categorii de clienți, relaxându-se astfel presiunea exercitată asupra pieței vânzării de combustibili. Totuși, abia **în 6 decembrie 2022 (moment marcat cu roșu deschis în graficul de mai sus) s-a renunțat la plafonarea prețului la litrul de combustibil**, măsura nemaifiind prelungită în continuare⁷⁴. Se observă cum, imediat după această dată au avut loc creșteri ale prețului la pompă.

Măsura de plafonare a prețurilor și-a atins obiectivul?

În ciuda eforturilor Guvernului de a contracara creșterea ratei inflației prin măsuri intervenționiste de plafonare a prețurilor, odată ce s-a renunțarea la aceste măsuri, **prețurile au ajuns rapid la niveluri peste media UE-27**, conform graficului de mai jos.

Figura 5.11: Rata inflației generale și la nivelul combustibililor în UE-27 și Ungaria (2015=100)

Sursa: Eurostat (PRC_HICP_MIDX)

se medii aritmetice, transformând seriile zilnice în serii săptămânale, asigurând comparabilitatea cu prețurile furnizate de Weekly Oil Bulletin.

⁷⁴ Eurofound (2022), Price cap on fuel, measure HU-2021-47/2417 (measures in Hungary), EU PolicyWatch, Dublin, https://static.eurofound.europa.eu/covid19db/cases/HU-2021-47_2417.html

În 2023 **Ungaria a devenit țara cu cea mai mare rată a inflației din Uniunea Europeană**, ceea ce demonstrează faptul că **măsurile de plafonare nu și-au atins obiectivul** de a proteja cetățenii de o rată a inflației ridicată. În acest caz, **s-a menținut temporar artificial un nivel scăzut al prețului, tensionând piața** și având ca efect creșterea accelerată a prețurilor imediat după ce măsura nu a mai fost în vigoare. În plus, **piața comercializării de carburanți a fost puternic destabilizată, afectând întreaga economie.**

Cazul României: Măsura de reducere a prețului

Pentru a reduce efectul creșterii prețului la benzină și motorină asupra nivelului de trai al populației, precum și asupra activității operatorilor economici, Guvernul României, prin OUG 106/30.06.2022, a intervenit creând cadrul legal pentru susținerea acordării unei reduceri de preț pentru carburanți.

Cum funcționa măsura de reducere a prețului?

Figura 5.12. Măsura de reducere a prețului la carburanți aplicată în România (1.06 – 30.09. 2022)

Începând din 1 iulie 2022, până la 30 septembrie 2022, agenții economici puteau acorda voluntar o reducere de 50 de bani (inclusiv TVA) aplicată la prețul pieței tuturor consumatorilor finali – persoane fizice și juridice care achiziționează combustibil pentru consum propriu - pentru fiecare litru de benzină sau motorină vândut fie din benzinării, fie din depozite.

În condițiile aplicării măsurii de reducere a prețului, agenții economici care comercializau combustibil evidențiau distinct pe documentele fiscale aceste reduceri și depuneau lunar la instituțiile fiscale ale statului documentația unde erau declarate vânzările la care au fost aplicate reducerile.

Sursa: Prelucrare proprie

După verificarea declarațiilor de către ANAF, agenții economici beneficiau, sub forma unei compensări, de o reducere a obligațiilor fiscale care era calculată proporțional cu reducerile totale aplicate: pentru fiecare litru de combustibil vândut la preț redus, agenții economici primeau de la bugetul de stat de o compensare în valoare de 25 bani, inclusiv TVA. În acest mod, presiunea aplicării reducerii de câte 50 de bani pe litru de combustibil era distribuită între comerciantul de combustibil și stat.

În urma intrării în vigoare a ordonanței, pe baza informațiilor disponibile în Monitorul prețurilor, precum și a altor informații din piață, s-a constatat faptul că majoritatea operatorilor economici au aplicat în mod voluntar reducerea de 50 de bani/litru, inclusiv TVA, reducând astfel prețurile de vânzare pentru

combustibil⁷⁵. Conform declarațiilor din presă, până la finalul lunii august au fost realizate compensări de către stat în valoare totală de peste 174 de milioane de lei⁷⁶.

De ce au ales comercianții de combustibil să aplice reducerea?

Chiar dacă Guvernul român a asigurat o compensare proporțională pentru companiile care aplicau măsura de reducere a prețului pentru benzină și motorină, acestea au acceptat voluntar o diminuare a veniturilor în valoare de 25 de bani pentru fiecare litru de benzină și motorină vândut. Această diferență este una semnificativă, având în vedere faptul că în România, anual, se consumă milioane de tone de combustibil. În aceste condiții, măsura fiind una voluntară, de ce, totuși, comercianții de combustibil au ales să aplice reducerea?

Primul pas spre adoptarea măsurii implementate de către Guvernul României a fost generat **de presiunea resimțită de către companii** odată cu intrarea în vigoare a OUG 106.

Făcându-se cunoscută măsura la nivelul masei populației, toți beneficiarii măsurii – populația și operatorii economici – așteptau reacția comercianților de combustibil, resimțindu-se asupra acestora o presiune.

Ulterior, adoptarea măsurii de reducere a prețului s-a răspândit printre agenții economici pe fondul **caracteristicilor pieței din punctul de vedere al concurenței**.

Piața comercializării de carburanți din România este una de tip oligopol⁷⁷, cea mai mare cotă de piață fiind deținută de un număr restrâns de companii. Una dintre caracteristicile pieței de tip oligopol este **interdependența**, ceea ce implică faptul că fiecare jucător de pe respectiva piață trebuie să țină cont de deciziile rivalilor săi. Drept urmare, era firesc ca, odată ce măsura este adoptată de cel puțin unul dintre jucători, și ceilalți agenți economici, aflați în concurență, să fie motivați să o adopte, pentru a nu pierde clienții și, deci, pentru a evita situațiile în care s-ar confrunta cu reduceri considerabile ale vânzărilor.

Pe fondul evoluției imprevizibile a cotațiilor internaționale a produselor petroliere, Guvernul României a decis extinderea perioadei de aplicabilitate a măsurii pentru încă trei luni – începând din 1 octombrie până la 31 decembrie 2022. Astfel, a fost adoptată OUG 131/29.09.2022, prin care s-a modificat și completat OUG 106/30.06.2022.

Una dintre modificările aduse Ordonanței a fost extinderea aplicării măsurii de reducere a prețurilor carburanților și pentru clienții autorizați care cumpără carburanți angro, aceștia putând să realizeze ulterior operațiuni de revânzare, însă doar respectându-se condiția ca, la revânzare, să fie acordată reducerea clienților finali, fapt ce trebuia demonstrat prin documentele fiscale emise. O altă modificare a fost aplicarea măsurii și în cazul bonurilor de valoare pentru carburanți auto⁷⁸. În acest caz, reducerea de 50 de bani pe litru de carburant a fost acordată prin livrarea unei cantități suplimentare de carburant corespunzătoare contravalorii reducerii de preț aplicabilă livrărilor respective. Cu alte cuvinte, pentru

⁷⁵ Informații deținute de CC.

⁷⁶http://stiri.tvr.ro/guvernul-a-prelungit-pana-la-sfarsitul-anului-masura-privind-reducerea-de-50-bani-litru-a-pretului-la-carburanti_915154.html#view

⁷⁷ Piața de tip oligopol este caracterizată de un număr restrâns de vânzători (oferanți), și un număr mare de cumpărători (solicitanți).

⁷⁸ Instrumente care conțin o valoare nominală, în lei, furnizorul obligându-se să le accepte în contrapartidă pentru livrarea de carburanți auto

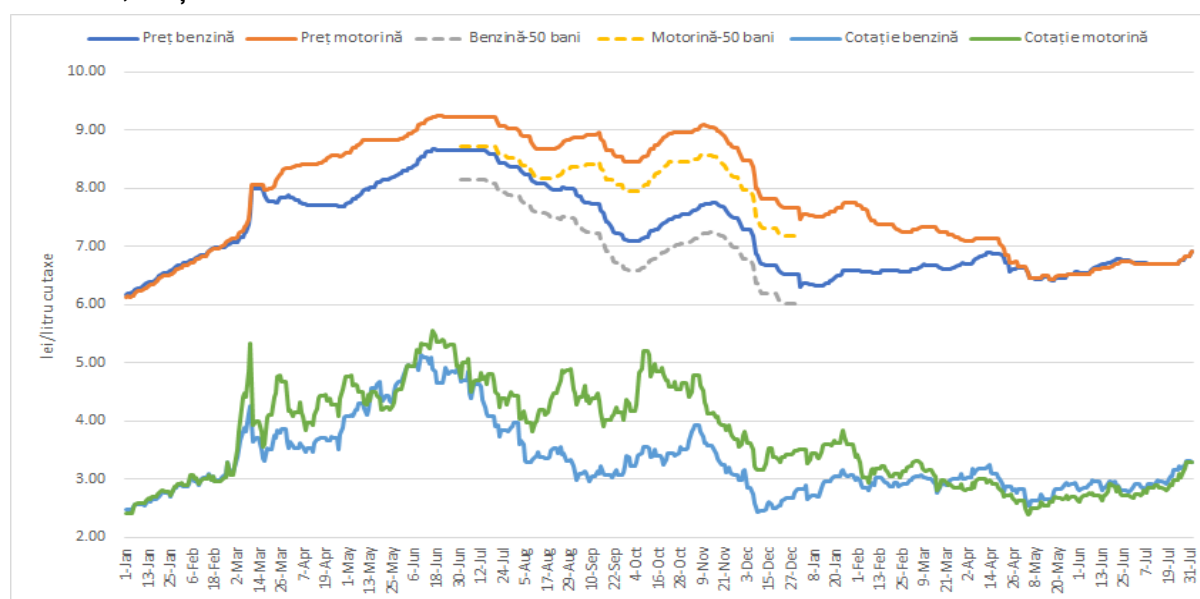
aceeași valoare a bonurilor pentru carburanți, clientul primea o cantitate mai mare de combustibil, în baza măsurii de reducere a prețului.

Aceste modificări au avut rolul de a extinde aplicabilitatea măsurii pentru a fi înlăturate situațiile discriminatorii, toți clienții finali, indiferent de modul sau de locul din care se aprovizionau cu benzină sau motorină, putând, astfel, beneficia de reducerea de preț de 50 de bani pe litru.

Măsura voluntară de reducere a prețului la carburanți a avut efectul scontat?

Pe perioada de aplicare a măsurii, 1 iulie 2022 – 31 decembrie 2022, majoritatea operatorilor economici au acordat reduceri de 50 de bani/litru pentru benzină și motorină, atât la vânzările din benzinărie, cât și la cele din depozite.

Figura 5.13: Evoluția cotațiilor Platts și a prețurilor medii⁷⁹ pentru benzină și motorină în România, cu și fără reducerea de 50 de bani

Sursa: Monitorul Prețurilor

Efectele asupra evoluției prețului carburanților par să nu fie neapărat asociate cu măsura, acesta urmând fluctuațiile cotațiilor internaționale ale produselor petroliere, foarte volatile pe fondul escaladării războiului ruso-ucrainean (în grafic: evoluție cotații Platts pentru benzină, respectiv motorină). În acest sens, în cadrul Consiliului Concurenței a fost realizată o analiză econometrică, în urma căreia s-a confirmat faptul că, atât pentru benzină cât și pentru motorină, în majoritatea cazurilor analizate a fost acceptată ipoteza unei ajustări simetrice a prețului la pompă în funcție de evoluția cotației Platts⁸⁰.

În plus, **modul în care măsura a fost aplicată a avut unele deficiențe**. De pildă, în perioada 1 iulie 2022-30 septembrie 2022 comercianții angro/intermediari au fost puși în dificultate, fiind exceptați de la aplicarea măsurii de reducere a prețului, și, astfel, generându-se distorsiuni la nivelul pieței. Acest aspect a fost semnalat Guvernului inclusiv de către autoritatea de concurență și a fost corectat ulterior, începând din 1 octombrie 2022, odată cu adoptarea OUG 131/29.09.2022.

⁷⁹ Prețurile medii au fost calculate la nivelul a șapte rețele de benzinărie prezente în Monitorul Prețurilor.

⁸⁰ Analiza poate fi consultată integral [aici](#).

Totuși, având în vedere faptul că **măsura a reprezentat o formă de a reduce, parțial, presiunea creșterii prețului resimțită de clientul final**, diminuând impactul asupra nivelului de trai al populației și asupra activității operatorilor economici, **se poate considera că scopul măsurii a fost atins, fără a genera tulburări la nivelul pieței.**

Reducerea prețului la carburanți – o soluție la nivelul mai multor state

Reducerea voluntară a prețului la carburanți a fost o măsură adoptată de mai multe state europene.

De pildă:

În **Spania**⁸¹ a fost adoptată, începând din 1 aprilie 2022, o măsură de reducere voluntară a prețului carburanților (motorină, benzină, gaz)⁸² care putea fi aplicată tuturor categoriilor de clienți (atât persoane fizice, cât și companii), exclusiv în cazul vânzărilor cu amănuntul. Reducerea era în cuantum de 20 de euro cenți din prețul de vânzare, inclusiv TVA, pentru fiecare litru de combustibil alimentat. Furnizorii de carburanți care adoptau măsura puteau solicita o rambursare lunară a reducerilor, în valoare de 15 euro cenți per litru, reprezentând trei pătrimi din reducerea acordată. Mai mult, aceștia puteau solicita Agenției Fiscale a Spaniei plăți în avans aferente compensațiilor viitoare. Deși măsura a fost inițial implementată pentru o perioadă de trei luni, până pe 30 iunie 2022, a fost ulterior prelungită până la finalul anului 2022.

În continuare, pentru perioada 1 ianuarie 2023 – 30 iunie 2023, măsura de reducere cu 20 de cenți per litru pentru carburanți s-a menținut, însă într-o formă restrânsă, singurii beneficiari fiind companiile din anumite sectoare de activitate (transport, agricultură).

În **Franța**⁸³, la 1 aprilie 2022, a fost adoptată măsura de reducere a prețului tuturor tipurilor de combustibili, având beneficiari toate gospodăriile și companiile de pe teritoriul Franței. Reducerea era în cuantum de 15 euro cenți, fără TVA (reprezentând aproximativ 18 cenți, inclusiv TVA, în Franța continentală), pentru fiecare litru de combustibil vândut și se aplica de către angrosiștii care vindeau combustibilul în rețelele de benzinării, urmând ca prețurile reduse să fie cele afișate clienților finali, la pompă. Sub formă de compensare, angrosiștii au primit din partea statului o subvenție proporțională cu volumul de combustibil livrat la preț redus. Dacă inițial perioada de aplicare a măsurii a fost stabilită pentru patru luni, pe fondul fluctuațiilor cotațiilor produselor petroliere, aceasta s-a prelungit până la 31 decembrie 2022. Între timp, în funcție de evoluția prețului, cuantumul reducerilor a fost modificat. De exemplu, dacă până la 31 august 2022 reducerea era de 18 euro cenți pe litrul de combustibil, inclusiv TVA, pe teritoriul Franței continentale, în perioada 1 septembrie - 31 octombrie 2022, reducerea a fost stabilită la valoarea de 30 euro cenți, inclusiv TVA, ulterior scăzând la 10 euro cenți, inclusiv TVA.

⁸¹ Eurofound (2022), *20 cent reduction per litre of fuel refuelled, measure ES-2022-14/2242 (measures in Spain)*, EU PolicyWatch, Dublin, https://static.eurofound.europa.eu/covid19db/cases/ES-2022-14_2242.html

⁸² În plus, măsura putea fi aplicată și la prețul soluției AdBlue.

⁸³ Eurofound (2022), *Discount on the price of all fuels, measure FR-2022-14/2344 (measures in France)*, EU PolicyWatch, Dublin, https://static.eurofound.europa.eu/covid19db/cases/FR-2022-14_2344.html

Alimente

În ciuda trendului dezinflaționist general ce a caracterizat finalul anului 2022 și primul semestru din 2023, și mai ales a faptului că prețul la materia primă a descris un trend descendent în perioada menționată, s-a putut observa că prețurile la alimente au continuat un trend ascendent, atât în România, cât și în alte state membre UE. Această evoluție a prețurilor sugerează faptul că puseul inflaționist pentru aceste bunuri are la bază o serie de factori comuni structurali și conjuncturali, care au sunt identificați și prezentați în secțiunea dedicată acestui subiect.

Inițiativa Guvernului României de reducere a prețului laptelui – „acordul voluntar”

Context

În România, laptele proaspăt integral ocupa locul trei în clasamentul alimentelor care s-au scumpit cel mai mult în ianuarie 2023 față de ianuarie 2022, prețul acestui produs crescând cu 38,6%. Creșterea de preț din România depășea majorările înregistrate la nivelul Uniunii Europene (30,9%), cât și media regională (36,8%).

Dacă ne rezumăm la laptele de consum și a evoluției materiei prime pentru acest produs, s-a observat o creștere majoră a prețului la raft la nivel național și european din cauza problemelor pe lanțul de producție. Astfel, pe fondul creșterii costurilor de producție (hrana animalelor, îngrășăminte etc.), înăsprirea reglementărilor de mediu și a condițiilor meteorologice nefavorabile, colectarea globală a laptelui în ultimii ani se remarcă prin lipsa de dinamism. Această situație este cu atât mai surprinzătoare cu cât prețul laptelui plătit producătorilor a crescut semnificativ în 2022 la nivel european: în iulie, prețul mediu al laptelui a fost cu 43 % mai mare decât cel plătit în iulie 2021. O altă cauză a scăderii cantității produse o reprezintă reducerea constantă a numărului de bovine din Europa, în special din cauza costurilor ridicate cu întreținerea lor și a faptului că mulți fermieri preferă să le sacrifice pentru carne.

În urma consultărilor derulate în data de 11 aprilie 2023, la sediul Guvernului României, reprezentanții procesatorilor din industria alimentară, ai fermierilor, ai Asociației Marilor Rețele Comerciale din România și ai Asociației Companiilor de Distribuție de Bunuri din România, au convenit în mod voluntar, la acordarea unei reduceri pentru prețul la raft al laptelui mai scump de 7 lei/litru produs în România. În acest context, pentru ca angajamentul asumat voluntar, atât de procesatori, cât și de comercianții cu amănuntul, să se desfășoare respectând normele de concurență, Consiliul Concurenței a organizat, în perioada 12 aprilie – 26 aprilie, întâlniri clarificatoare atât cu principalii comercianți activi pe piața din România, cât și cu principalii procesatori de produse lactate.

În ce a constat acordul voluntar de reducere la prețul laptelui?

- în cadrul consultărilor derulate la Palatul Victoria, s-a convenit reducerea prețului pentru laptele de consum, prin depunerea unui **efort echitabil, atât din partea procesatorilor, cât și din partea comercianților cu amănuntul**, acest efort voluntar neimplicând fermierii;
- acest efort a presupus **reducerea cu minimum 10% a prețului practicat de procesator și cu minimum 10% a prețului practicat de retailer**, aceste diminuări conducând la o **reducere de cel puțin 20% a prețului final suportat de consumator**;
- **efortul este unul voluntar**, iar detaliile reducerilor de preț s-a convenit a fi stabilite în cadrul discuțiilor bilaterale purtate de către fiecare procesator cu fiecare comerciant cu amănuntul în

rețeaua căruia este vândut produsul, având în vedere caracterul neomogen al prețurilor produselor. Procesatorul nu a putut să intervină în prețul final al produsului, acesta rămânând în responsabilitatea retailerului;

- **reducerile de prețuri au fost negociate și tratate similar promoțiilor de reducere a prețurilor folosite în mod uzual** în relațiile comerciale dintre comercianți și procesatori;
- reducerea s-a aplicat pe **o perioadă limitată de șase luni, începând cu data de 1 mai 2023**, cel puțin pentru laptele proaspăt de vacă de proveniență românească, cu conținut de grăsime de 1.5% și 3.5%, al cărui preț la raft, la data de 11 aprilie, era de minim 7 lei/litru;
- **monitorizarea aderării la acord de către Consiliul Concurenței a fost realizată prin utilizarea instrumentului Monitorul Prețurilor, precum și prin raportările părților.**

În luna aprilie 2023, Consiliul Concurenței a emis comunicate de presă prin care s-au trasat principalele repere pentru ca angajamentul asumat de către procesatori și de către comercianții cu amănuntul să se desfășoare cu respectarea normelor de concurență. Tot în luna aprilie, Consiliul Concurenței și Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor au avut o întâlnire bilaterală, în cadrul căreia s-au discutat aspecte legate de modul de colaborare în vederea efectuării monitorizării acordului, de către ambele instituții.

Impactul acordului voluntar

După primele analize efectuate de către Consiliul Concurenței, s-a putut observa:

- începând cu 1 mai 2023, toate marile rețele comerciale au acceptat să participe la acordul voluntar pentru reducerea prețului laptelui; în cazul procesatorilor, în prima parte a lunii mai, marea majoritatea a procesatorilor participau la acordul voluntar;
- din informațiile colectate din platforma Monitorul Prețurilor a reieșit faptul că în primele două zile de la intrarea în vigoare a acordului, în rafturile magazinelor existau deja reduceri ale prețului laptelui românesc, atât pentru cel de 1,5% grăsime cât și pentru cel de 3,5%. Existau situații în care reducerile erau mai mici, deoarece nu erau încheiate renegocierile contractelor între retaileri și procesatori;
- după prima săptămână a lunii mai, au fost analizate 90 de produse unice, fabricate de 21 de procesatori și comercializate de primele 10 mari rețele comerciale din România și s-a observat că procesatorii au oferit reduceri medii de 9,41%, retailerii au oferit reduceri medii de 10,90%, iar prețurile la raft, pentru produsele analizate, au scăzut, în medie, cu 19,89%.

A doua analiză stadială efectuată de Consiliul Concurenței a fost formată din două etape. Prima a avut la bază datele valabile pentru data de 05 mai 2023, iar a doua etapă a analizei a inclus datele valabile la data de 12 iunie 2023, toate acestea fiind obținute din partea primelor 10 mari rețele comerciale din România. Astfel, au fost analizate aproximativ 90 de produse unice, fabricate de 21 de procesatori și comercializate de primele 10 mari rețele comerciale din România și s-au observat următoarele evoluții:

- pentru prima fază, procesatorii au oferit reduceri medii cu 9,41%, în timp ce în faza a doua acestea au înregistrat reduceri medii cu 9,51%; retailerii au oferit reduceri medii cu 10,90%, în prima fază, urmată în faza a doua de o reducere medie cu 11,47%;
- pentru produsele analizate în prima fază, prețurile la raft au scăzut, în medie cu 19,89%, în timp ce în faza a doua s-a înregistrat o scădere cu 20,54%.

Evoluția prețului mediu ponderat de vânzare și de achiziție pentru laptele proaspăt (sursa procesatori lapte)

În luna iunie 2023 Consiliul Concurenței a transmis o nouă solicitare de informații și către principalii furnizori de lapte proaspăt din centrele comerciale, iar informațiile din această secțiune se bazează pe răspunsurile primite din partea a 14 furnizori. Prețurile finale pentru laptele proaspăt achiziționat sunt stabilite lunar, în special la sfârșitul lunii respective, valorile prețurilor de achiziție finale urmând a se modifica conform condițiilor contractuale stabilite între fermieri și procesatori.

În luna mai față de luna aprilie, scăderea prețului mediu ponderat de achiziție s-a situat între 2,42% și 14,26%. Pentru aceeași perioadă, 2 procesatori au cumpărat lapte mai scump, respectiv cu 2,37% și 9,50%. În luna martie 2023, prețul mediu ponderat de achiziție al laptelui autohton a fost de 2,30 lei, în aprilie acesta a scăzut până la 1,97 lei, iar în luna mai până la valoarea de 1.86 lei/litru. Pentru luna aprilie 2023 prețurile medii ponderate de achiziție înregistrau pentru laptele proaspăt autohton valori cuprinse între 1,65 lei/litru și 2,27 lei/litru. Pentru luna mai 2023 prețul mediu ponderat de achiziție pentru laptele autohton a înregistrat valori cuprinse între 1,48 lei/litru și 2,13 lei/litru.

Evoluția prețului mediu ponderat de vânzare pentru laptele proaspăt (sursa producători lapte)

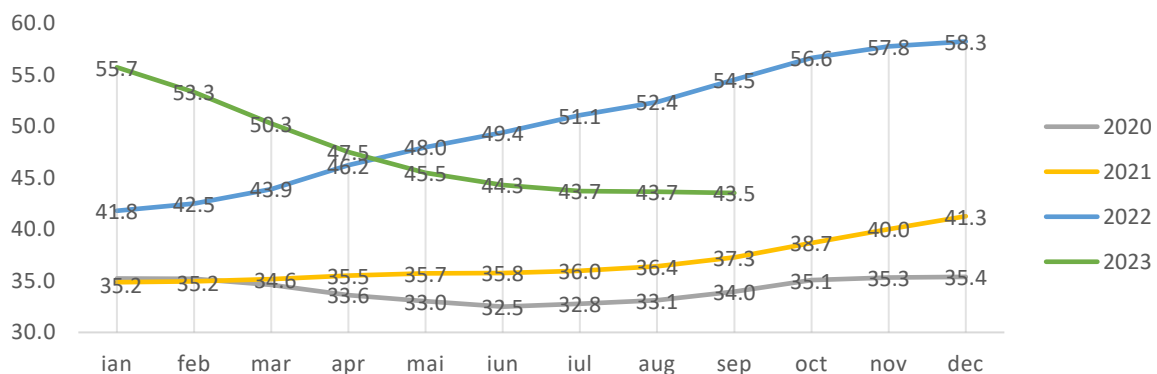
Consiliul Concurenței a transmis o solicitare de informații și către un număr important de producători de lapte proaspăt, iar analiza de față se bazează pe informațiile centralizate în urma răspunsurilor primite din partea a 38 de fermieri.

Astfel, s-a constatat faptul că, în luna mai față de luna aprilie, scăderea prețurilor medii ponderate de vânzare s-a situat între 0,75% și 42,00%. Pentru această perioadă de analiză, conform datelor de analiză, din cei 38 producători doar unul a înregistrat creșteri ale prețului de vânzare pentru laptele proaspăt de vacă autohton, cu 4,98%. În luna martie 2023, prețul mediu ponderat de vânzare al laptelui autohton a fost de 2,51 lei, în aprilie acesta a scăzut până la 2,30 lei, pentru ca în luna mai acesta să scadă până la valoarea de 2,12 lei/litru.

Efectele acordului voluntar la lapte – o comparație la nivelul statelor membre UE

Plecând de la reprezentarea grafică de mai jos și a valorilor înregistrate, convertite în moneda națională, prezentate în tabelul următor, se observă cum, la nivel UE, prețul mediu de vânzare la producător al laptelui proaspăt în perioada de analiză înregistra scăderi în 2023, comparativ cu finalul anului 2022.

Figura 5.14. Preț lapte proaspăt (EUR/100kg) - medie UE-27, evoluție lunară

Sursa: Eurostat

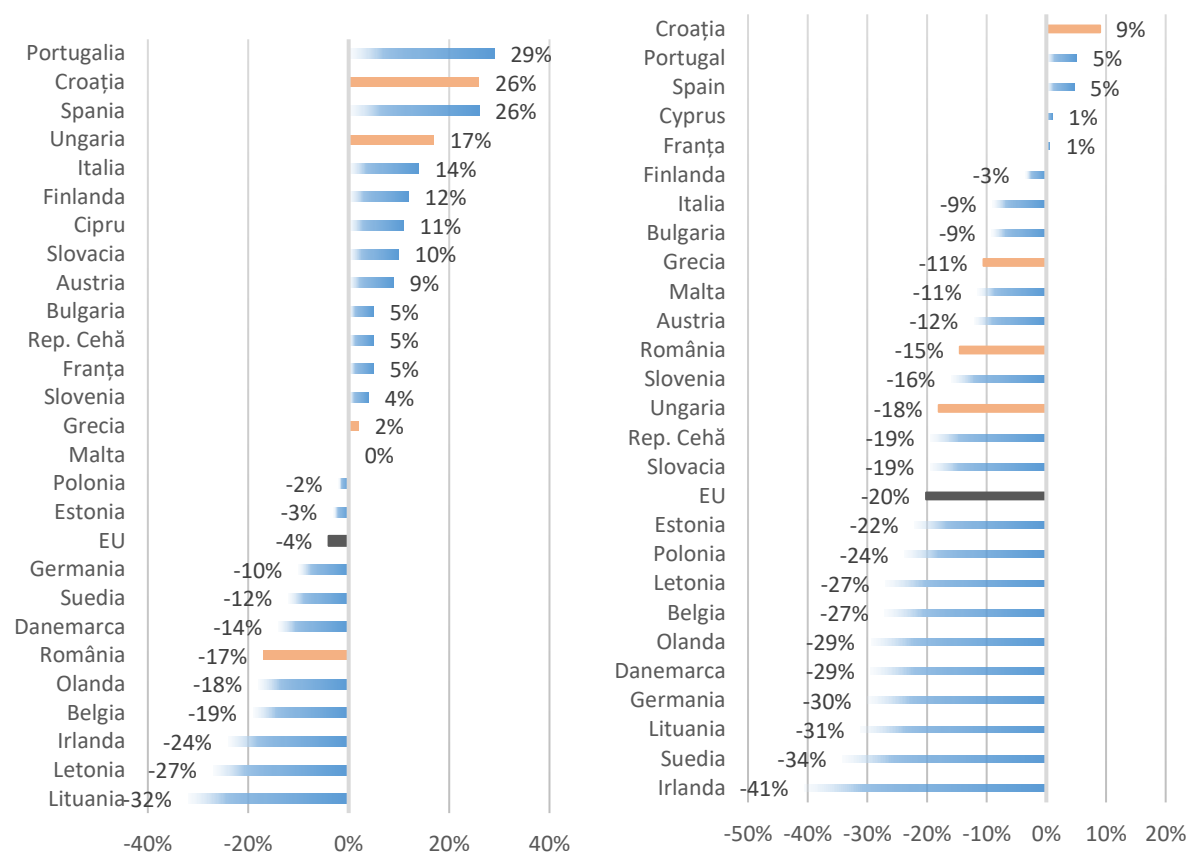
Tabel 5.5. Prețul mediu al laptelui proaspăt în UE-27, convertit în moneda națională (lei/litru)

Luna	martie	aprilie	mai	iunie	iulie	august	septembrie
Preț/litru lapte (lei)	2,49 ⁸⁴ lei / litru	2,34 ⁸⁵ lei / litru	2,26 ⁸⁶ lei / litru	2,20 ⁸⁷ lei / litru	2,16 ⁸⁸ lei / litru	2,16 ⁸⁹ lei / litru	2,16 ⁹⁰ lei / litru

Sursa: Eurostat; calcule proprii folosind date BNR

Din reprezentările grafice de mai jos, se poate observa evoluția prețului la producător al laptelui proaspăt înregistrat în mai 2023 comparativ cu cel înregistrat în luna mai a anului 2022, la nivelul țărilor membre UE-27, în România fiind una din cele mai mari scăderi (-17%), alături de Olanda, Belgia, Irlanda, Letonia și Lituania. Prețul la producător al laptelui proaspăt a scăzut pentru un număr din ce în ce mai mare de state membre UE, astfel încât doar la nivelul a 5 state să mai fie înregistrate creșteri de preț în septembrie 2023 față de aceeași lună din anul 2022.

Figura 5.15. Evoluția prețului la lapte proaspăt la producător la nivelul statelor membre UE-27 mai 2023 vs. mai 2022 sept. 2023 vs. sept. 2022

Sursa: Eurostat

⁸⁴ Curs BNR la 31 martie 1Eur = 4,9491ron

⁸⁵ Curs BNR la 30 aprilie 1Eur = 4,9353ron

⁸⁶ Curs BNR la 31 mai 1Eur = 4,9696ron

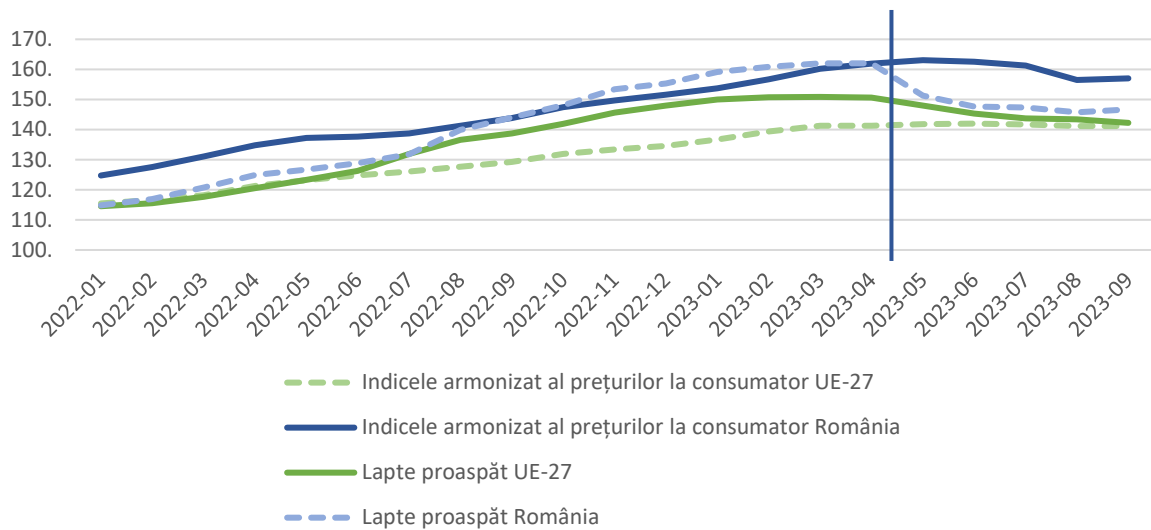
⁸⁷ Curs BNR la 30 iunie 1Eur = 4,9634ron

⁸⁸ Curs BNR la 31 iulie 1Eur = 4,93460ron

⁸⁹ Curs BNR la 31 august 1Eur = 4,94120ron

⁹⁰ Curs BNR la 30 septembrie 1Eur = 4,97460ron

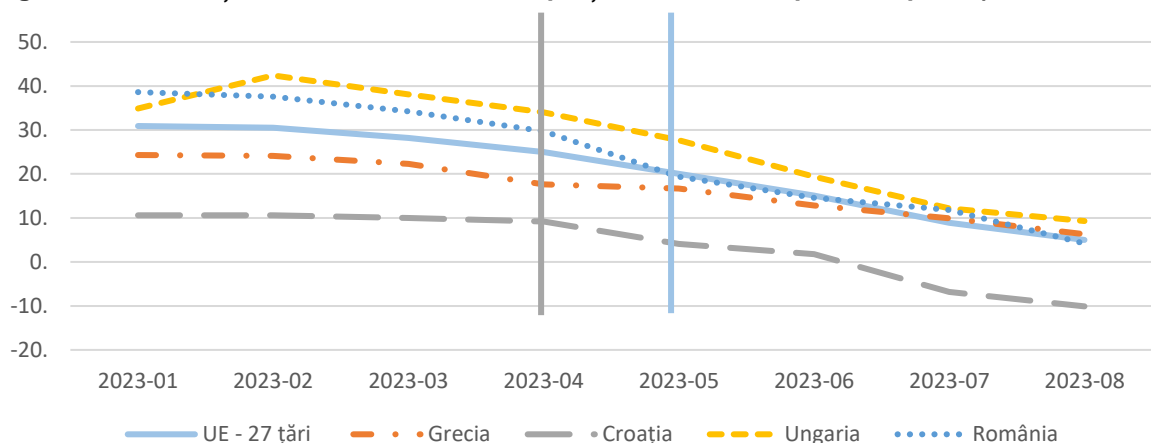
Figura 5.16. Evoluția indicelui armonizat de preț la consumator pentru lapte și alimente (HICP%, 100=2015)

Sursa: Eurostat

Începând din luna mai, momentul în care marile rețele comerciale din România au acceptat să participe la acordul voluntar, evoluția prețului laptelui la consumator își modifică trendul, luându-se în considerare modificările în comparație cu aceeași lună a 2015. Această modificare devine mai evidentă fiind privită în paralel cu evoluția prețurilor la alimente în general înregistrată pentru România. Având în vedere, totodată, și trendul la nivelul UE-27, se poate considera faptul că, împreună cu scăderea prețurilor materiei prime și a efectelor măsurilor aplicate care au avut efecte în ceea ce privește costurile de producție inclusiv în industria produselor alimentare, se evidențiază impactul mult mai pronunțat al acordului voluntar asupra prețurilor la consumator pentru lapte proaspăt aplicat în România.

Figura 5.17. Evoluția indicelui armonizat de preț la consumator pentru lapte – (HICP%, m/m-12)

Sursa: Eurostat

În completare cu cele evidențiate anterior, graficul de mai sus surprinde evoluția prețului plătit de clientul final pentru lapte în patru țări membre UE, comparativ cu aceeași lună a anului 2022. Se observă o scădere a ratei de creștere a prețului în cazul celor patru țări analizate pentru toată perioada surprinsă în grafic, cu accentuări în aprilie 2023 pentru Croația (atunci când s-a decis menținerea tuturor limitărilor prețurilor la produsele alimentare de bază), respectiv mai 2023 pentru România (momentul în care

acordul voluntar pentru reducerea prețului laptelui al marilor rețele comerciale a intrat în vigoare). Aceste evoluții sunt cu atât mai relevante având în vedere că la nivelul acestor țări s-au aplicat diferite măsuri de diminuare a prețului la alimente, (o parte dintre acestea⁹¹) fiind prezentate în continuare.

Grecia – măsura „household basket”

Context și conținut

În data de 30 octombrie 2022, ministrul Dezvoltării și Investițiilor a introdus o nouă măsură: așa-numitul „coș de uz casnic” pentru a face față inflației în creștere și prețurilor ridicate la alimente. Scopul coșului casnic era de a oferi consumatorilor câteva produse speciale, esențiale pentru un trai decent, la prețuri mai mici - minim câte unul pentru fiecare categorie. Măsura a început la 2 noiembrie 2022.

Decizia ministerială nr. 104093/2022 privind „coșul de uz casnic” prevede că supermarketurile cu o cifră de afaceri anuală de peste 90 de milioane de euro pe an sunt obligate să trimită Ministerului Dezvoltării o listă a produselor de consum care sunt necesare pentru un trai decent și, în special, cel puțin câte un produs pentru fiecare din cele 51 de categorii de produse care sunt incluse în „coșul casnic”.

Lanțurile de supermarketuri care au participat la măsură includ 13 companii din toată țara. Fiecare lanț era liber să aleagă ce coduri specifice de produs din lista transmisă vor fi incluse în coș și prețurile acestora. Coșul includea diverse produse alimentare, cum ar fi: făină, paste, carne, pește, produse lactate, băuturi, produse de curățare, dezinfectante pentru mâini, produse de igienă personală, scutece de unică folosință, lapte pentru copii și hrană pentru animale de companie.

Prețurile produselor care compuneau „coșul casnic” al fiecărui supermarket erau postate pe un site dedicat, iar produsele incluse în coș purtau un semn distinct pe raft și erau promovate în reclamele supermarketurilor. Prețurile anunțate rămăneau în vigoare timp de o săptămână, prețurile și conținutul coșului schimbându-se în fiecare miercuri.

Impactul măsurii

Conform cercetării EKPOIZO (Asociația Consumatorilor - Calitatea Vieții), care a constatat într-un sondaj realizat în perioada 14 decembrie 2022 - 22 ianuarie 2023 pe un eșantion de peste 1.000 de consumatori, „coșul de uz casnic” a avut un impact redus asupra consumatorilor. Mai mult de jumătate dintre respondenți (54,3%) nu cumpărau produse din coș, răspunzând, printre altele, că aleg produse în ofertele de marcă privată, că găsesc articole mai ieftine decât cele din coș sau că nu consideră respectivele produse ca fiind de calitate.

De asemenea, conform informațiilor oferite de EEKE (Asociația Muncitorilor Consumatorilor Greci), s-a evidențiat nu numai faptul că se înregistrau rate cu două cifre ale creșterilor de preț chiar și în cadrul coșului, ci și că exista un profit camuflat prin trucuri înșelătoare, precum reducerea conținutului din ambalaje. În vederea îmbunătățirii măsurii „household basket”, EEKE a propus înlocuirea marjei de profit cu profitul brut în mărime absolută per unitate fizică de produs sau serviciu.

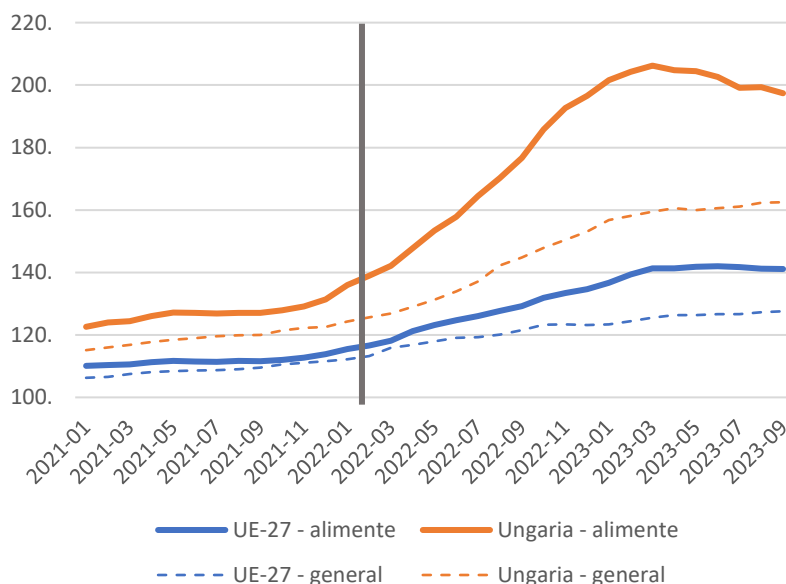
⁹¹ Prezentul capitol nu își propune o analiză exhaustivă a măsurilor aplicate la nivelul statelor ca reacție a inflației, fiind prezentate/detaliat măsurile pentru care au putut fi identificate îndeajuns de multe informații relevante; astfel că nu avem certitudinea că măsurile prezentate sunt singurele aplicate pentru anumite categorii de produse la nivelul țărilor menționate.

Plafonarea prețului la alimente – o soluție la nivelul mai multor state UE

Inflația din **Ungaria** a atins 8,5% în martie 2022, iar banca centrală a țării a estimat că ar putea depăși 9% până la sfârșitul anului. Ca răspuns la creșterea inflației, guvernul a emis decretul 6/2022 privind produsele alimentare. Măsura a fost pusă în aplicare pentru a compensa creșterea inflației pe fondul conflictului din Ucraina. La 1 februarie 2022, guvernul a plafonat prețurile alimentelor selectate, la nivelul acestora din 15 octombrie 2021. Limita de preț se referea la produse alimentare de bază, cum ar fi zahăr, făină, ulei de floarea soarelui, pulpe de porc, piept de pui și alte părți de pui și lapte. Comercianții cu amănuntul trebuie să se asigure că articolele rămân în stoc, dar li s-a permis să vândă alte articole similare la prețuri mai mari. Prețurile sunt plafonate și pentru sectorul de retail online. Guvernul Ungariei a implementat limitele de preț ca răspuns la creșterea inflației și la devalorizarea record a forintului față de euro, cu intenția de a ajuta familiile aflate în dificultate. Plafonările de preț au fost extinse de mai multe ori, cea mai recentă plafonare de preț pentru produsele alimentare de bază fiind valabilă până la 30 iunie 2023⁹².

În raportul privind inflația din martie 2022, banca centrală a declarat că plafonul prețului alimentelor a redus inflația cu 0,4 puncte procentuale. Cifra de afaceri din comerțul cu amănuntul a crescut cu 7,3% de la lună la lună în martie 2022 și cu 16,2% de la an la an, potrivit datelor biroului de statistică. Cu toate acestea, analiștii au spus că a crescut consumul de produse nealimentare, care nu este rezultatul plafonării prețurilor la produsele alimentare de bază. Vânzările de alimente au crescut cu 0,2%, în timp ce vânzările de carburanți, unde era și un plafon de preț, au crescut cu 50%.

Figura 5.18. Evoluția Indicelui Armonizat al Prețurilor de Consum înainte și în timpul plafonării (2015=100)

Un raport al băncii centrale din decembrie 2022 spunea că limitele de preț nu au reușit să reducă inflația, ci au alimentat-o, așa cum se poate observa prin creșterea accentuată a prețurilor la alimente în Ungaria față de restul statelor UE. S-a putut constata că plafoanele prețurilor la alimente au afectat 2,4% din întregul coș de consum, în timp ce produsele alimentare

Sursa: Eurostat

⁹² Informații preluate de la *European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions*, https://static.eurofound.europa.eu/covid19db/cases/HU-2022-6_3084.html;

reprezintă 20% din acel coș, astfel încât comercianții cu amănuntul au avut șansa de a crește prețurile la articolele fără plafon. Un efect important a putut fi observat în creșterea prețurilor la alimente și a serviciilor legate de alimente, ceea ce a afectat și competitivitatea pe piețele de export.

Un alt raport de pe G7.hu a arătat că gospodăriile cu venituri mici au înregistrat o inflație de aproape 30% în septembrie 2022. Examinând inegalitatea inflației, datele arată că cei din cea mai mică chintilă înregistrează o inflație mai mare decât cei din cea mai mare chintilă și că decalajul se accentua lunar.

Și în **Croația**, prețurile articolelor de uz casnic au crescut din cauza inflației și a problemelor legate de lanțul de aprovizionare rezultate în urma războiului din Ucraina. Ca răspuns la creșterea prețurilor, guvernul croat a creat o măsură de atenuare a creșterii prețurilor prin limitarea prețurilor la produsele alimentare de bază. Astfel, prețul uleiului alimentar de floarea soarelui a scăzut cu 20%, prețul laptei a scăzut cu 26%, prețul făinii a scăzut cu 33%, iar prețul zahărului alb a scăzut cu 20%. Prețurile cărnii de pui au scăzut cu 28%, iar prețul cărnii de porc a scăzut cu 34%. Guvernul a stipulat ca marja brută a comerciantului, calculată la prețul net pe factură minus toate rabaturile și reducerile, să se ridice la maximum 1% pentru zahăr și carne de porc și 5% pentru celelalte produse alimentare. Datorită complexității și consecințelor pe termen lung ale situației inflaționiste, guvernul croat a decis că de la 1 aprilie 2023 va menține toate limitările prețurilor la produsele alimentare de bază, cu excepția unor tipuri de carne de porc.

Măsură privind plafonarea adaosurilor comerciale – cazul României

Guvernul României, prin Ordonanța de Urgență nr. 67/30.06.2023 („OUG 67”), a impus, începând din 1 august 2023, o măsură temporară de plafonare a adaosurilor comerciale pentru anumite produse agricole și alimentare⁹³, pentru o perioadă de 90 de zile. Scopul măsurii a fost de a combate creșterea excesivă a prețurilor la alimentele de bază, în contextul creșterii costurilor de producție a produselor agricole și produselor alimentare procesate.

Modul de aplicare al măsurii

În cadrul OUG 67 sunt definite trei categorii de operatori, pentru care s-au impus, pentru 90 de zile, următoarele plafoane pentru adaosul comercial practicat:

Operator	Prevedere	Referință legală
Procesatori	Adaosul procesatorului este de maxim 20% față de costul de producție al produsului (în care sunt incluse cheltuielile directe și indirecte)	Art. 3 alin. 1 lit. a

⁹³ Produsele vizate de această măsură sunt în număr de 30 și fac parte din categoriile de alimente: pâine albă; lapte, brânză telemea, iaurt de vacă; făină de grâu; făină de mălai; ouă; ulei de floarea-soarelui; carne proaspătă de pui și porc; cartofi, legume și fructe proaspete; zahăr alb.

„Întregul lanț de distribuție”	Adaosul „întregului lanț de distribuție” este de „maxim 5% față de prețul de achiziție la care se adaugă cheltuielile operaționale”	Art. 3 alin. 1 lit. b
Comercianți (vânzarea cu amănuntul și cash&carry)	Adaosul practicat de comerciant* este de maxim 20% față de prețul de achiziție, la care se adaugă cheltuielile directe și indirecte ale comerciantului * în cota de adaos comercial sunt incluse și remizele și riturnele	(Art. 3 alin. 1 lit. c

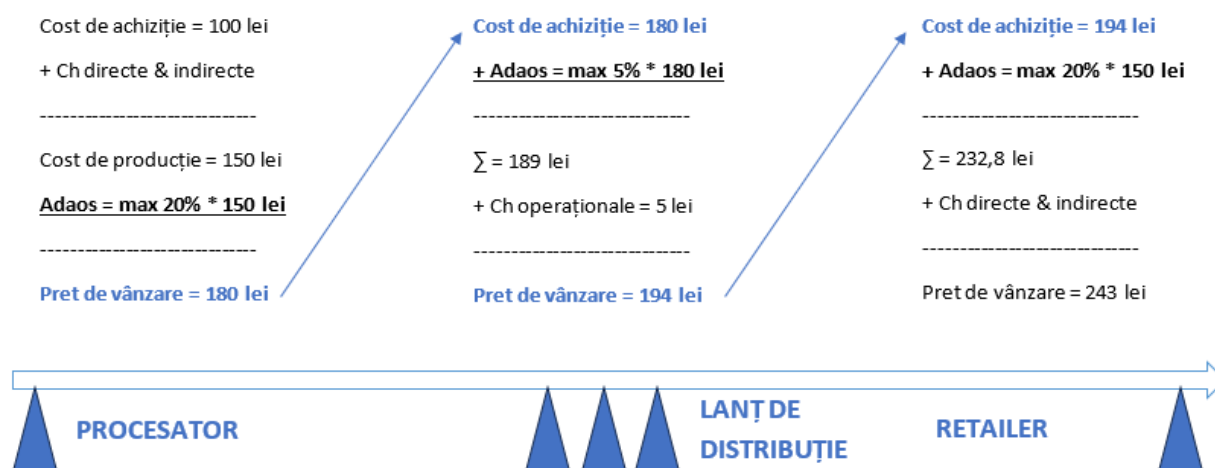
Riscuri ale măsurii de plafonare a adaosurilor comerciale

Înainte ca o măsură de intervenție pe o anumită piață să fie adoptată, este necesar să se realizeze o analiză ex ante, pentru a verifica dacă aceasta ar putea, într-adevăr, să contribuie la îndeplinirea obiectivului stabilit. În lipsa unei astfel de analize, dar bazându-se pe un fundament economic, în cadrul Avizului transmis de Consiliul Concurenței a fost semnalată o serie de riscuri pe care măsura de plafonare le putea genera:

- În ceea ce privește aplicarea unei cote cumulate de adaos comercial pe întregul lanț de distribuție la maximum 5%, implementarea se poate dovedi a fi dificilă și poate genera efecte nedorite, precum **schimbul de informații sensibile între concurenți** și chiar **eliminarea de pe piață a unor concurenți mai slabi**, în scopul conformării la rigorile legii.
- OUG 67 nu clarifica modul sau metoda de determinare a costului de producție. Fixarea unui nivel de adaos, care nu este considerat optim de către furnizori, poate genera **dificultăți în aprovizionarea pieței interne** și un efect contrar scopului urmărit.
- Proiectul de OUG nu prezenta analize la nivel de sector care să confirme că limita maximă de adaos este una potrivită și nu va conduce la un efect contrar (ex. creștere a prețurilor produselor în cauză sau a altor produse din aceeași categorie, printr-un **efect de compensare**).
- Plafonarea adaosului comercial la un nivel mai ridicat decât cel practicat, comportă, de asemenea, riscuri în sensul în care pot conduce la o **alinare a operatorilor la plafonul maxim** și la o creștere a prețurilor la nivelul consumatorilor finali.

Ulterior adoptării proiectului de OUG, Consiliul Concurenței s-a implicat într-un amplu dialog la nivelul pieței (cu reprezentanți ai procesatorilor, distribuitorilor, retailerilor, dar și ai Ministerului Agriculturii – în calitate de inițiator, Agenției Naționale de Administrare Fiscală – cu rol de verificare a conformării operatorilor la rigorile actului normativ), cu scopul de a aduce un plus de claritate și predictibilitate în aplicarea OUG 67. Pentru a facilita înțelegerea modului de aplicare al măsurii de plafonare prezentăm, ilustrativ, un exemplu grafic:

Figura 5.19: Modul de aplicare al măsurii privind plafonarea adaosurilor comerciale

Sursa: Elaborare proprie pe baza unui exemplu ipotetic de formare a prețului

Efectele măsurii

Consiliul Concurenței a considerat oportună realizarea unei analize *ex post* care să evalueze rezultatele și proporționalitatea cu scopul urmărit al măsurii, precum și să identifice, dacă este cazul, soluții alternative. Astfel, a fost inițiată o analiză (aflată în curs la acest moment) pentru determinarea situației din piață (în timpul în care OUG 67 producea efecte și în perioada anterioară, pentru comparabilitate). Observațiile preliminare ale acestei analize sunt prezentate în cele ce urmează:

Analiza evoluției prețurilor la raft⁹⁴ practicate de retailerii

Anul 2023, deși caracterizat de o rată de inflație mai mare decât cea a anului 2021, a înregistrat **scăderi de prețuri în luna august⁹⁵** pentru produsele analizate, comparativ cu lunile precedente, scăderi **care este rezonabil a fi atribuite efectului OUG 67/2023**, deoarece comparațiile evoluțiilor prețurilor anului 2023 cu cele înregistrate în perioada similară a anului 2021 și 2022 indică faptul că, în lipsa ordonanței, cu excepția legumelor și fructelor, pentru produsele analizate au fost înregistrate creșteri ale prețurilor sau, în câteva cazuri, scăderi mai reduse în luna august comparativ cu iunie și iulie.

În același timp, pe perioada analizată, aprilie-august 2023, pentru o selecție de produse ce au fost urmărite, **nu au fost înregistrate creșteri bruște de prețuri în lunile premergătoare lunii august 2023**, suspiciunea verificată, privind creșterea prețurilor în luna iulie 2023 pentru a evidenția o scădere în luna august a aceluiași an, fiind infirmată.

Analiza privind testarea efectului „waterbed” la nivelul retailerilor

Pentru a verifica dacă retailerii au recuperat pierderile de profitabilitate înregistrate la nivelul produselor OUG în perioada iunie-august 2023 prin creșterea profitabilității pentru alte produse, a fost necesară

⁹⁴ Pentru că retailerii au portofolii foarte largi de produse și modalități foarte variate și particulare de a își gestiona și repartiza costurile, o analiză la nivel de preț a fost considerată mai potrivită decât una la nivel de adaos comercial.

⁹⁵ Cu excepția unui singur produs din categoria carne de porc.

efectuarea unei alte analize. Astfel, a fost testată ipoteza conform căreia poate exista un *efect de tip waterbed* (de transmitere a adaosului către alte categorii de produse) asupra unor produse alimentare din portofoliul retailerilor.

Această ipoteză a fost testată pe trei paliere:

- **Analiza pe categorii generale** – au fost identificate produsele din OUG⁹⁶ pentru care rata profitului⁹⁷ s-a redus în contrapartidă cu creșterea ratei profitului pentru categoria generală⁹⁸, între iunie și august 2023.
- **Analiza pe valori agregate** – la nivel de Total produse alimentare și de Total Produse (alimentare și nealimentare): a fost urmărită evoluția profitabilității pe perioada iunie-august 2023, pentru a confirma absența unor reduceri semnificative de profitabilitate.
- **Analiza pe produse alternative** – la nivel de produs individual : au fost analizate prețurile medii de vânzare pentru produsele OUG, comparativ cu prețurile medii de vânzare pentru un grup similar de produse, numite „produse alternative”.

Tabel 5.6. Rezultatele analizei*

Aug vs iunie	Kaufland	Auchan	Carrefour	Lidl	Metro	Penny	Profi	Selgros	Cora	Mega Image
Scadere Rp OUG aug/iun 2023*	11/14	8/14	11/14	8/12	9/13	9/14	13/14	9/14	6/14	11/14
	79%	57%	79%	67%	69%	64%	93%	64%	43%	79%
Rp Categ gen creste (aug/iun 2023)**										
(Pt produsele OUG cu Rp în scădere)	4/11	8/8	11/11	4/8	4/9	7/9	5/13	3/9	6/6	5/11
	36%	100%	100%	50%	44%	78%	38%	33%	100%	45%
Rp Total produse alimentare***										
Rp Total produse (alim+nealim)****										

* Procentul produselor OUG la care a fost constatată o scădere a ratei profitului, prin raportarea la numărul de produse OUG incluse în analiză (în luna august, comparativ cu luna iunie, 2023).

** Procentul calculat prin raportarea numărului de categorii generale la care a fost constatată o creștere a ratei profitului, la numărul de produse OUG pentru care a fost constatată o scădere a aceluiași indicator (în luna august, comparativ cu luna iunie, 2023).

*** Modificarea procentuală a ratei profitului pentru totalul produselor alimentare în perioada iunie-august 2023.

**** Modificarea procentuală a ratei profitului pentru totalul produselor alimentare și nealimentare în perioada iunie-august 2023.

*Notă: Anumite date au fost eliminate, considerându-se că au un caracter confidențial ce trebuie protejat.

- În cazul Auchan, Cora și Carrefour **ipoteza testată a fost confirmată, atât la nivelul fiecărei categorii de produse alimentare⁹⁹, cât și la nivel de Total produse alimentare.**
- **Pentru 80% dintre retailerii analizați** a fost confirmat efectul de *waterbed* pentru produsele din OUG comparate cu **Total produse alimentare**, fiind observate creșteri de profitabilitate între iunie și august 2023.
- **Pentru 50% dintre retailerii analizați** a fost confirmat efectul de *waterbed* pentru produsele din OUG comparate cu **Total produse (alimentare și nealimentare)**, fiind observate creșteri de profitabilitate între iunie și august 2023.
- Se poate lua în considerare, chiar și în cazul constatării unor ușoare scăderi a ratelor de profit la nivelul valorilor agregate, **o confirmare a unui efect parțial de tip waterbed**. În aceste

⁹⁶ Denumirea de “produse OUG” face referire la categoriile de produse OUG, respectiv 14 categorii, care includ, la nivel individual, 30 de produse alimentare.

⁹⁷ Rata profitului a fost calculată prin raportarea vânzărilor totale („la raft”) la cheltuielile de achiziție aferente respectivelor produse.

⁹⁸ Categoriile de produse alimentare definite mai larg decât produsele din OUG, excluzând produsele alimentare cărora li se aplică OUG 67/2023.

⁹⁹ Din totalul produselor OUG pentru care rata profitului scade.

cazuri, scăderea ratelor de profit pentru produsele OUG ar fi compensată parțial la nivelul valorilor agregate.

- Analiza la nivel de produs individual a evidențiat existența a 3 categorii de produse: (1) *produse alternative care au înregistrat creșteri de prețuri* (pâine, lactate, zahăr, făină, mălai, carne pui, carne porc), (2) *produse care, în aceeași categorie au înregistrat și creșteri și scăderi de preț* (ouă, cartofi, legume/fructe) și (3) *produse care, în aceeași categorie au înregistrat doar scăderi*.

În concluzie, analizele realizate par a indica faptul că **piața a încercat să se conformeze cerințelor impuse de OUG 67**, chiar dacă unele dintre acestea nu erau suficient de bine clarificate, **existând un efect observabil de scădere a adaosurilor și a prețurilor efectiv practicate la raft**. Din analizele realizate de autoritatea de concurență, la nivel general, a fost observat un efect de *waterbed* pentru produsele din OUG comparate cu indicatori agregați (ex. total produse alimentare și nelimentare), pentru majoritatea retailerilor alimentari, fiind observate creșteri de profitabilitate între iunie și august 2023. Acest rezultat poate sugera că limitările de profit pentru produsele incluse în OUG au fost compensate de retailerii cu rate de profit mai mari obținute din vânzarea celorlalte produse alimentare și nelimentare.

Concluzii

Intervențiile guvernelor în economie au devenit o practică uzuală în ultimii ani, pe fondul evenimentelor generatoare de instabilitate și o creștere generalizată a prețurilor. Tipurile de măsuri adoptate și modalitățile de aplicare ale acestora diferă de la o economie la alta, unele îndeplinindu-și obiectivele, în timp ce altele au generat distorsiuni puternice la nivelul piețelor.

În urma observării efectelor măsurilor aplicate în diferite țări, se constată faptul că, în anumite domenii, un dialog bine gestionat între autorități și operatorii economici poate conduce la identificarea unor soluții raționale, măsurile voluntare înregistrând efectele dorite (precum acordul voluntar pe piața laptelui sau reducerea voluntară de preț pentru carburanți din România), pe când **un cadru de reglementare excesiv de rigid poate produce un surplus de incertitudine și neîncredere, cu potențial mai mare de a genera efecte economice sau concurențiale nedorite**. În plus, datorită presiunii publice, pare ca există o deschidere în rândul companiilor din piețele de tip oligopol (precum lanțurile de retail) către diferite măsuri voluntare

În altă ordine de idei, măsurile intervenționiste pe diferite piețe, precum măsurile de plafonare a prețului sau a marjelor de profit, pot avea efecte devastatoare la nivelul piețelor. În cadrul capitoului au fost evidențiate greșeli în aplicarea măsurii de plafonare a prețurilor – de la aplicarea pripită și menținerea măsurii pentru o perioadă extinsă de timp (de ex. cazul Ungariei pentru combustibili), la stabilirea unui plafon al prețului mai mic decât costurile de producție, fără asigurarea de compensări, în lipsa unei analize aprofundate (de ex. cazul României pe piața lemnului). Totuși, **măsurile intervenționiste pot reprezenta soluția viabilă în anumite situații problematice din punct de vedere economic**. Însă este important ca măsurile să fie stabilite după ce au fost realizate analize amănunțite, pentru a evita riscurile de destabilizare a pieței. În plus, este recomandat ca **aceste măsuri să fie adoptate doar în ultimă instanță, ca reacție pe termen scurt într-o situație de criză**. Un exemplu în acest sens este

Germania, care a folosit alte pârghii pentru detensionarea situației problematice generate de criza energetică, adoptând măsura de plafonare a prețului la energie numai după ce, în urma unei analize ample realizată de experți, s-a constatat că măsurile aplicate nu au efecte îndeajuns de puternice, iar intervenția la nivelul prețului este imperioasă. Într-un final, măsura de plafonare aplicată în Germania a fost stabilită strategic, având o componentă de stimulare a economisirii de energie în rândul tuturor consumatorilor.

Care este rolul autorităților de concurență în condițiile aplicării măsurilor intervenționiste?

Așa cum am menționat mai sus, **măsurile care implică reglementarea excesivă a pieței pot afecta profund mediul concurențial**, având urmări greu de gestionat ulterior. De pildă, plafonările de preț au potențialul de a crește concentrarea pe anumite piețe, jucătorii cei mai slabi putând fi eliminați în condiții de rigiditate. De altfel, pe fondul plafonării, este de așteptat faptul că se vor căuta porțițe de evitare a reglementărilor, efectele măsurii neatingând, așadar, nivelul scontat. În același registru pot fi menționate și măsurile de interzicere a exporturilor, care pot avea efectul de a izola companiile autohtone de mediul de afaceri internațional chiar și după ridicarea restricțiilor de export, potențialii parteneri din afara spațiului autohton pierzând interesul și încrederea în relația comercială pe care o pot încheia din cauza imprevizibilității generate de guvern.

Analizarea piețelor și cunoașterea modului de funcționare al acestora, fiecare piață având particularitățile sale, sunt etape imperioase în elaborarea măsurilor intervenționiste în situații de criză. În acest punct, autoritățile de concurență pot avea un aport semnificativ la masa discuțiilor, având în vedere faptul că unul dintre rolurile acestora este chiar cel de a cunoaște piețele și de a urmări evoluția lor. Mai mult, instabilitatea economică generează dezechilibre și tensiuni care pot afecta, în final, clienții finali. Așadar, este nevoie ca autoritățile de concurență să fie vigilente pentru a observa schimbările survenite la nivelul piețelor și a interveni în timp util.

Drept urmare, cu precădere în contexte imprevizibile și tensionate precum cele pe care le traversăm astăzi, **este necesară o strânsă colaborare între autorități** pentru identificarea celor mai potrivite soluții, care nu poate avea loc decât cu ajutorul experților din domeniu, pe baza unor analize aprofundate. Totodată, este nevoie de **deschidere și comunicare cu operatorii economici**, fiind necesară o mai mare transparență și predictibilitate pentru mediul de afaceri.

Considerații finale

Ediția din acest an a *Raportului privind evoluția concurenței în sectoare cheie* surprinde o imagine de ansamblu a economiei românești, într-un context internațional și național dificil, care a generat transformări și adaptări la o multitudine de factori disturbatori.

Analiza din perspectivă macroeconomică, pusă în comparație cu situația la nivelul Uniunii Europene, dar și **diagnoza realizată la nivelul mediului de afaceri** oferă imaginea unei economii reziliente, care a reușit să dezvolte mecanisme pe măsura provocărilor și să își continue creșterea.

În contextul inflației persistente, ce a generat anumite dezechilibre și incertitudini, sunt realizate evaluări la nivelul stabilității și indicatorilor financiari din anumite sectoare de activitate cu un impact major în economie, precum **sectorul alimentar, sectorul carburanților și sectorul bancar**.

Tabloul trasat în cadrul acestui raport include o **evaluare a intervențiilor statelor în economii**, prin măsuri de temperare a creșterii prețurilor. Frecvența unor astfel de practici a crescut semnificativ în ultimii ani, pe fondul unei inflații persistente care a afectat în special categoriile vulnerabile de populație. Au fost analizate, astfel, abordările de succes, dar și cele care au generat efecte nedorite, ca un exercițiu de claritate într-un context care păstrează încă multe incertitudini, în care autoritatea de concurență își propune să proiecteze o perspectivă rațională și bine ancorată în teoria și practica economică, astfel încât atât consumatorii să fie protejați, iar piețele să funcționeze pe termen lung.

Începând din 2020, pe fondul pandemiei Covid-19, urmată de conflictul din Ucraina, economiile se confruntă cu o serie de crize suprapuse și succesive care impactează puternic populația și mediul de afaceri, ceea ce s-a reflectat la nivel macroeconomic printr-un ritm de creștere încetinit, coroborat cu afectarea încrederii la nivelul operatorilor economici.

În România, asemenea celorlalte state europene și nu numai, acest context destabilizator a provocat instalarea fenomenului inflaționist, rata inflației ajungând în scurt timp la valori de două cifre, determinând Banca Centrală să reacționeze prin creșterea ratei dobânzii. Chiar și în aceste condiții nefavorabile, economia României a reușit să înregistreze rate de creștere economică mai mari decât media la nivelul Uniunii Europene, iar în ceea ce privește situația financiară a întreprinderilor active din România sunt observate progrese. În acest sens, în urma analizei privind situația de ansamblu a întreprinderilor, sunt evidențiate îmbunătățiri din perspectiva indicatorilor financiari precum profitabilitatea, lichiditatea și capitalizarea, cifra de afaceri pe angajat, în medie, și profitul pe angajat crescând în 2022 cu 26%, respectiv 24% comparativ cu anul 2021, demonstrând faptul că în prezent se traversează o perioadă de recalibrare în rândul operatorilor economici.

Totuși, se constată faptul că există sectoare de activitate unde presiunea concurențială a scăzut, resimțindu-se la nivelul piețelor efecte negative. Potrivit evaluării autorității de concurență, utilizând Indicele Agregat de Presiune Concurențială, în cadrul a 15 din cele 44 de piețe evaluate a avut loc o scădere a presiunii concurențiale în ultimul an. Aceste piețe sunt preponderent piețe de servicii de

asigurări și piețe ale principalelor materiale de construcții. Dacă în primul caz scăderea presiunii concurențiale se datorează diminuării numărului de asiguratori activi pe piață, în cel de-al doilea caz modificările sunt cauzate, printre altele, de fluctuații ale cererii, pe de o parte, și de menținerea cotelor de piață la aceleași valori în ceea ce privește principalii jucători, pe de altă parte.

În acest context economic nesigur, caracterizat de o rată ridicată a inflației, atenția este preponderent îndreptată spre sectoarele economice care au capacitatea de a afecta direct activitatea celorlalte companii și bunăstarea populației în general, instabilitatea acestora răsfrângându-se la nivelul întregii economii. Drept dovadă, sectoarele cu potențial de a genera inflație și cu impact socio-economic puternic, precum sectoarele energetic și alimentar, sunt cele asupra cărora cele mai multe dintre măsurile guvernelor au fost îndreptate.

S-a menținut același raționament în alegerea sectoarelor cheie ale economiei românești la nivelul cărora să se realizeze analizele prezentate în cadrul acestui raport. Astfel, analizele au implicat abordări și metode de cercetare diferite pentru verificarea ipotezelor stabilite în ceea ce privește sectorul bancar, sectorul combustibililor și sectorul produselor alimentare.

În urma analizei economico-financiare realizate la nivelul pieței vânzării cu amănuntul a combustibililor, s-a observat o scădere a ratei profitului în 2022, evoluție care poate fi considerată un efect al măsurii voluntare de reducere a prețului la carburanți care a fost în vigoare în România în perioada iulie-decembrie 2022. De asemenea, s-a constatat o corelație puternică între rezultatul net cumulat al operatorilor economici prezenți pe piața vânzării cu amănuntul a combustibililor și prețul combustibililor.

Din perspectivă economico-financiară, în ceea ce privește România, în perioada 2016-2022 la nivelul sectorului bancar s-a înregistrat o creștere a profiturilor, aflate în corelație cu rata medie a dobânzii creditelor bancare accesate de agenții economici. Această evoluție, în condițiile în care numărul angajaților în domeniu are un trend descrescător, iar valoarea activelor un trend crescător, sugerează în rândul băncilor adoptarea de tehnologii pentru eficientizarea activității.

În România, dar și la nivelul statelor membre UE în general, începând de la finalul anului 2022, prețurile produselor alimentare finale au înregistrat rate de creștere din ce în ce mai mici, pe fondul măsurilor guvernamentale aplicate, a stabilizării sectorului energetic și a reducerii cotațiilor materiilor prime pe bursele internaționale de mărfuri. Totuși, comparativ cu bunurile non-alimentare și serviciile, în România rata inflației în rândul bunurilor alimentare s-a menținut la un nivel ridicat, situându-se totodată peste media creșterii prețurilor alimentare la nivelul Uniunii Europene.

Fiind unul dintre produsele cu o pondere semnificativă în coșul de consum al românilor, asupra prețului la carnea de pasăre a fost realizată o analiză pentru a se verifica dacă, în ce măsură și după cât timp

prețul cărnii de pasăre la producător se modifică în funcție de anumiți factori exogeni. S-a constatat, printre altele, faptul că prețul la producător din perioada curentă pentru carnea de pasăre este influențat de variațiile pozitive ale prețului principalelor materii prime agricole care au avut loc în urmă cu 5-6 luni, acest decalaj putând fi explicat de anumite rigidități și caracteristici ale sectorului.

În contextul ultimilor ani, influența cotațiilor pe bursele internaționale în ceea ce privește prețul bunurilor indispensabile economiei și populației în general, precum energia, combustibilii și alimentele, generează lipsă de predictibilitate în rândul investitorilor și a operatorilor economici. Situațiile în care cotațiile la bursă au avut un grad mai ridicat de volatilitate au determinat o creștere semnificativă a prețurilor, acestea din urmă generând creșteri de preț în lanț pentru alte categorii de bunuri și servicii destinate consumatorilor finali, asemeni unei reacții de domino. În acest mod pot apărea destabilizări pe diferite piețe, determinând creșterea prețurilor în rândul jucătorilor puternici pentru a compensa riscurile la care se expun, în timp ce companiile mici sunt excluse de pe piață din cauza condițiilor nefavorabile din punct de vedere economic la care nu pot face față.

Este cert faptul că piețele s-au confruntat cu perturbări generate de evenimentele neprevăzute care au avut loc în ultimii ani. În acest context, pe fondul îngrijorărilor în ceea ce privește situația economică în ansamblu, dar și efectele resimțite la nivelul sectoarelor de activitate, unele fiind afectate într-o mai mare măsură decât altele, intervențiile statelor în economie au devenit din ce în ce mai frecvente. Acestea implică o atenție deosebită nu numai în rândul operatorilor economici vizați, cât și în rândul instituțiilor statului, inclusiv al autorității de concurență, cu precădere în cazul măsurilor intervenționiste pe piață precum cele de plafonare a prețurilor sau a marjelor de profit.

În urma prezentării măsurilor adoptate în România începând din 2022, completate cu măsuri aplicate în alte state membre ale Uniunii Europene, precum Germania, Ungaria și Grecia, se evidențiază o serie de observații și „lecții” care pot fi luate în considerare în viitor. De pildă, pe baza similitudinilor dintre măsurile aplicate în rândul mai multor state, se identifică o corelație între caracteristicile măsurilor intervenționiste pe piață în ceea ce privește gradul de flexibilitate/rigiditate al acestora și efectele generate în rândul operatorilor economici, dar și a clienților finali. De asemenea, se constată faptul că modalitatea în care măsurile sunt stabilite, având la bază fundamentul economic și luând în considerare caracteristicile pieței, este decisivă în ceea ce privește îndeplinirea obiectivelor propuse.

În cazul României, au fost adoptate măsuri care au vizat sectorul energetic, sectorul alimentar, piața lemnului și a carburanților. Unele dintre acestea au fost în vigoare la finalul anului 2022-începutul anului 2023, pe când altele sunt în vigoare și în prezent. Autoritatea de concurență are în acest caz rolul de a se asigura că măsurile aplicate nu afectează pe termen mediu și lung piețele, păstrând caracteristicile unui mediu concurențial sănătos.

Mai mult decât atât, în anumite situații, Consiliul Concurenței a avut rol de mediator între instituțiile statului și operatorii economici, contribuind la o mai bună colaborare și transparență de ambele părți. Rolul activ al autorității române de concurență în acest context este întregit de metodele de monitorizare

prin care se asigură de faptul că măsurile sunt respectate conform cadrului legal, cu efecte minime asupra pieței.

Pentru a nu genera perturbări la nivelul piețelor, și totodată pentru a îndeplini obiectivele, măsurile guvernamentale trebuie să reprezinte soluții clare, transparente, aplicate pentru o perioadă scurtă de timp și care să respecte fundamentele economice, luând totodată în considerare caracteristicile activităților vizate și specificitatea piețelor. Drept urmare, în contexte precum cele parcurse în prezent, rolul autorității de concurență este cu atât mai important, sectoarele asupra cărora au fost aplicate măsuri fiind sectoare sensibile, puternic conectate cu întreaga economie, atât la nivel național, cât și la nivel internațional, care pot genera, prin urmare, un impact puternic la nivelul întregului lanț socio-economic.

**CONSILIUL
CONCURENȚEI
ROMÂNIA**

Raport elaborat de Direcția Cercetare

Credit foto: pixabay.com